

Загублена земля. Темна вежа III
Стівен Edwin Кінг

Темна вежа #3

Темна Вежа, знадлива й недосяжна, – мета, до якої вперто прямує з друзями надзвичайно сильний, мужній і винахідливий стрілець Роланд. Їм доводиться долати, здавалося б, непереборні перешкоди, щоб своєчасно «відчинити двері» з одного світу в інший. До реальних небезпек додаються напівуявні жажливі зустрічі з тими, хто перешкоджає досягти бажаного, – усемогутніми почварами-роботами, – зустрічі, від яких аж мороз реально йде поза шкірою. Завдяки письменницькій майстерності, кінематографічності викладу ви втрапите у вир захопливих, фантастичних подій, будете переживати за героїв, співчувати їм та щиро бажати щасливого завершення цієї відчайдушної мандрівки світами.

Обережно! Ненормативна лексика!

Стівен Кінг

Загублена земля. Темна вежа III

Цей третій том епопеї радо присвячую своєму синові, ОВЕНУ ФІЛІПУ КІНГУ:
кхеф, ка і ка-тет

Вступ

Коли тобі дев'ятнадцять (і ще про дещо)

1

Коли мені виповнилося дев'ятнадцять (в історіях, які ти збираєшся прочитати, це число має певне значення), гобіти були великими.

Під час Великого музичного фестивалю у Вудстоці у бруді на фермі Макса Язгура бебралися десь півдюжини Меррі та Піппінів, удвічі більше Фродів і

незліченна кількість гіпарів Гендальфів. «Володар перснів» Дж. Р. Р. Толкієна в ті дні мав шалену популярність, і хоча я так і не зміг потрапити на «Вудсток» (про що шкодую), по-моєму, я був наполовину гіпі, принаймні достатньо гіповим, щоб прочитати ці романи й захопитися ними. Книги «Темної Вежі», як і більшість довгих історій-фентезі, написаних чоловіками та жінками мого покоління («Хроніки Томаса Ковенанта» Стівена Доналдсона, «Меч Шаннари» Тері Брукса – і це тільки два приклади), народилися під впливом Толкієна.

Але попри те, що ті книжки я прочитав у 1966 і 1967 роках, від свого писання я все ж утримувався. З якоюсь зворушливою приязністю реагував я на розмах Толкієнкової уяви (на честолюбність задуму розказаної ним історії), але хотів написати власну історію. Якби я почав це робити тоді, то неминуче повторив би його витвір. А це, як полюбляв казати покійний Хитрун Дік Ніксон, було б неправильно. Завдяки панові Толкієну двадцяте століття було під саму зав'язку забезпечене всіма необхідними ельфами і магами.

У 1967 році я не мав жодного уявлення про те, якою буде моя історія, але це не важило. Я був на сто відсотків упевнений, що впізнаю її, коли вона проходитиме повз мене на вулиці. Мені було дев'ятнадцять, і я був гордовитий. Авжеж, я був досить зарозумілий, щоб відчутти, буцімто ще можна трохи почекати на прихід музи й появу мого шедевра (я не сумнівався, що так і станеться). Схоже, в дев'ятнадцять років людина має право на самовпевненість – о цій порі час зазвичай іще не починає свою паскудну підривною діяльність, позбавляючи вас волосся і кидка в стрибку, як співають у популярній пісні кантрі. Та насправді час забирає значно більше. У 1966 і 1967-му я цього не знав, та навіть якби знав, то мені було б начхати. Я ще міг собі уявити (ледве-ледве), як мені виповниться сорок, але п'ятдесят? Ні. Шістдесят? Та ні в якому разі! Про шістдесят років не могло бути й мови. І це цілком природно, коли тобі дев'ятнадцять. Дев'ятнадцять – це такий вік, коли ти кажеш: «Дивіться, я курю тринітротолуол і п'ю динаміт, і якщо ви знаєте, що для вас добре, то геть з дороги – бо ось іде Стіві!»

Дев'ятнадцять – егоїстичний вік, пора обмежених турбот. Я був вельми амбітний і прагнув досягти вершин. І це все, що мене хвилювало. Я мав друкарську машинку, яку переносив із одного задрипаного помешкання до іншого, завжди з пакетиком марихуани в кишені і з посмішкою на обличчі. Компроміси середнього віку були далекою перспективою, образи літнього віку – за лінією горизонту. Мов ліричний герой тієї пісні Боба Сегера про те, що зараз вони звикають продавати вантажівки, я почувався безмежно могутнім і надзвичайно оптимістичним. У кишенях вітер гуляв, але в голові роїлися думки, котрі я хотів висловити, а душа була переповнена історіями, які я хотів розказати. Зараз це звучить банально, але тоді здавалося дивовижним. Я почувався дуже крутим. Понад усе на світі хотів прорвати оборону своїх читачів, здобути над ними перемогу, змусити захоплюватися і змінити їх назавжди, орудуючи тільки сюжетом, більше нічим. І я відчував, що мені під силу це зробити. Що я просто створений для цього.

Наскільки помпезно це все звучить? Сильно чи не дуже? Хай там як, я не вибачаюся. Мені було дев'ятнадцять. У моїй бороді не було жодного сивого пасма. Я мав три пари джинсів, пару чобіт, думку про те, що світ – це моя устриця, і за двадцять наступних років не сталося нічого такого, що могло б мене переконати у помилковості поглядів. А потім, десь років у тридцять

дев'ять, почалися проблеми: алкоголь, наркотики, нещасний випадок на дорозі, через який у мене змінилася хода (та й не тільки). Все це я вже детально описував і тут не повторюватимуся. Крім того, вам однаковісінько, правда? Врешті-решт світ виставляє на вашому шляху підлого Патрульного, щоб уповільнити ваш розвиток і показати, хто тут господар. Ти, читачу, поза сумнівом, зустрічав уже свого Патрульного (або у тебе ще все попереду). Я зустрів свого і впевнений, що він іще повернеться. Бо знає мою адресу. Це неприємний хлопець, Поганий Лейтенант, запеклий ворог наркотиків, трахання, гордошів, амбіцій, гучної музики – усього, що властиво дев'ятнадцяти рокам.

Але я й досі вважаю, що то був дуже гарний вік. Може, навіть найкращий період життя. Цілу ніч можеш танцювати рок-н-рол, а коли музика стихне і з голови вивітриться пиво, ти в змозі думати. І мріяти про велике. Підлий Патрульний зрештою вкаже вам на ваше місце, і якщо почати з малого, то коли він із вами розбереться, від вас точно не залишиться й мокрого місця. «Ще один готовий!» – вигукне він і покрокує далі з книжкою квитанцій у руці. Тож трохи (чи навіть багато) зарозумілості – не так вже й погано, хоча ваша мати, поза сумнівом, не цього вас учила. Моя так точно. «Гординя призводить до падіння, Стівене», – казала вона... а потім я з'ясував – деś у віці 19 помножити на два, – що падіння неминуче. Ти падаєш сам чи тебе зіштовхують у канаву. В дев'ятнадцять у тебе можуть перевірити документи в барі й звеліти забиратися до дідька, виставити твої вибачення (і дупу, яка теж шкодує) назад на вулицю, але, бігме, ніхто не перевірить у тебе посвідчення, коли ти починаєш писати картину, вірша чи розповідати історію, і якщо ти, читачу, зараз дуже молодий, то не дозволяй старшим і (на їхню думку) ліпшим переконати тебе в протилежному. Авжеж, ти ніколи не бував у Парижі. Так, ти ніколи не бігав з биками у Памплоні. Звісно, ти шмаркач, у якого лишень три роки тому почало рости волосся під пахвами – то й що з того? Якщо від самого початку ти будеш недооцінювати себе, то що станеться з тобою, коли ти подорослішаєш? Давай, уперед, і не слухай, що тобі кажуть, – ось що я думаю. Сядь і викури цю сигарету до кінця.

2

Гадаю, письменники-романісти поділяються на дві категорії (включаючи ту, до якої наприкінці 1970-х, як новачок, належав і я). Ті, хто дотримуються більш літературного, тобто «серйозного» боку цієї праці, розглядають кожну ймовірну тему в світлі такого питання: «Що означатиме написання такої історії особисто для мене?» Ті ж, чия доля (або ка, якщо вам це більше до вподоби) – писати масові романи, схильні ставити зовсім інше питання: «Що означатиме написання такої історії для інших?» «Серйозний» романіст шукає відповідей і ключів до власної особистості, «масовий» письменник – читацьку аудиторію. Обидва різновиди літераторів однаково егоїстичні. Я знав багатьох із них, тож б'юся об заклад на свій годинник.

Хай там як, здається, що навіть у дев'ятнадцять років я відносив історію Фродо і його намагань позбутися Одного Великого Персня до другої категорії. То були пригоди купки пілігримів, більшість із яких походила з Британії, на тлі обрамлення, у якому вгадувалися елементи давньоскандинавської міфології. Мені сподобалася ідея подорожі – чесно кажучи, я був од неї у захваті, – але мене геть не цікавили ні Толкієнові витривалі сільські парубки (не те щоб вони мені не подобалися, навпаки),

ні лісисті скандинавські пейзажі. Якби я спробував просуватися в цьому напрямку, то мене б неминуче спіткала невдача.

Тож я чекав. На початку 1970-х мені вже було двадцять два, і в бороді почали з'являтися перші пасма сивини (гадаю, це було якось пов'язано з тим, що я викурював по дві з половиною пачки «Пел-Мела» на день). Та навіть у двадцять два роки ти можеш дозволити собі чекати. У двадцять два час іще на твоєму боці, хоча той гидкий Патрульний вже поряд і розпитує про тебе сусідів.

А тоді якось, у майже порожньому кінотеатрі («Віжу» в Бангорі, штат Мен, якщо це має якесь значення), я подивився фільм режисера Серджіо Леоне. Називався він «Хороший, Поганий, Злий». Не минуло ще й половини стрічки, як я зрозумів, що хочу написати роман, у якому толкієнівський зміст пошуків пригод і чаклунства поєднувався б із леонівським майже до абсурду величавим обрамленням вестерну. Якщо ви дивилися цей ексцентричний вестерн по телевізору, то не зрозумієте, про що мені йдеться, – можете голосно репетувати про незгоду, але це правда. На екрані кінотеатру, через проектор із належними лінзами Panavision, «Хороший, Поганий, Злий» виглядає епічною сагою, що може змагатися з «Бен Гуром». Зріст Клінта Іствуда сягає п'яти метрів, кожна волосина шорсткої, мов дріт, щетини на його обличчі виступає вперед, наче молоде червоне дерево. Борозни навколо рота Лі ван Кліфа глибокі, немов каньйони, а на дні кожного з них міг би бути тонкохід (дивіться книгу «Маг і кристал»). Пустельні декорації простягаються аж до орбіти планети Нептун. А дуло кожного пістолета виглядає не меншим за тунель «Голанд».

Навіть більше, ніж тло, мені потрібне було відчуття епічного, апокаліптичного простору. Те, що Леоне ні біса не знав про географію Америки (за словами одного з персонажів, Чикаго – це десть поблизу Фенікса, штат Аризона), додало картині відчуття дивовижного зміщення у просторі. Сповнений ентузіазму (того стибу, на який, гадаю, здатна тільки молода людина), я хотів написати не просто товсту книжку, а найдовший масовий роман у історії людства. Мені це не вдалося, але я відчув, що старт непоганий. «Темна Вежа», томи один-сім, справді становить одну історію, і перші чотири книги тягнуть на понад дві тисячі сторінок у м'яких обкладинках. Останні три томи – це ще дві тисячі п'ятсот сторінок рукопису. Я не хочу сказати, що обсяг має якесь відношення до якості, а просто маю на увазі, що намагався написати епічну сагу, і певною мірою це в мене вийшло. Якби ви запитали мене, звідки таке бажання, я б не зміг відповісти. Можливо, частково це пояснюється тим, що так зростають американці: будуй найвище, копай найглибше, пиши найдовше. І це почухування потилиці, коли постає питання мотивації? Здається мені, це теж частина американського життя. Врешті-решт все закінчується тим, що ми кажемо: «На той час це здавалося не такою вже й поганою ідеєю».

3

Ще один аспект дев'ятнадцятиліття, якщо вас це потішить: як на мене, то це вік, у якому багато хто з нас застрягає (розумом та почуттями, якщо не фізично). Роки спливають, і одного дня ти дивишся у дзеркало зі справжнісіньким збентеженням. «Чому це в мене на обличчі такі зморшки? – дивишся ти. – Звідки це ідіотське пущо? Чорт, мені ж усього

дев'ятнадцять!» Не надто оригінальна думка, але збентеження не стає від цього меншим.

Час сріблить твою бороду, час віднімає у тебе кидок у стрибку, і все це відбувається, поки ти вважаєш, дурнику, що він досі на твоєму боці. Логічній частині твого ества це добре відомо, але серце відмовляється у це вірити. Якщо тобі пощастить, той самий Патрульний, котрий оштрафував тебе за перевищення швидкості та надмірні розваги, піднесе тобі до носа нашатир. Щось подібне сталося й зі мною під кінець двадцятого століття. Сталося у подібі фургона «Плімут», що збив мене у придорожню канаву в моєму рідному місті.

Десь через три роки після того нещасного випадку я підписував книжки на презентації роману «Майже як б'юік» у крамниці «Бордерс» у Дерборні, штат Мічиган. Коли підійшла черга одного хлопця, він сказав, що дуже-дуже радіє, що я залишився живий. (Мене це дуже зворушує і відбиває охоту думати «Чого ти в біса не здох тоді?»)

«Я був зі своїм близьким другом, і раптом ми почули, що вас збили. Ми просто затрясли головами і почали наперебій говорити: «А як же Вежа, вона хилиться, падає, ооох, блін, він уже ніколи її не закінчить!»

Щось подібне спало на думку й мені. Тривожна думка про те, що, збудувавши Темну Вежу в колективній уяві мільйонів читачів, я, можливо, несу відповідальність за її безпеку доти, доки читачам хочеться про неї читати. Це може тривати лише п'ять років, а може й п'ятсот – звідки мені знати? Схоже, що в романів фентезі, як поганих, так і хороших (навіть зараз хтось десь, імовірно, почитує «Вампіра Варні» чи «Монаха»), довге життя. Роландів захист Вежі полягає у тому, щоб спробувати відвернути загрозу од Променів, які її тримають. А мені (я збагнув це після аварії) доведеться зробити це, закінчивши історію про стрільця.

Під час тривалих пауз між написанням і публікацією перших чотирьох романів серії «Темна Вежа» я отримував сотні листів типу «як вам не соромно, це ви в усьому винні». У тисяча дев'ятсот дев'яносто восьмому (інакше кажучи, коли я працював, помилково вважаючи, буцімто мені досі дев'ятнадцять) прийшов лист від вісімдесятидворічної бабці: «Не хочу діймати вас своїми турботами, АЛЕ!!! зараз дуже слаба». Бабуся повідала мені, що їй, мабуть, залишилося жити усього рік («од сили 14 місяців, у мене рак – пішли метастази»). Оскільки вона не сподівалася, що я спеціально для неї закінчу історію Роланда, то просто питала, коли моя ласка (ласка!), чи не розповім я їй, чим усе закінчиться. Від одного рядка у мене просто стислося серце (хоч і не досить сильно для того, щоб знову сісти за писання) – це була її обіцянка «не казати ні одній живій душі». За рік по тому, можливо, після нещасного випадку, внаслідок якого я опинився у лікарні, одна моя помічниця, Марша Діфіліппо, отримала листа від чоловіка, засудженого до страти в Техасі чи Флориді, котрий хотів знати те саме: чим усе закінчиться? (Він обіцяв забрати таємницю з собою в могилу, від чого моє тіло взялося сиротами.)

Якби на те моя воля, я б дав обом цим людям те, що вони в мене просили, – стислу версію подальших пригод Роланда, але, на жаль, у мене не було такої можливості. Я просто не знав, як усе обернеться для стрільця та його друзів. Для того щоб знати це, я мусив писати. Колись я тримав у голові

короткий начерк, але потім згубив. (Та байдуже – мабуть, він усе одно не вартий був ані шеляга.) Все, що в мене залишалося, – кілька записів («Чусіт, чисіт, чосик, щось-щось-кошик» – так написано на одному із цих аркушів, який лежить у мене на столі, поки я пишу ці рядки). З часом, починаючи з липня дві тисячі першого, я знову почав писати. На ту мить я вже твердо знав, що мені не дев'ятнадцять і мені не оминати жодного з тілесних ушкоджень, які можуть спіткати людину. Я розумів, що мені буде шістдесят, а може, навіть сімдесят. І хотів закінчити свою історію, поки гидкий Патрульний не прийде по мене востаннє. Наміру zostатися в пам'яті людей із чимось на кшталт «Кентерберійських оповідань»[1 – «Кентерберійські оповідання» – незакінчена збірка прозових і віршованих оповідок, написаних Джефрі Чосером у XIV столітті. – Тут ідалі прим. пер.] та «Таємниць Едвіна Друда»[2 – «Таємниці Едвіна Друда» – детективний роман Чарльза Діккенса, який письменник не встиг закінчити, бо його спіткала смерть.] в мене не було.

Результат – на краще це чи на гірше – лежить перед тобою, Постійний Читачу, незалежно від того, чи ти приступаєш до першого тому, чи готуєшся почати том п'ятий. Подобається це тобі чи ні, історія Роланда вже закінчена. Сподіваюся, ти отримаєш від неї насолоду.

Що ж до мене, то я відірвався на повну катушку.

Стівен Кінг
25 січня 2003 р.

19

СПОКУТА

Короткий зміст попередніх романів

«Загублена земля» – третій том довелезного циклу під назвою «Темна Вежа». Джерелом натхнення і до певної міри взірцем цієї історії стала епічна поема Роберта Браунінга «Чайльд Роланд до Вежі Темної прийшов».

У першому томі (його назва – «Шукач») розповідається про те, як Роланд, останній стрілець світу, що «зрушив з місця», переслідує й нарешті наздоганяє чоловіка в чорному – чаклуна на ймення Волтер, котрий прикидався другом Роландового батька в ті часи, коли в Серединному світі

ще панувала єдність. Втім, наздогнати цього накладача залять (він людина тільки наполовину) – це не кінцева мета Роланда, а лише чергова віха на шляху до могутньої й загадкової Темної Вежі, що стоїть на перетині часових потоків.

А власне, хто ж такий Роланд? Яким був його світ доти, доки не зрушив з місця? Що таке Вежа й чому він так прагне дістатися до неї? Цілісна картина нам не відома, є тільки уривки відповідей. Вочевидь, Роланд – це лицар, обов'язок якого полягає в тому, аби втримати на місці (а можливо, навіть відновити) світ, у спогадах Роланда «сповнений любові й світла». Втім, чи справді Роландові спогади відтворюють істинний стан речей у його світі – це ще під великим сумнівом.

Нам достеменно відомо, що він змушений був рано пройти випробування на дорослість, бо дізнався, що його мати стала коханкою Мартена, значно могутнішого за Волтера чаклуна. Ми знаємо, що це Мартен влаштував так, аби Роланд дізнався про зраду матері, сподіваючись, що хлопець не витримає випробування й змушений буде піти «на Захід», туди, де простягалася спустошена земля. І ми також знаємо, що Роланд, успішно склавши іспит, зруйнував усі Мартенові плани.

Ми також знаємо, що якимось дивним чином світ Роланда у своїй основі пов'язаний із нашим і час від часу між цими світами відкривається прохід.

На покинутому шляху для диліжансів, котрий тягнувся через усю пустелю, стояла придорожня станція. Там Роланд зустрів Джейка, хлопчика, який помер у нашому світі. Сталося це так: стоячи на розі вулиці в середині Мангеттену, Джейк дістав стусана й упав під колеса автомобіля, що наближався. Джейк Чемберз помер на асфальті під пильним поглядом чоловіка в чорному (Волтера), але прийшов до тями в Роландовому світі.

Перш ніж вони наздогнали чоловіка в чорному, Джейк помирає знову... і цього разу винуватцем його смерті стає стрілець. Вдруге поставши перед найбільшчим вибором свого життя, Роланд вирішує принести в жертву свого символічного сина. Діставши можливість обирати між Вежею і хлопчиком, Роланд обирає Вежу. Останні слова, які промовляє Джейк до стрільця перед тим, як упасти в прірву: «Вперед. Цей світ не єдиний, існують інші».

І нарешті, протистояння між стрільцем і чоловіком у чорному відбувається на вкритій білим пилом голгофі зі згорілими скелетами. Чоловік у чорному пророкує Роландове майбутнє за допомогою колоди карт таро. Особливу увагу Роланд мусить звернути на три дуже дивні карти – В'язня, Даму Тіней і Смерть («але не для тебе, стрільцю»).

Дія другого тому «Крізь час» починається на березі Західного моря невдовзі після того, як завершилося протистояння Роланда й Волтера. Змучений, стрілець прокидається серед ночі й бачить, що припливом на берег винесло зграю повзучих хижих потвор – омаромонстрів. Не встигнувши добутися межі, за яку ці істоти заходять бояться, Роланд втрачає від їхніх укусів два пальці правої руки. Отрута потвор проникає у його кров, і дорогою на північ уздовж берега Західного моря стрілець починає слабнути... можливо, смерть уже дихає йому в лице.

Дорогою йому трапляються трое дверей, що стоять просто на прибережному піску. Кожні двері відчиняються (для Роланда й лише для нього) у наш світ, в місто, де, як виявляється, жив Джейк. Прагнучи не тільки врятувати своє життя, але й видобути трійцю людей, що мусять супроводжувати його на шляху до Вежі, Роланд тричі потрапляє до Нью-Йорка на різних відрізках нашого часу.

В'язень – це Едді Дін, наркоман-героїнник із Нью-Йорка кінця 1980-х років. Переступивши поріг дверей на узбережжі моря в своєму світі, Роланд опиняється в свідомості Едді Діна тієї миті, коли літак Едді сідає в аеропорту Кеннеді. (Едді контрабандою перевозить кокаїн для чоловіка на ім'я Енріко Балазар.) Під час неприємної спільної пригоди Роланд розживається невеликою кількістю антибіотика і забирає Едді Діна до свого світу. Але наркоману Едді не надто до вподоби, коли з'ясовується, що його примусили потрапити до світу, де немає ширева (чи, як на те пішло, курей гриль).

Другі двері приводять Роланда до Дами Тіней. Її особистість роздвоєна – насправді в одному тілі співіснують дві жінки. Цього разу Роланд опиняється в Нью-Йорку на початку 1960-х років, у свідомості прикутої до інвалідного візка молодшої активістки боротьби за захист громадянських прав Одетти Голмс. Деттою Волкер називає себе підступна й сповнена ненависті жінка, що ховається в глибині Одеттиної свідомості. Коли ця подвійна жінка примусово опиняється в світі Роланда, то наслідки цього для Едді й стрільця, котрий швидко втрачає рештки сили, виявляються неоднозначними. Одетта вважає, що все, що з нею відбувається, – це сон чи галюцинація. Детта, з її стократ брутальнішим і прямолінійним розумом, просто спрямовує всі свої зусилля на те, аби знищити Роланда й Едді, котрі здаються їй дияволами в білій плоті й справжніми катами.

Джек Морт, серійний вбивця, що його криють за собою треті двері (Нью-Йорк середини 1970-х), – це сама Смерть. І хоча ні Одетта Голмс, ні Детта Волкер ні сном, ні духом про це не відають, Морт уже двічі спричинився до великих змін у їхньому житті. Морт, чий *modus operandi* [3 – *Modus operandi* – спосіб дії (лат.).] полягає в тому, щоб або штовхнути свою жертву, або скинути їй щось на голову згори, за час своєї шаленої (а втім, такої обережної) кар'єри вчинив з Одеттою і перше, і друге. Коли Одетта була дитиною, він скинув їй на голову цеглину, загнавши маленьку дівчинку в кому і принагідно посприявши народженню Детти Волкер, потаємної сестри Одетти. Мине багато років, і 1959 року Морт знову вигулькне на Одеттиному шляху. Цього разу він зіштовхне її просто під колеса поїзда метро на станції «Грінвіч-Вілідж». І знову Мортові не вдалося здійснити задумане, бо Одетта вижила, проте дорогою ціною: колеса поїзда відрізали їй ноги біля колін. Тільки присутність молодого лікаря-героя (а також, можливо, потворного, проте впертого духу Детти Волкер) рятує їй життя... чи, принаймні, так здаватиметься на перший погляд. Для Роланда ці взаємозв'язки свідчать про значно потужнішу силу, ніж простий збіг обставин. На його думку, це знову почали об'єднуватися колосальні сили, котрі обертаються довкола Темної Вежі.

Роланд дізнається, що Морт, можливо, є першопричиною іншої загадки, в якій криється згубний для розуму парадокс. Бо жертва, на яку полює Морт саме тоді, коли стрілець вступає в життя маніяка, – не хто інший, як Джейк, хлопчик, котрого Роланд зустрів на придорожній станції та загубив під

горами. У Роланда ніколи не було жодних причин, аби сумніватися в розповіді Джейка про те, як він помер у нашому світі, чи допитуватися, хто був його вбивця. Авжеж, Волтер. Коли довкола місця, де, помираючи, лежав хлопчик, почала збиратися юрба, Джейк побачив чоловіка в рясі священника, і Роланд ані на мить не сумнівався, кого стосується цей опис.

Він і зараз у цьому впевнений. Так, Волтер, поза сумнівом, був там. Але що, як це Джек Морт, а зовсім не Волтер, штовхнув Джейка на проїжджу частину під колеса кадилака? Чи таке можливе? Роланд не може сказати напевне, але якщо це так, тоді де зараз Джейк? Мертвий? Живий?

Загублений десь у часі? І якщо Джейк Чемберз досі живе собі й хліб жує в своєму світі, в Мангеттені середини 70-х, то як так вийшло, що Роланд досі його пам'ятає?

Попри весь цей сумбурний і, цілком імовірно, небезпечний розвиток подій, перевірка дверей – і видобування трьох супутників – завершується для Роланда успішно. Едді Дін погоджується зайняти своє місце в світі Роланда, бо закохується в Даму Тіней. Ще двоє з Роландової трійці (Детта Волкер і Одетта Голмс) поєднуються в одну особу, що має риси характеру і Детти, і Одетти, – це відбувається, коли стрілець нарешті спромігся змусити їх визнати існування одна одної. Ця гібридна жінка здатна прийняти кохання Едді і відповісти на нього взаємністю. Так Одетта Сюзанна Голмс і Детта Сюзанна Волкер стають однією жінкою: Сюзанною Дін.

Джек Морт конає під колесами славетного поїзда «А» на тій самій станції метро, де п'ятнадцять чи шістнадцять років тому відтяло ноги Одетті. Його смерть – не надто велика втрата.

І ось, уперше за всі незліченні роки, Роланд із Гілеаду шукає Темну Вежу не сам. Місця Катберта й Алана, його супутників із далекого минулого, тепер посідають Едді й Сюзанна... втім, стрілець схильний бути не надто добрим другом. Навіть дуже поганим другом.

В «Загубленій землі» історія цих трьох мандрівників, що бредуть Серединним світом, продовжується через кілька місяців після протистояння біля останніх дверей на узбережжі. Вони вже просунулися на добрий шмат шляху в глиб материка. Відпочинок закінчується, і починається пора навчання. Сюзанна вчиться стріляти... Едді – різьбити... а стрілець дізнається, які почуття виникають, коли людина божеволіє, поамалу, крок за кроком втрачаючи розум.

(Забігаючи наперед, зроблю одне уточнення: мої читачі з Нью-Йорка помітять, що я досить-таки вільно повівся з географією міста. Маю надію, що мені це пробачать.)

Купа повалених бовванів, де сонце пече
І мертві дерева не кидають тіні, цвіркун не втішає,
На висхлому камінні не плюскотить вода. Там тільки
Тінь від червоної скелі
(Стань у ту тінь червоної скелі),
І я покажу тобі те, чого ти не бачив ніколи,
Те, що на тінь твою зовсім не схоже,

Тінь, яка вранці іде на припоні,
А ввечері зводиться перед тобою;
Я покажу тобі страх у жмені землі.

Т. С. Еліот. Спустошена земля

Будяк напівзів'ялий піднятися хотів
Понад старою висхлою ріднею,
Та голову йому зрубали без жалю,
І заздрили понурі стебла дикого щавлю.
Вони хотіли жити, та примусив їх сконати
Той лютий звір, що топче всіх, кого дістати.

Роберт Браунінг. Чайльд Роланд до Вежі Темної прийшов

- Що це за річка? - знічев'я спитала Мілісент.
- Це просто струмок. Ну, може, трохи більше за струмок. Так собі, річечка.
Її називають Пустою.
- Та невже?
- Так, - відповіла Вініфред. - Так і є.

Роберт Ейкман. Рука в рукавичці

Книга перша

Джейк

Страх у жмені землі

Розділ 1

Ведмідь і кістка

1

Втретє в житті їй довелося тримати в руках зброю, заряджену справжніми набоями... і вперше – видобувати револьвер із кобури, яку закріпив на ній Роланд.

У них було багато боездатних патронів – Роланд приніс понад три сотні з того світу, де жили собі Едді та Сюзанна Дін, поки їх звідти не витягли. Втім, мати вдосталь аmunіції не означало, що її можна марнувати. Якраз навпаки. Боги несхвально ставилися до марнотратників. Спочатку батько, а потім Корт (найвизначніший учитель його життя) прищепили Роландові цю віру, тож він і досі вірив. Можливо, ці боги карають не одразу, але рано чи пізно розплата прийде... і що довше зволікаєш, то більше втрачаєш.

Спочатку потреби у набоях усе одно не було. Роланд стріляв із револьверів довше, ніж могла собі уявити ця вродлива жінка з шоколадною шкірою, що сиділа в інвалідному візку. Він виправляв її помилки: спочатку просто поставив мішені й стежив за тим, як вона цілиться й стріляє в них із незарядженого револьвера. Вона швидко вчилася. Обое – і вона, й Едді – були дуже здібні.

Як Роланд і гадав, обое були природженими стрільцями.

Сьогодні Роланд і Сюзанна вийшли на галявину, що лежала менш ніж за милю від лісового табору (ось уже майже два місяці він їм правив за дім). Дні непомітно спливали. Поки Едді й Сюзанна навчалися всього, чого мав їх навчити Роланд: як стріляти, полювати, білувати здобич – спочатку знімати, а згодом дубити й вичиняти шкури вбитих тварин, а ще як споживати м'ясо туші в такий спосіб, аби не пропав жоден шматок; як шукати північ за Старою Зорею та південь – за Старою Матінкою, як дослухатися до лісу, в якому вони зараз перебували, за шістдесят миль чи далі на північний схід від Західного моря, – і стрільцеве тіло помалу зцілилося. Нині Едді повільно засвоював урок, та стрільця це не бентежило. Роланд знав, що найдовше людина завжди пам'ятає той урок, який вивчила самотужки.

Але найважливіший з-поміж уроків так і лишався найважливішим: навчитися стріляти й щоразу влучати в ціль. Навчитися вбивати.

По краях цю галявину нерівним півколом оточували темні ялинки; від їхньої глици сочився солодкий аромат. На півдні починався обрив: земля раптово зникала, і на три сотні футів униз, наче сходи для якогось велетня, спускалися крихкі сланцеві карнизи й потріскані виступи. Посеред галявини біг чистий струмок, що брав початок у лісах. Він дзюркотів і пінився у глибокій канаві, яка пролягала в пухкій землі й крихкому камені, та стікав кам'янистим дном, що полого спускалося до того місця, де починалося урвище.

Вода спадала сходами, утворюючи кілька водоспадів, у яких вигравали гарні мерехтливі райдуги. Внизу, за краєм урвища, лежала у всій своїй величчї глибока долина, яку теж обступали ялини й кілька велетенських древніх в'язів, котрі не згодилися поступитися місцем своїм суперникам. В'язи стриміли над зеленню вежами й густою рослинністю. Ці дерева могли бути старезними ще в ті часи, коли земля, з якої походив Роланд, була ще молодю. Він не бачив жодних ознак того, що долина взагалі коли-небудь палала вогнем, хоча й не відкидав, що час від часу в неї могла вдаряти блискавка. Але блискавиця була б не єдиною загрозою їхній безпеці. Колись давно в цьому лісі жили люди. За кілька останніх тижнів Роланд не раз натрапляв на те, що вони по собі лишили. Здебільшого то були примітивні предмети, але серед них траплялися черепки глиняного посуду, який могли обпалювати тільки у вогні. А вогонь був породженням зла, що з превеликою втіхою вислизало з тих рук, які його створили.

Понад цим альбомним краєвидом дугою вигиналося безхмарне блакитне небо, у якому за кілька миль звідти, каркаючи своїми старечими надтріснутими голосами, кружляло кілька круків. Здавалося, щось їх стривожило, наче наближалася буря, але, понюхавши повітря, Роланд не відчув у ньому дощу.

Ліворуч від потічка стояв великий валун. Роланд поклав на нього шість уламків каменя. Кожен зі шматків був сильно поцяткований слюдою, і в теплому полуденному світлі вони виблискували, мов лінзи.

– Остання спроба, – сказав стрілець. – Якщо ця кобура незручна, бодай трохи заважає, краще скажи мені про це зараз. Ми тут не для того, аби марнувати набої.

Вона глузливо підморгнула йому, й на мить він побачив у цьому погляді Детту Волкер. Як відблиск тьмяного сонячного проміння на сталевій перекладині.

– І що ти зробиш, як ця кобура незручна, а я тобі нічого не скажу? Якщо я промажу, не влучу в жодну з цих дрібнючок? Даси мені по довбешці, як це завжди робив той твій старигань-учитель?

Стрілець усміхнувся. За ці останні п'ять тижнів він усміхався більше, ніж за попередні п'ять років разом.

– Ти ж знаєш, що я цього не зроблю. По-перше, ми були дітьми, дітьми, які ще не пройшли всіх обрядів змужніння. Дитині ще можна надавати ляпанців, щоб виправити її помилку, але...

– У моєму світі люди з вищих шарів суспільства заперечують биття дітей, – сухо відрізала Сюзанна.

Роланд стелав плечима. Йому було складно уявити, як взагалі може існувати такий світ... чи ж не було написано у Великій Книзі «Не шкодуй бука, щоб не зіпсувати дитину»?.. але він сумнівався, що Сюзанна обмане.

– Твій світ не зрушив з місця, – відповів він. – Тут інакше дивляться на багато речей. Хто ж, як не я, бачив це на власні очі?

– Не сумніваюся.

– Та хай там що, ви з Едді не діти. І не варто поводитися з вами так, наче ви діти, то була б помилка з мого боку. Якщо й треба було якихось випробувань, то ви їх уже пройшли.

І хоча вголос він цього не сказав, Роланд думав зараз про те, як спритно вона підстрелила на узбережжі трьох омаристих почвар, перш ніж вони встигли загризти його й Едді. Він побачив, як вона всміхається у відповідь, і подумав, що, можливо, їй згадалося те саме.

– І що ж ти зробиш, якщо я промажу?

– Подивлюся на тебе. По-моєму, більше нічого мені робити не треба.

Вона на мить замислилася над цими словами, потім кивнула.

– Цілком можливо.

Сюзанна знову перевірила кобуру, обв'язану довкола її живота на кшталт наплічної (пристосування, яке Роланд подумки називав кріпильною муфтою) і досить просту на вигляд, але знадобилося багато тижнів проб і помилок – а також припасовування до фігури, – аби все стало на свої місця. Пояс і револьвер, що своїм пощербленим руків'ям з сандалового дерева стирчав зі старезної промасленої кобури, колись належали стрільцеві. Кобура висіла в нього на правому стегні. Більшу частину тих п'яти тижнів, що минули, він провів, намагаючись змиритися з тим, що відтепер їй не висіти там вже ніколи. Через омаромонстрів він тепер був стрільцем-шульгою.

– Ну як? – знову спитав він.

І цього разу, підвівши голову, вона розсміялася йому в лице.

– Роланде, ця стара кобура зручна як не знаю що. То як, мені стріляти, чи ми так і будемо сидіти та слухати каркання он тих ворон?

Він відчув, як під шкіру гострими пальчиками прокрадається напруга, і подумав, що у такі миті під непривітною, грубуватою маскою Корта, мабуть, виникало те саме відчуття. Він хотів, аби вона показала майстерність... він потребував цього. Але якби виказав, наскільки сильно він цього жадає і потребує, то це призвело б до катастрофічних наслідків.

– Повтори, чого ти навчилася, Сюзанно.

Вона зітхнула, вдаючи роздратовану, але, почавши говорити, поволі споважніла, й посмішка зникла з її темного вродливого обличчя. І старий катехизм, що його Роланд почув з її вуст, сповнився нового сенсу. Він ніколи навіть уявити не міг, що почує ці слова від жінки. Як природно вони звучали... і водночас як дивно й небезпечно.

– Я цілюся не рукою. Та, що цілиться рукою, забула лице свого батька.

Я цілюся оком.

Я стріляю не рукою. Та, що стріляє рукою, забула лице свого батька.

Я стріляю розумом.

Я вбиваю не з револьвера...

Вона замовкла і вказала рукою на блискучі від слюди камінці на валуні.

– Та я нікого й ніяк не вб'ю – це ж просто дрібне каміння, та й годі.

Судячи з виразу її обличчя (трохи пихатого й водночас бешкетного), вона сподівалася, що Роланд дратуватиметься, можливо, навіть розсердиться. Однак колись Роланд уже побував у її шкірі. Він не забув, що стрільці-учні дратівливі й поривчасті, нервові й готові огризнутися в найменш слушний час... і несподівано відкрив у собі запас терпіння. Він міг навчати. Ба більше, йому подобалося бути вчителем, і час від часу він замислювався над тим, чи Корт почувався так само. Мабуть, так.

Тепер гайвороння наче побільшало: його безладні крики долинали вже з лісу поза їхніми спинами. Десь у глибині свідомості Роланд відзначив, що нові крики були радше схвильовані, ніж просто сварливі. Птахи каркали так, наче їх щось відлякнуло від їжі, якою б вона не була. Втім, у стрільця були важливіші справи, ніж думати про те, що ж могло наполохати зграю ворон. Тож він просто запам'ятав цю інформацію і знову зосередився на Сюзанні. Коли розмовляєш із учнем, то потрібна цілковита увага, інакше тебе знову клюватимуть, і цього разу вже серйозніше. І хто буде в цьому винен? Хто, як не вчитель? Бо хіба він не вчив її клювати? Не тільки її, а їх обох? Хіба не в цьому полягала сутність стрільця, якщо відкинути кілька скупих рядків обряду й остудити нечисленні залізні форшлагі[4 – Форшлаг (муз.) – мелодійна прикраса з одного чи кількох коротких звуків, що передують основному звукові мелодії.] катехізису? Адже він (чи вона) – просто сокіл у подобі людини, навчений клювати за командою.

– Ні, – відповів Роланд. – Це не камінці.

Сюзанна трохи підвела брову й знову глузливо всміхнулася. Вона зрозуміла, що стрілець не розгнівається й не нагрімає на неї (принаймні, поки що), як це часом траплялося, коли вона була нетямуючою чи дратівливою, і в її погляді знову з'явилася сталь, той глумливий відблиск сонця на кинджалі, який асоціювався у нього з Деттою Волкер.

– Та невже? – Дразливі нотки в її голосі досі були добродушними, але з часом, подумав стрілець, вони стануть злими, якщо до цього допустити. Напружена, збуджена, вона вже наполовину випустила пазурі.

– Та авжеж, – відповів стрілець їй у тон. Він намагався всміхнутися у відповідь, але усмішка вийшла жорсткою і позбавленою гумору. – Сюзанно, ти пам'ятаєш білих мудаків?

Глузливий вираз на її обличчі зблід.

– Білих мудаків із Оксфорд-тауна?

Від усмішки не лишилося й сліду.

- Пригадуеш, що білі мудаки зробили з тобою й твоїми друзями?

- То була не я. То та, інша жінка. - В її очах з'явився неживий, похмурий вираз. Роланд терпіти не міг цього погляду, але водночас він був стрільцеві до вподоби. То був потрібний погляд. Він свідчив про те, що від іскри розгоряється полум'я, і скоро, вже зовсім скоро займуться великі колоди.

- Так. Не ти. Як не крути, то була Одетта Сюзанна Голмс, дочка Сари Волкер Голмс. Не та, ким ти є зараз, а та, ким ти була. Пригадуеш пожежні шланги, Сюзанно? Пам'ятаєш золоті зуби, як ти їх побачила, коли на тебе й твоїх друзів спрямовували шланги в Оксфорд-тауні? Як вони виблискували, коли їхні господарі сміялися?

Про це та багато іншого вона розповідала їм довгими ночами, біля пригаслого багаття. Стрілець розумів не все, однак слухав уважно. І запам'ятовував. Врешті-решт, біль - це засіб. І часом - найкращий.

- Що таке, Роланде? Нащо тобі копирсатися в смітті моєї пам'яті?

Зараз змертвілі очі небезпечно виблискували. Це нагадало йому погляд Алана, коли його, добродушного, нарешті хтось виводив із себе.

- Камінці на брилі - то ті люди, - тихо сказав Роланд. - Люди, що замкнули тебе в камері й змусили ходити під себе. Люди з кийками й собаками. Люди, що обзивали тебе чорномазою шльондрю.

Поводячи пальцем зліва направо, він показував на камінці.

- Он той, хто щипав тебе за груди й сміявся. А он там той, хто сказав, що краще сам перевірить, чи, бува, ти не запхнула чогось собі в дупу. А ось той, хто назвав тебе мавпою в сукні за п'ятсот доларів. А там - той, хто водив своїм поліцейським кийком по спицях коліс твого візка, аж поки тобі не почало здаватися, що ти не витримаєш цього звуку і збожеволієш. І той, який назвав твого друга Леона педрилою. А той, що на самому краю, Сюзанно, - то Джек Морт. То вони. Ті камені. Ті люди.

Вона важко дихала - груди під стрільцевою кобурою з її важким вантажем набоїв поривчасто здіймалися і опускалися. Погляд тепер був прикутий не до нього, а до поцяткованих слюдою камінців. Десь позаду, трохи далі від Роланда й Сюзанни, з тріском розкололося і впало дерево, а гайвороння в небі закаркало ще гучніше. Але жодне з них цього не помітило, так вони захопилися грою, що вже перестала бути грою.

- Справді? - видихнула вона. - Це вони?

- Так. А тепер повтори свій урок, Сюзанно Дін, і будь широю.

Цього разу слова злітали з її вуст маленькими крижинками. Права рука злегка тремтіла на руків'ї візка, наче двигун на марноході.

- Я цілюся не рукою. Та, що цілиться рукою, забула лице свого батька. Я цілюся оком.

- Добре.

- Я стріляю не рукою. Та, що стріляє рукою, забула лице свого батька. Я стріляю розумом.

- Так було завжди, Сюзанно Дін.

- Я вбиваю не з револьвера. Та, що вбиває з револьвера, забула лице свого батька. Я вбиваю серцем.

- То ВБИЙ їх, заради твого батька! - загорлав Роланд. - ВБИЙ ЇХ УСІХ!

Її права рука між руків'ям візка і рукояткою Роландового шестизарядного револьвера здавалася розмитою плямою. За мить ліва рука опустилася, а правиця злетіла в повітря, натискаючи на курок так швидко і делікатно, наче затріпотіли крильця колібрі. Долиною розляглося шість невиразних пострілів, і п'ять із шести камінців, що лежали на поверхні валуна, зникли з поля зору.

Якусь хвилю, поки відлуння перекочувалося туди-сюди, помалу затихаючи, обидва мовчали - здавалося, навіть подих затамували. Навіть круки не галасували, принаймні ті кілька секунд.

Першим порушив тишу стрілець. Невиразним, але на диво емоційним тоном він вимовив чотири слова:

- Ти дуже добре впоралася.

Сюзанна подивилася на револьвер у своїй руці так, наче бачила його вперше. Від дула курився димок, ідеально рівний у безвітряній тиші. Вона повільно вклала револьвер у кобуру, що висіла в неї на животі.

- Добре, але не бездоганно, - нарешті мовила вона. - З останнім промазала.

- Хіба? - Він підійшов до валуна й підняв самотній уламок каменя. Подивився на нього, а потім кинув Сюзанні.

Вона впіймала камінець лівою. Роланд задоволено відзначив, що права рука залишалася біля кобури з револьвером. Вона стріляла краще й природніше за Едді, але, на відміну від нього, не так швидко засвоїла саме цей урок.

Якби вона була тоді з ними під час стрілянини в нічному клубі Балазара, то, можливо, їй не довелося б докладати стільки зусиль у навчанні. Але зараз Роланд побачив, що вона нарешті опанувала й цю частину. Глянувши на камінь, вона побачила в горішній його частині шербину глибиною заледве у шістнадцяту дюйма.

- Ти ледь зачепила його, - сказав Роланд, повертаючись до неї, - але у стрілянині цього буває досить. Якщо ти зачепиш супротивника, то зіб'єш його приціл... - Він замовк. - Чому ти так на мене дивишся?

- А ніби ти не знаєш. Що, справді не знаєш?

- Ні. Твої думки часто лишаються загадкою для мене, Сюзанно.

Ноток захисту в його голосі не було, і Сюзанна роздратовано похитала головою. Коломийка її мінливих настроїв часом виводила його з себе. Так само й Сюзанну дратувало те, що він, здавалося, не міг втриматися, аби не бовкнути того, що в нього крутиться на язиці. Таких буквалістів, як Роланд, вона ще не зустрічала ніколи.

– Гаразд, – мовила вона. – Я скажу, чого я на тебе так дивлюся, Роланде. Бо ти вчинив паскудство. То був брудний трюк. Ти сказав, що не будеш мене лупцювати, не зможеш вдарити, навіть якщо я вередуватиму... але одне з двох: або ти мені збрехав, або ти дурень. Але я знаю, що ти не дурний. Кожен чоловік і кожна жінка моєї раси можуть засвідчити, що вдарити людина може не тільки рукою. Там, звідки я родом, є один віршик: «Камінь і палиця трощать кості...

– ...а ущипливі слова мене не ранять», – закінчив Роланд.

– Ну, ми говоримо трохи не так, але сенс такий. Як не назви, це все одно бридко. Те, що ти зробив, називається не «доганю на порожньому місці». Твої слова завдали мені болю, Роланде. Тільки не кажи, що ти ненавмисно.

Вона сиділа у візку, дивлячись на нього знизу вгору, і її погляд світився таким розумом і такою безжальною цікавістю, що Роланд уже не вперше подумав: «Білі мудаки зі світу Сюзанни мусили бути або дуже хоробрими, або страшенно тупими, якщо наважилися стати на її шляху, хай навіть вона сидить у інвалідному візку». Але Роланду вже доводилося мати з ними справу, тож він сумнівався, що річ була у хоробрості.

– Я не думав про те, чи буде тобі боляче, – терпляче пояснив він. – Ти вишкірила зуби й збиралася вкусити, тож я вставив тобі в щелепу палицю. І це подіяло... хіба ні?

Вираз її обличчя змінився: тепер у ньому читалося прикре здивування.

– Мерзотник!

Замість відповіді він вийняв револьвер з її кобури, двома самотніми пальцями правої руки відкрив барабан і почав лівою вставляти набої в гнізда.

– З усіх пихатих, зарозумілих...

– Тобі треба було вкусити, – так само терпляче сказав стрілець. – Якби ти цього не зробила, то схибила б на всіх мішенях – бо стріляла б рукою й револьвером замість ока, розуму й серця. Чи то був трюк? Зарозумілість? Навряд. Як на мене, Сюзанно, це ти була в душі зарозумілою. Як на мене, це ти потай збиралася вдатися до трюків. Але мене це не обходить. Навпаки. Стрілець без зубів – то взагалі не стрілець.

– Хай йому чорт, я не стрілець!

Він це пропустив повз вуха – міг собі дозволити. Якщо вона не стрілець, тоді він пухнастик-шалапут.

– Якби ми в щось грали, то, може, я повадився б інакше. Але це не гра. Це...

Його ціла рука на мить піднялася до чола й застигла там, пальці були складені дашком якраз над лівою скронею. Сюзанна помітила, що кінчики пальців дрібно тремтіли.

– Що тебе тривожить, Роланде? – тихо спитала вона.

Рука повільно опустилася. Він закрив барабан і повернув револьвер у кобуру, що тепер належала їй.

– Все нормально.

– Ні, тривожить. Я ж бачу. Едді також. Це почалося майже тієї ж миті, як ми зішли з узбережжя. З тобою щось негаразд, і стає дедалі гірше.

– Все гаразд, – повторив він.

Простягнувши вперед руки, вона взяла його долоні в свої. Весь її гнів кудись випарувався, принаймні на ту мить. Вона відверто поглянула стрільцеві у вічі.

– Едді та я... це не наш світ, Роланде. Без тебе ми тут загинемо. У нас є твої револьвери, і ми вміємо з них стріляти, ти нас добре навчив, але все одно ми загинемо. Ми... ми залежимо від тебе. Тож розкажи мені, що з тобою. Тільки дозволь, а я спробую тобі допомогти. Ми спробуємо.

Він ніколи не належав до людей, що добре розуміють самих себе чи бодай намагаються себе збагнути. Самоосмислення (не кажучи вже про самоаналіз) було йому чуже. Він просто діяв – швидко звирявся з тим, що відбувалося в його цілком загадковій душі, а потім діяв. З них усіх він єдиний був якнайкраще пристосований, був людиною, чия глибоко романтична сутність приховувалася в брутально простій коробці, складеній з інстинктів і прагматизму. Так і цього разу: швидко зазирнувши всередину, він вирішив усе їй розповісти. О так, із ним справді щось коїлося. Авжеж. Щось дивне відбувалося з його свідомістю: просте, як його природа, й чуже, ніби моторошне життя блукальця, до якого ця природа його змусила.

Він уже розтулив рота, аби сказати: «Знаєш що, Сюзанно, я розповім тобі, що зі мною відбувається, в трьох словах: я втрачаю глузд». Але не встиг він почати, як у лісі зі страшним скреготом впало ще одне дерево. Цього разу звук пролунав ближче, і зараз вони не були поглинені змаганням сили волі, замаскованим під урок, тож обидва почули його, а до того ж і схвильоване каркання ворон, що розляглося слідом за ним, і відзначили, що дерево впало десь поблизу їхнього табору.

Сюзанна дивилася в той бік, звідки долинув звук, але зараз її широко розплющені від переляку очі повернулися до обличчя стрільця.

– Едді! – мовила вона.

З лісової твердині за їхніми спинами вирвався крик – неймовірний і всеохопний вереск люті. Впало ще одне дерево, потім ще одне. Дерева

валилися зі звуком, що нагадував обстріл із міномета. «Вони сухі, – подумав стрілець. – Мертві дерева».

– Едді! – Цього разу вона закричала. – Хай там що воно таке, це поряд із Едді! – Її руки метнулися до коліс візка й почали натужно його розвертати.

– Нема часу. – Роланд ухопив її попід пахви й підняв з візка. Він і раніше ніс її на руках там, де візок не міг проїхати (вони з Едді обидва її несли), але Сюзанну досі вражала його надприродна й безжальна швидкість. Щойно вона сиділа у візку, придбаному в найкращій крамниці медичних товарів у Нью-Йорку восени 1962 року. А вже наступної миті опинялася у Роланда на плечах і хитко балансувала там, наче учасниця спортивної групи підтримки, ухопившись міцними стегнами за його шию, поклавши долоні йому на голову і вся підібравшись. Стрілець побіг, тримаючи її на плечах. Тріснуті підошви чобіт гепали по всипаній глищею землі між борознами, що їх проорали колеса її візка.

– Одетто! – гукнув він, від хвилювання звертаючись до неї на ім'я, під яким знав її раніше. – Не впусти револьвер! Заради ймення твого батька!

Зараз Роланд мчав поміж деревами. Мереживо тіней і яскраві ланцюжки сонячних відблисків химерною мозаїкою ряхтіли на них, а стрілець біг дедалі швидше і швидше. Тепер схил пішов униз. Сюзанна підняла ліву руку і вчасно відвела вбік гілку, що замірилася було скинути її зі стрільцевих плечей. Тієї самої миті права рука шугнула до руків'я його старезного револьвера, аби вберегти його від падіння.

«Миля, – подумала Сюзанна. – Скільки треба часу, щоб пробігти милю? Скільки, якщо він мчатиме стрілою, як оце зараз? Якщо тільки йому пощастить втриматися на цих ковзких голках, то недовго... але часу може забракнути. Хай тільки з ним нічого не станеться, Господи, – нехай мій Едді буде живий-здоровий».

І, немов у відповідь, вона почула, як лісом розляглося ревіння невидимого звіра. Той оглушливий голос прозвучав як гуркіт грому. Як трубний голос фатуму.

2

Він був найбільшою істотою в лісі, який колись називали Великим Західним. Найбільшою і найстаршою з-поміж усіх. Коли цей ведмідь, як брутальний цар-мандрівник, вийшов із п'ятьми незвіданих обширів Зовнішнього світу, велетенські старезні в'язи здалися Роландові лише гілочками, що самотньо стирчать із землі.

Колись дуже давно в Західному Лісі жив собі Прадавній Народ (за останні тижні Роланд не раз знаходив викопні рештки його діяльності), який залишив ці землі, бо боявся велетенського ведмеда, не піддатного смерті. Зрозумівши, що вони зовсім не господарі віднайдених земель, його спробували вбити, але їхні стріли лише дратували звіра, не завдаючи суттєвої шкоди. Та, на відміну від інших лісових мешканців (навіть хижих чагарникових котів, що жили й плодилися в піщаних схилах на заході), він не дивувався, звідки летять стріли. Ні, він, цей ведмідь, знав, де їх

джерело. Знав. І за кожну стрілу, що впиалася в його плоть під кошлатою шкурою, він забирав три, чотири, а то й півдюжини життів Прадавнього Народу. Дітей, якщо міг їх дістати. Жінок, якщо не міг вхопити дітей. Їхніх воїнів він зневажав, і це було найгірше приниження.

Врешті-решт, зрозумівши, хто він насправді, вони припинили спроби його вбити. Авжеж, він був втіленням демона – чи тінню якогось бога. Його називали Мір, що мовою цього народу означало «світ під світом». Його зріст сягав сімдесяти футів. Але зараз, через вісімнадцять чи більше століть незаперечного владарювання у Західному Лісі, ведмідь помирав. Можливо, його смерть чаїлася в мікроскопічному організмі, що потрапив усередину разом із іжею чи водою, можливо, її спричинив старезний вік, та найвірогідніше, і те, і те подіяло разом. Суть полягала не в причині, а в наслідку – в міфічному мозку ведмеда, пожираючи його, швидко розмножувалася колонія паразитів. І після незліченних років розважного й брутального перебування при своєму розумі Мір сказився.

Ведмідь і раніше знав, що в його лісах знову з'явилися люди. Він був царем лісу, і хоча той простягався на величезні відстані, увагу правителя не оминала жодна значуща подія. Новоприбулих він уникав, та не тому, що боявся, а тому, що йому було до них байдуже, так само, як і їм до нього. А тоді паразити почали свою підривну роботу, він шаленів усе більше і зрештою впевнився у тому, що повернувся Прадавній Народ, люди, що ставили пастки й палили ліс та незабаром знову почнуть вдаватися до своїх старих дурних витівок. Лежачи в своїй останній печері за тридцять миль від новоприбулих і з кожним новим світанком стаючи слабшим, ніж увечері, він поступово дійшов висновку, що Прадавній Народ нарешті знайшов дієву зброю: отруту.

І цього разу він прийшов не помститися за якусь дрібну подряпину, а знищити цих людей, стерти їх з лиця землі, поки їхня отрута ще не встигла його вбити... але дорогою всі думки зникли. Залишилася тільки сліпа розпечена лютість, рипуче дзигчання чогось угорі голови – чогось, що крутилося у нього в скроні й раніше просто тишком-нишком робило свою справу, – а ще запах, що поступово дужчав і не давав йому втратити шлях до табору трьох подорожніх.

Ведмідь, чие справжнє ім'я було зовсім не Мір, прокладав собі дорогу крізь ліс, наче ходячий будинок, кошлата вежа з червонувато-бурими очима. Ті очі горіли від лихоманки й шаленства.

Величезна голова, на якій дорогою з'явився вінок зі зламаного гілля і ялинової глици, безперервно крутилася з боку в бік. Мало не щохвилини ведмідь чхав, і тоді лісом розносився притлумлений вибух – АП-ЧХИ! – і з його ніздрів разом зі шмарклями вилітали хмарки звивистих білих паразитів. Лапи, озброєні крученими кігтями, шарпали дерева. Він ішов на задніх лапах, глибоко вгрюзаючи в м'яку чорну землю під деревами. Від ведмеда пахло свіжим бальзамом і тхнуло старим кислим лайном.

Те, що сиділо в нього в голові, скрекотало й верещало, верещало й скрекотало.

Шлях ведмеда залишався майже незмінним: пряма лінія, що приведе його до табору тих, хто насмілився повернутися до його лісу, зважився влити йому в

голову це темно-зелене страждання. Прадавній це народ чи новий, він має померти. Натрапивши на сухе дерево, ведмідь часом відступав від прямої лінії, щоб звалити його. Йому подобався сухий тріск, з яким гучно валилося на землю дерево. Коли гнилий стовбур опинявся на землі чи лягав на одного зі своїх побратимів, ведмідь рушав далі крізь навскісні промені сонця, у яких танцювали хмарки деревного пилу.

3

За два дні до того Едді Дін знову почав різьбити з дерева – це вперше він спробував вирізьбити щось відтоді, як йому минуло дванадцять років. Він пам'ятав, як йому подобалося це робити, і вважав, що у нього непогано виходило. Ці згадки губилися в пам'яті, розпливалися, але принаймні один чіткий спогад був: його старший брат Генрі терпіти не міг, коли він різьбив.

«Ой, гляньте, дівчисько! – казав Генрі. – А що це дівчисько сьогодні робить? Будиночок для своїх ляльок? Чи горщик, щоб було куди пісяти своїм манюнім пісюнчиком? О-хо-хо... ну хіба ж не краса?»

Генрі не міг підійти й наказати Едді, щоб той перестав щось робити. Він ніколи не казав: «Ану, малий, годі! Розумієш, у тебе це дуже гарно виходить, а коли у тебе щось виходить, я нервуюся. Бо насправді все має виходити у мене. У мене. У Генрі Діна. Тому от що я робитиму, братику: я просто братиму тебе на кпини. Я не буду говорити: «Не роби цього, я нервуюся», бо ти ще подумаєш, чи я, бува, не шизонувся. Але я можу тебе підколювати, бо хіба ж це не обов'язок старших братів, га? Все частина цілого. Я тебе дійматиму, й дражнитиму, й насміхатимуся, поки ти... курва... НЕ ПРИПИНИШ ЦЕ! Добре?»

Нічого доброго в цьому насправді не було, але в родині Дінів зазвичай усе відбувалося так, як хотів Генрі. І донедавна здавалося, що нічого страшного в цьому нема – доброго також, але страшного геть нічого. Між цими двома поняттями була невеличка, проте суттєва різниця, хай вам це буде відомо. Існувало дві причини на те, чому така поведінка Генрі здавалася нормальною. Одна причина була на поверхні, друга – прихована.

На поверхні було те, що Генрі мав Наглядати за Едді, поки пані Дін була на роботі. Йому весь час доводилося Наглядати, бо, хай вам це буде відомо, у Дінів колись була сестра. Якби вона вижила, то була б зараз на чотири роки старшою за Едді й на чотири роки молодшою, ніж Генрі, але в тому-то й річ – вона померла. Коли Едді було два роки, її збив п'яний водій. Коли це сталося, вона стояла на хіднику й спостерігала, як грають у класики.

Малим Едді часом думав про сестру, слухаючи, як Мел Ален коментує матчі на каналі «Янкі бейсбол». Коли хтось забивав, Мел нестямно кричав: «Курва, він їх зробив! ДО ПОБАЧЕННЯ!» От так і п'яниця «зробив» Глорію Дін, курва, до побачення. Тепер Глорія була на розкішній верхній палубі небес, і сталося це не тому, що їй не пощастило, не тому, що штат Нью-Йорк вирішив не забирати у кретина прав після третьої ДТП і навіть не тому, що Господь нахилився підняти горіх. Це сталося тому (як без угаву торочила пані Дін своїм синам), що за Глорією ніхто не Наглядав.

Завданням Генрі було пильнувати, щоб з Едді не сталося чогось подібного. Зі своїм завданням він справлявся, та це було нелегко. Принаймні пані Дін та Генрі дійшли в цьому згоди. Вони обое часто нагадували Едді про те, як багато Генрі поклав на жертвний олтар, аби убезпечити Едді від п'яних водіїв, грабіжників, наркашів, ба навіть злих прибульців, які так і шастають поблизу верхньої палуби, прибульців, що, можливо, захочуть спуститися зі своїх НЛО на реактивних лижах, що працюють на ядерній енергії, і вкрати кілька малюків. Таких, наприклад, як Едді Дін. Генрі й так страшенно нервувався через свій жажливий обов'язок, тож змушувати його переживати ще більше було б не по-людськи. Якщо Едді робив щось, від чого Генрі нервувався ще більше, Едді мусив негайно це припинити. То була своєрідна плата Генрі за той час, який він витратив, Наглядаючи за Едді. Якщо так подумати, то виходило, що робити щось краще за Генрі – геть нечесно.

Втім, була ще й прихована причина. І ця причина (так би мовити, світ під світом) важила більше, бо її не можна було називати: Едді не міг дозволити собі в чомусь випередити Генрі, бо Генрі був практично ні на що не здатний... крім, звісна річ, Наглядати за Едді.

На спортивному майданчику за багатоквартирним будинком, де вони жили (у бетонному передмісті, де вежі Мангеттену затуляли обрій, наче втілення мрії, а світом правив чек соцзабезпечення), Генрі навчив Едді грати в баскетбол. Едді був на вісім років молодший за Генрі й значно дрібніший, але рухався набагато швидше. Він мав природне відчуття гри. Щойно Едді опинився на потрісканому бугруватому бетоні майданчика з м'ячем у руках, всі потрібні рухи наче вистрибували з його нервових закінчень. Він був прудкіший, але це не мало особливого значення. Турбувало інше: він грав краще за Генрі. І якщо після ігор це було йому невтямки, то похмурі погляди Генрі й сильні стусани вище ліктя, якими нагороджував його старший брат дорогою додому, мусили все пояснити. Мабуть, ці стусани Генрі вважав жартиками. «Два за те, що ухилився!» – весело вигукував Генрі, а потім гах! Просто в біцепс Едді, виставивши одну кісточку, – але на жарти вони не скидалися. Це було більше схоже на попередження. Так, наче Генрі сказав: «Краще не дури мене й не виставляй ідіотом, коли ведеш м'яч до кошика, брате. Не забувай, що я Наглядаю за тобою».

Та сама історія повторювалася з читанням... бейсболом... грою в хованки... математикою... навіть скакалкою, хоч у неї й грали самі дівчата. Те, що він краще вмів це все робити чи міг би вміти краще, було таємницею, яку слід було будь-що зберегти. Бо Едді був молодший брат. Бо Генрі за ним Наглядав. Та все ж переважно прихована причина була найпростішою: все це мусило зберігатися в таємниці, бо Генрі був старшим братом Едді, й Едді його обожнював.

Два дні тому, коли Сюзанна оббілювала кролика, а Роланд заходився коло вечері, Едді був у лісі південніше від табору. Там він побачив цікавий наріст, що стирчав зі свіжого пенька. І на нього накопило дивне відчуття (саме це, подумав Едді, люди й називають словом «дежа-вю»). Він помітив, що невідривно дивиться на відросток, який формою нагадував дверну ручку негарної форми. Тьмяно усвідомив, що в роті пересохло.

За кілька секунд Едді зрозумів, що дивиться на відросток, який стирчить із пенька, а сам тим часом думає про майданчик за будинком, у якому вони з Генрі жили... згадує, який теплий був бетон під його дупою і як нестерпно смерділо сміття в контейнерах, що стояли у провулку за рогом. У цих спогадах він тримав у лівій руці шматок дерева, а в правій – ніж для овочів, узятий з ящика біля раковини. Гілка, що стирчала з пенька, викликала в пам'яті той короткий період життя, коли він до нестями обожнював різьбити з дерева. Цей спогад був похований так глибоко, аж Едді не одразу зрозумів, із чим він пов'язаний.

Найбільше в різьбярстві йому подобався навіть не сам процес. Він любив дивитися на дерево перед тим, як взятися до роботи, і уявляти, що з нього вийде. Часом йому ввижалася машинка чи вантажівка. Іноді – собака чи кіт. А одного разу, згадав він, привиділося обличчя ідола – примарної брили з острів Пасхи, що їх він бачив у одному з випусків альманаху «National Geographic» у школі. Виявилося, що це навіть добре. Гра полягала в тому, щоб зрозуміти, яку частину уявленого можна вирізьбити, не зламавши шматок дерева. Відтворити все не вдавалося ніколи, але якщо бути обережним, то часом можна зробити багато.

У гілці, що стирчала з пенька, щось таке було. І Едді подумав, що за допомогою Роландового ножа зможе випустити на свободу більшу частину цього «чогось». Той ніж був найгострішим і найзручнішим інструментом з усіх, які йому доводилося використовувати в житті.

Щось усередині дерева терпляче чекає, коли хтось – наприклад, він, Едді! – прийде й випустить його. На волю.

«Ой, гляньте, дівчисько! А що це дівчисько сьогодні робить? Будиночок для своїх ляльок? Чи горщик, аби було куди пісяти своїм маньїнім пісюнчиком? Рогатку, щоб вдавати, ніби полюєш на кроликів, наче великі хлопці? О-хо-хо... ну хіба не краса?»

Зненацька Едді відчув, що згоряє від сорому, що це все неправильно. У ньому ожило сильне відчуття таємниці, яку слід будь-що зберігати, нікому не виказувати, а потім він згадав – вже вкотре згадав, – що Генрі Дін, який з віком став великим мудрецем і видатним наркашем, був мертвий. Цей спогад досі не втратив здатності заскочити зненацька, і вражав він по-різному: іноді приходила туга, іноді – почуття вини, а часом – гнів. Цього дня, за два дні до того, як зеленими лісовими коридорами на них посунув велетень-ведмідь, сталася дивовижна річ. Едді відчув полегшення й величезну радість.

Він був вільний.

Едді позичив у Роланда ножа. Скористався ним, щоб обережно вирізати гілку з пенька, а потім приніс її назад, сів під деревом і почав крутити в руках. Він дивився не на неї, а всередину неї.

Сюзанна закінчила поратися з кроликом. М'ясо вже варилося в казанку над багаттям, а шкурку вона натягнула на дві палі і прив'язала мотузками з сиром'ятної шкіри, знайденими в Роландовому кошелі. Пізніше, після вечері, Едді почне вичиняти шкуру. За допомогою рук Сюзанна легко просувалася до

того місця, де, прихилившись спиною до стовбура високої старої сосни, сидів Едді. Біля багаття Роланд кришив у казанок якісь чародійські – і, поза всяким сумнівом, смачнючі – лісові трави.

– Що робиш, Едді?

Едді зрозумів, що ледве притлумлює в собі абсурдне бажання сховати деревинку за спину.

– Та так, нічого. Захотілося щось, так би мовити, вирізьбити. – Помовчавши, він додав: – Але в мене все одно нічого путнього не вийде. – Здавалося, Едді прагне переконати її в тому, що він нездара.

Сюзанна спантеличено подивилася на нього. Якусь мить відповідь наче готова була зірватися з її вуст, але потім жінка просто знизала плечима й залишила його на самоті. Вона не мала жодного уявлення, чому Едді, схоже, соромиться щось там вирізувати на дереві (її батько, наприклад, весь свій вільний час щось різьбив), але якщо це окрема тема для розмови, то, мабуть, Едді сам її почне, треба тільки дати йому час.

Він знав, що почуватися винним – це тупо і не має сенсу, але також розумів, що йому набагато зручніше займатися цією роботою, коли Роланда й Сюзанни немає в таборі. Схоже, старих звичок не так вже й легко позбутися. Здолати залежність від героїну – дитячі забавки порівняно з тим, аби перемогти залежність від дитинства.

Коли вони вирушали полювати, стріляти чи займатися в своєрідній Роландовій школі, Едді міг спокійно повернутися до свого шматка деревини. Обробляючи його, він відчував дедалі більшу втіху, а власна майстерність дивувала його самого. Форма була на місці, він не помилився щодо неї. Тут усе було просто, і Роландів ніж вивільняв її надзвичайно легко. Едді вирішив, що цього разу йому пощастить досягти максимального результату, а це означало, що рогатка може стати справжньою зброєю. Ясна річ, порівняно з Роландовими револьверами це не надто великий здобуток, але все одно – він зробить її власноруч. Сам. І ця думка зігрівала йому душу.

Коли в повітрі розляглися крики наляканого вороння, Едді їх не почув. Подумки він уже бачив (сподівався невдовзі побачити) деревинку з прив'язаним до неї ремінцем.

5

Як наближається ведмідь, Едді почув раніше за Сюзанну й Роланда, але не набагато. Він з головою поринув у свою роботу і, як це завжди буває під час дії творчого імпульсу, не помічав нічого навколо. Більшу частину свого життя він притлумлював у собі ці імпульси, але зараз один із них заволодів ним повністю. Едді з доброї волі став в'язнем.

Із заціпеніння його вивели навіть не звуки, з якими валилися дерева, а постріли з револьвера, що лунали один за одним і доносилися з півдня. З посмішкою на вустах Едді підвів погляд і брудною від тирси рукою відкинув з лоба волосся. Тієї миті, коли він прихилився спиною до високої сосни на галявині, що стала їм домом, його обличчя, на якому, змагаючись,

перехрещувалися промені зеленувато-золотистого лісового світла, було справді вродливим – юнак із неслухняним темним волоссям, яке весь час намагалось впасти на високе чоло, юнак із сильним рухливим ротом і світло-карими очима.

На якусь мить його погляд упав на другий Роландів револьвер, що висів у кобурі на гілляці поблизу, й Едді замислився, чи давно Роланд ходив кудись без кобури на поясі і без бодай одного із тих потрясних револьверів. Слідом за цим питанням неминуче виникло два інших.

Скільки йому років, цьому чоловікові, який вирвав Едді й Сюзанну з їхнього світу й часу? А найважливіше: що з ним негаразд?

Сюзанна обіцяла, що спитає в нього... якщо, звісно, вона гарно стрілятиме і в Роланда волосся на потилиці не стане дибки. Едді сумнівався, що Роланд отак візьме і все їй одразу викладе, але настав час розповісти старому, високому і злому, що вони знають: з ним щось діється.

– Як на те Божа воля, то вода буде, – сказав Едді і повернувся до свого різьбярства. На його вустах заграла легенька посмішка. Вони з Сюзанною помалу переймали Роландові примовки... а він, у свою чергу, запозичував їхні. Складалося враження, що вони половини одного...

Аж раптом Едді, затиснувши в одній руці наполовину вирізану рогатку, в другій – Роландового ножа, миттю підхопився на ноги: неподалік упало дерево. Він стривожено вдивлявся в той бік, звідки пролунав звук. Серце шалено калатало в грудях, а всі чуття нарешті були напнуті, мов струна. Щось наближалося. Зараз Едді чув, як істота недбало продиралася крізь підлісок, і гірко подивувався, чому так пізно це зрозумів. Десь у глибині свідомості тихий голос прошепотів: «Так тобі й треба». Це така розплата за те, що він робив щось краще за Генрі, що змушував брата нервуватися.

Із гуркотливим, кашлеподібним тріскотом знову на землю впало дерево. Крізь кривий прохід між високими ялинами Едді побачив, як у нерухоме повітря здійнялася хмара деревної куряви. Істота, що спричинила цю хмару, зненацька заревіла, та так розлючено, що кров захолола в жилах.

Та той гівнюк просто велетенський, ким би він не був.

Едді впустив на землю шматок дерева й швиргонув Роландового ножа в стовбур за п'ятнадцять футів ліворуч. Двічі перевернувшись у повітрі, ніж увійшов у дерево до половини, затремтів і застряг. Едді вихопив Роландового револьвера з кобури, у якій він висів, і звів курок.

Стояти чи тікати?

Але виявилось, що перевагу міркувати над таким питанням він уже втратив. Істота виявилася не лише велетенською, але й моторною, тож тікати вже було запізно. На півночі галявини, в проході між деревами, почав вимальовуватися гігантський силует, що своїм зростом перевершував найвищі дерева. Істота насувалася просто на нього. Коли її погляд натрапив на Едді Діна, пролунав ще один крик, від якого душа опускалася в п'яти.

– Блін, мені капець, – прошепотів Едді, коли чергове дерево зігнулося, хряснуло, наче з міномета вистрелили, й повалилося на землю, здійнявши хмару куряви й опалої глици. Тепер істота просувалася просто до галявини, на якій стояв Едді. Ведмідь розміром із Кінг-Конга. Земля здригалася під його кроками.

«Що ти робитимеш, Едді? – зненацька ожив у нього в голові голос Роланда. – Думай! Це твоя єдина перевага над отим звіром. Що ти робитимеш?»

Він сумнівався, що ведмедя можна вбити. З гранатомета – можливо, але ж не зі стрільцевого револьвера сорок п'ятого калібру. Едді міг би тікати, та щось йому підказувало, що звір може бігати досить швидко, якщо захоче. Схоже, що шансів померти затоптаним під лапами велетенського ведмедя у нього не більше й не менше, ніж п'ятдесят на п'ятдесят.

То що ж обрати? Стояти на місці й почати стрілянину чи тікати, наче йому підпалили п'яти й ось-ось має зайнятися дупа?

Йому спало на думку, що є й третій варіант. Він міг би вилізти на дерево.

Едді повернувся до дерева, об яке обпирався раніше. То була велетенська прадавня сосна, цілком імовірно – найвище дерево в цій частині лісу. Нижня гілка лапатим віялом простиралася над землею на висоті близько восьми футів. Едді опустив курок револьвера і засунув револьвер за пояс штанів. Підстрибнувши, він ухопився за гілляку й з усіх сил підтягнувся. У нього за спиною ведмідь знову заричав, продираючись на галявину.

І якби цієї миті у звіра не стався черговий напад чхання, то він би вхопив Едді Діна і розвісив його кишки барвистою гірляндю на нижньому гіллі сосни. Попіл від залишків багаття хмарою злетів у повітря від удару лапою, і ведмідь схилився, мало не зігнувшись навіпіл, поклавши велетенські передні лапи на неосяжні стегна. Зараз він нагадував стариганя в шубі, старого чоловіка, хворого на застуду. Він чхнув ще раз, потім ще раз – АП-ЧХИ! АП-ЧХИ! АП-ЧХИ! З морди вилітали хмари паразитів. Гарячий потік сечі ринув у нього між ніг і з шипінням залив розкидані вуглики багаття.

Не гаючи часу, Едді скористався кількома подарованими йому й конче необхідними секундами. Він видряпався на дерево, як мавпочка на стовп, забарившись тільки на мить: перевірити, чи надійно заткнутий за пояс його штанів револьвер стрільця. Його охопив невимовний жах, і вже майже виникло тверде переконання, що доведеться вмирати (а чого він чекав, коли Генрі вже нема поруч і нікому за ним Наглядати?), але все одно в голові пролунав шалений вибух сміху. Загнаний на дерево, подумав він. Як вам такий розклад, га, фанати спорту? Мене загнав на дерево Ведмезилла.

Істота знову підняла голову, відчуваючи, як те, що поверталось в неї між вухами, ловить відблиски й спалахи сонячного проміння, і вхопилася за дерево, на якому сидів Едді. Звір високо підняв лапу й завдав нею різкого удару, заміряючись збити Едді, як соснову шишку. Лапа відпанахала гілку, на якій стояв Едді, саме в ту мить, коли він ухопився за іншу. Кіготь розірвав йому навіпіл один черевик, стягнув його з ноги, й два рваних шматки того, що було черевиком, полетіли геть.

«Нічого страшного, – подумав Едді. – Можеш і другий до пари забрати, братику-ведмедику, якщо хочеш. Все одно я їх уже зносив».

Ведмідь заричав і знову вперішив лапою по дереву, залишивши на його стародавній корі глибокі подряпини, рани, що одразу почали сочитися прозорим смолистим соком. Едді, не здаючись, рвучко піднімався вгору. Гілля ставало вже не таким густим, і коли він ризикнув подивитися униз, то втупився просто в каламутні ведмежі очі. Галявина попід задертою головою звіра зменшилася до розмірів мішені, центром якої були розкидані рештки багаття.

– Промазав, волохатий недонос... – почав Едді, але тут ведмідь, який досі не опускав голови, щоб мати змогу бачити супротивника, чхнув. Едді обдало гарячими шмарклями, в яких роїлися тисячі крихітних білих черв'яків. Вони несамовито звивалися на його сорочці, руках, на шиї та обличчі.

В Едді вирвався змішаний крик здивування й відрازی. Він почав щосили терти очі й рота, втратив рівновагу, але якраз вчасно встиг ухопитися рукою за гілку в себе за спиною. Він тримався й тер шкіру, намагаючись стерти якомога більше слизу, що кишив червою. Заричавши, ведмідь знову вдарив по дереву. Сосна хитнулася, наче щогла в шторм... але свіжі сліди від кігтів залишилися на сім футів нижче тієї гілки, на якій стояв Едді.

Черва здихає, зрозумів він – мусить здихати, щойно залишить заражені гадючі болота в тілі монстра. Від цієї думки йому стало трохи краще, й він знову почав підніматися. Видряпавшись на дванадцять футів вище, він зупинився, не наважуючись підніматися далі. Стовбур сосни, діаметром не менше восьми футів біля основи, зараз потоншав дюймів до вісімнадцяти. Едді розподілив вагу тіла на дві гілки, але відчував, як вони пружинять під ним. Зараз з висоти пташиного польоту було видно ліс і передгір'я на заході, що простиралися перед очима Едді бугруватим килимом. За інших обставин цим краєвидом можна було б помилуватися.

«Я на вершині світу, ма», – подумав Едді. Він знову глянув у підняту морду ведмеда, і на мить усі думки з його голови вивітрилися – залишилося тільки просте здивування.

На ведмежій скроні щось росло, і на вигляд ця річ нагадала Едді маленьку антену радара.

Прилад обертався ривками, відбиваючи сонячні спалахи. Едді чув, як він тонко пищить. Свого часу Едді мав кілька автомобілів (того стибу, що стояли на стоянках для уживаних автомобілів з написом «СПЕЦІАЛЬНА ПРОПОЗИЦІЯ», зробленим милом на вітровому склі), і звуки того пристрою нагадали йому скрегіт підшипників, які невдовзі стануть, якщо їх не замінити.

Ведмідь протяжно й лунко загарчав. Жовтувата піна, густа від черви, загуслими краплями просочувалася йому крізь лапи. Якби він ніколи в житті не бачив виразу повного й безповоротного божевілля (але він його бачив, бо не раз стикався ніс до носа з першокласним стервом на ймення Детта Волкер), то зараз була саме така нагода... але, на щастя, та скажена морда була не менш ніж на тридцять футів нижче, і вбивчі пазурі не могли дотягнутися до його ступнів, бо до них залишалося п'ятнадцять футів. А ще,

на відміну від дерев, на яких ведмідь зривав свою злість, бредучи до галявини, ця сосна була живою.

– Мексиканська нічия, любчику, – видихнув Едді. Рукою, липкою від живиці, він стер з чола піт і струсив його в морду ведмедя-страхопуда.

Аж ось істота, яку Прадавній Народ називав Міром, обхопила дерево своїми велетенськими лапами й почала його трусити. Едді вчепився у стовбур і відчайдушно намагався втриматися. Очі заплющилися й перетворилися на дві вузьенькі щілини, бо сосна почала розгойдуватися туди-сюди, наче маятник.

6

Роланд зупинився на краю галявини. Сюзанна, що сиділа в нього на плечах, втупилася у відкритий майданчик, не ймучи віри власним очам. Сорок п'ять хвилин тому вони пішли з галявини, залишивши Едді під деревом. Зараз там стояла істота. Крізь захисний екран гілля й темно-зеленої хвої було видно тільки частини її тіла. Біля ноги монстра лежала друга Роландова кобура. Сюзанна побачила, що вона порожня.

– Господи Боже, – пробурмотіла вона.

Ведмідь заверещав, наче божевільна жінка, й почав трусити дерево. Гілля захиталося, як у сильну бурю. Ковзнувши поглядом угору, Сюзанна побачила біля верхівки темні обриси. Едді ухопився за стовбур, а дерево ходило ходором. Її погляд вловив, що одна його рука зісковзнула й несамовито почала дряпатися, шукаючи порятунку вгорі.

– Що нам робити? – закричала Сюзанна до Роланда. – Він його скине! Що робити?

Роланд силкувався щось придумати, але до нього знову повернулося дивне відчуття – зараз воно ні на мить його не покидало, але в стані стресу тільки посилювалося. Відчуття, що у нього в голові співіснує двоє чоловіків. У кожного були свої спогади, й коли вони починали сперечатися про те, чиї спогади справжні, стрілець відчував, наче його розривають навпіл. Він відчайдушно намагався примирити ці дві половини, і йому це вдалося... принаймні зараз.

– Це один з Дванадцяти! – прокричав він у відповідь. – Один із Вартових! Напевно! Але я думав, що вони...

Ведмідь знову заревів на Едді й почав розлючено, наче осатанілий боксер, молотити по дереву. До лап йому безладно посипалися обламані гілки.

– Що? – закричала Сюзанна. – Що далі?

Роланд заплющив очі У нього в голові один голос закричав: «Хлопчика звали Джейк!» А інший у відповідь заволав: «Та НЕ БУЛО ніякого хлопчика! Хлопчика не було, і ти це знаєш!»

«Забирайтеся геть, обидва!» – загарчав він, а вголос гукнув: – Стріляй! Стріляй йому в дупу, Сюзанно! Він повернеться й нападе! Тоді пошукай у нього на голові одну штуку! Це...

Ведмідь знову пронизливо крикнув. Він передумав молотити по дереву і знову взявся його трусити. Горішня частина стовбура зловісно затріщала.

Коли звуки трохи стихли і голос можна було почути, Роланд закричав:

– Здається, це схоже на капелюх! Маленький сталевий капелюх! Стріляй у нього, Сюзанно! Тільки не схиб!

Зненацька її охопив жах – жах і ще одне почуття, якого вона ніколи не сподівалася: нищівна самотність.

– Ні! Я промажу! Давай ти, Роланде! – Вона почала намацувати його револьвер, щоб вийняти з кобури й передати йому.

– Не можу! – прокричав у відповідь Роланд. – Кут не той! Це мусиш зробити ти, Сюзанно! Це справжнє випробування, і буде краще, якщо ти його не завалиш!

– Роланде...

– Він збирається відламати верхівку дерева! – гаркнув на неї стрілець. – Невже ти не бачиш?

Вона поглянула на револьвер у руці. Потім перевела погляд на інший бік галявини, туди, де в хмарах і бризках зеленої глици стояв велетенський ведмідь. Подивилася на Едді, що розгойдувався туди-сюди, як метроном. Напевно, в Едді був другий револьвер Роланда, але Сюзанна не знала, як він може скористатися зброєю в такому стані, коли його намагаються струсити, наче перезрілу сливку. Крім того, він може поцілити не туди, куди треба.

Вона підняла револьвер. Шлунок стисся від переляку.

– Тримай мене міцно і не ворухися, Роланде, – сказала вона. – Якщо ти ворухнешся...

– За мене не хвилюйся!

Вона вистрелила двічі, натискаючи на гачок до кінця, як вчив її Роланд. Звук, із яким ведмідь трусив дерево, батогом прорізали голосні постріли. Сюзанна побачила, що обидві кулі влучили точно в ціль: у ліву сідницю ведмеда – на відстані менше двох дюймів одна від одної.

Від несподіванки, болю й люті звір завершав. Одна з дужих передніх лап вилізла з густого гілля й хвої та вхопилася за те місце, де боліло. Потім ведмідь забрав лапу, з якої стікали ясно-червоні краплі, знову підняв її, і вона зникла з поля зору. Сюзанна уявила, як він там, угорі, роздивляється свою скривавлену долоню. І тут почалося: шерех, шелест і хрюскання гілок – то ведмідь розвертався, схиляючись і стаючи на чотири лапи, щоб мчати вперед з максимальною швидкістю. Вперше Сюзанна побачила його пащу, і її серце здригнулося. Морда була вся в піні, ліхтарями горіли

величезні очі. Кошлата голова повернулася ліворуч... потім знову праворуч... і звір помітив Роланда, який стояв, широко розставивши ноги. На плечах у нього балансувала Сюзанна.

Зі страшним ревом ведмідь кинувся просто на них.

7

Повтори свій урок, Сюзанно Дін, і будь широкою.

Ведмідь рухався вперед стрибками, від яких здригалася земля. Видовище нагадувало осатанілий заводський агрегат, на який хтось накинув велетенську побиту міллю шкуру.

Це схоже на капелюх! Маленький сталевий капелюх!

Вона побачила предмет... але на капелюх він був не схожий. Він радше нагадував антену радара – зменшений варіант тієї, яку вона бачила в кінохроніках про те, як Лінія Дью[5 – Лінія Дью (DEW) – американо-канадська система радарних установок; використовувалася для виявлення радянських бомбардувальників під час холодної війни.] захищає країну від раптових нападів росіян. Ця річ була більшою за камінці, які вона сьогодні збивала кулями з валуна, але й відстань до неї також була більшою. Сонце й тіні танцювали на ній свій оманливий танок.

Я цілюся не рукою. Та, що цілиться рукою, забула лице свого батька.

Ні, я не зможу!

Я стріляю не рукою. Та, що стріляє рукою, забула лице свого батька.

Я промажу! Я точно знаю, що не влучу!

Я вбиваю не з револьвера. Та, що вбиває з револьвера...

– Стріляй! – прокричав Роланд. – Ну ж бо, Сюзанно, стріляй!

Ще не натиснувши на гачок, вона побачила, як куля досягає мети, керована від прицілу до цілі не більше й не менше, ніж її шаленим бажанням влучити. Увесь страх покинув її. Залишилося тільки відчуття холоду глибоко всередині, і вона встигла подумати: «Це те, що завжди відчуває він. Господи, як же він це витримує?»

– Я вбиваю серцем, тварюко, – сказала Сюзанна, і револьвер стрільця прогрімів у її руці.

8

Срібляста річ крутилася на сталевому стрижні, що стирчав з ведмежої скроні. Куля Сюзанни влучила в його нерухомий центр, і антена радара розлетілася на сотні мерехтливих уламків. Сам штир зненацька поглинуло

море тріскучого синього полум'я: воно розійшлося сіткою й, здавалося, на мить охопило морду ведмеда з боків.

Звір піднявся на задні лапи, виючи від болю. Передні лапи безцільно молотили повітря. Похитуючись, ведмідь описав широке коло й почав махати лапами так, наче зібрався кудись летіти. Він знову спробував заричати, але видобув із себе тільки моторошний звук, схожий на сирену повітряного нападу.

– Дуже добре. – Роландів голос звучав змучено. – Вдалий постріл, красивий і влучний.

– Вистрілити ще раз? – з ваганням у голосі промовила вона. Ведмідь досі сліпо описував коло за колом, але його тіло вже почало хилитися до землі. Він вдарився об маленьке дерево, відскочив і мало не впав, а потім знову почав кружляти.

– Не треба, – відповів Роланд. Сюзанна відчула, що він поклав руки їй на талію і підняв у повітря. За мить вона вже сиділа на землі, підібгавши під себе ноги. Едді повільно й непевно спускався з сосни, але вона його не бачила. Сюзанна, мов зачарована, не могла відвести погляду від ведмеда.

Колись в океанарії на річці Містик, що в штаті Коннектикут, вона бачила китів. Напевно, за розмірами вони значно переважали це створіння, але з усіх наземних істот, які будь-коли траплялися їй на очі, цей ведмідь був точно найбільшим. І вочевидь він помирав. Ревіння перейшло в звуки, подібні до булькання, і хоча очі звіра були розплющені, здавалося, він нічого не бачить. Він безцільно бродив галявиною, на якій розмістився їхній табір: перекинув стійку зі шкурами, що сохли, розтопав невеличку халабуду, яку займали Сюзанна й Едді, натикався на дерева. Їй було видно сталевий штир, що стирчав у ведмеда з голови. Довкола нього курився дим, наче від Сюзанниного пострілу загорілися мізки звіра.

Спустившись на нижню гілляку дерева, яке врятувало йому життя, Едді сів на ній, широко розставивши ноги. Його лихоманило.

– Матір Божа, – сказав він. – Ось він, просто перед моїми очима, а я все одно не вір...

Ведмідь повернувся й узяв курс на нього. Едді миттю зістрибнув з дерева й помчав до Сюзанни й Роланда. Але ведмідь його не помітив. Хитаючись, мов п'яний, він вривався в сосну, що прихистила Едді, спробував вхопитися за неї, але не зміг і впав на коліна. Зараз до їхніх вух долинали інші звуки, що йшли з глибин ведмежого тіла, звуки, які нагадали Едді двигун велетенської вантажівки, що скидає оберти.

Усе тіло ведмеда охопили корчі, він вигнувся дугою назад і передніми лапами почав несамовито роздряпувати собі писок. З ран, бризкаючи в усі боки, ринула заражена червою кров. А тоді ведмідь упав, і від його падіння земля здригнулася. Більше він не ворухився. Після багатьох віків дивного існування ведмідь, якого Прадавній Народ називав Міром – світом під світами, – був мертвий.

Едді підняв Сюзанну і, тримаючи її за поперек липкими руками, міцно поцілував. Від нього пахнуло потом і живицею. Вона торкалася його шік, запускала пальці у мокре волосся. Їй до нестями хотілося обмацувати його всього, аж поки вона на сто відсотків впевниться, що він справді поряд.

– Він мало не вхопив мене, – сказав Едді. – Здоровенний був, наче якийсь осатанілий карнавальний поїзд. Який постріл! Господи, Сьюз, який постріл!

– Сподіваюся, більше ніколи в житті мені не доведеться робити чогось подібного, – сказала вона... та тихий голос десь у глибині душі одразу це спростував. Той голос стверджував, що вона нетерпляче очікує нагоди зробити щось подібне ще раз. І голос був холодний. Холодний.

– Що це... – почав Едді, повертаючись до Роланда, але стрільця вже не було там, де він стояв раніше. Він повільно підходив до ведмеда, що лежав на землі, задерши догори свої кошлаті коліна. Нутрощі звіра досі не стихли, їхня робота повільно завмирала: звідти один за одним долинали притлумлені зітхання й бурчання.

Роланд побачив свій ніж, встромлений глибоко в стовбур дерева, що росло біля прикрашеного шрамами ветерана, який врятував Едді життя. Стрілець витяг його і витер об м'яку сорочку з оленьчої шкіри, котру носив тепер замість шмаття, що було на ньому, коли вони втрюх покидали узбережжя. Він став біля ведмеда й подивився на нього зі змішаним жалем і подивом.

«Привіт, незнайомцю, – подумав він. – Привіт, старий друже. Чесно кажучи, я ніколи не вірив у твоє існування. Здається, Алан вірив, і Катберт теж... це точно... Катберт вірив у все підряд... але з-поміж них усіх я завжди був найзатятішим. Я думав, що ти лише вигадка, казка для малих дітей... ще один вітер, що гуляв у пустій голові моєї няньки й вилітав їй з балакучого рота. Але ти весь час жив тут, ти ще один втікач зі стародавніх часів, мов та колонка на придорожній станції й старі машини в підгірному краї. Невже Пришелепкуваті Мутанти, котрі обожнювали ті руїни, – це останні нащадки народу, що жив колись у цьому лісі, але змушений був тікати від твого гніву? Я не знаю й не дізнаюся вже ніколи... але це здається вірогідним. Так. А тоді прийшов я зі своїми друзями – своїми вправними новими друзями, котрі помалу стають такими подібними до моїх старих вправних друзів. Ми прийшли, обвівши чарівним колом себе, й усе, до чого торкаємося, отруємо клапотом за клаптом. Світ знову зрушив з місця, і цього разу це ти, старий друже, від нього відстав».

Від тіла монстра досі йшло важке нездорове тепло. З рота й пошматованих ніздрів вивалювали юрми паразитів, але майже одразу здихали. По обидва боки голови ведмеда вже росли парафіново-білі кучугури черви.

Повільно надійшов Едді. Він тримав Сюзанну на руках так, як мати зазвичай тримає дитину.

– Що воно таке, Роланде? Ти знаєш?

– Здається, він назвав його Вартовим, – сказала Сюзанна.

- Так. - Від здивування Роланд говорив повільно. - Я думав, нікого з них вже немає, принаймні, так мусило бути. Звісно, якщо вони взагалі існувалидесь, окрім казок старих бабусь.

- Хай що це було, воно сказалося, це точно, - сказав Едді.

Роланд слабо всміхнувся.

- Якби тобі було дві чи три тисячі років, ти б теж сказився.

- Дві-три тисячі років?! Господи!

- Це ведмідь? Правда ж? А то що таке? - Сюзанна показувала на якусь річ, подібну до квадратної металевої таблички, прикріпленої високо на товстелезній задній лапі ведмедя. Вона майже заросла густою шерстю, і помітити її було б важко, якби не промінь полуденного сонця, що зблиснув на поверхні іржостійкої сталі.

Ставши навколішки, Едді нерішуче простягнув руку до таблички, чуючи, що зсередини поваленого велетня досі долинають дивні притлумлені клацання. Він подивився на Роланда.

- Не бійся, - заохотив його стрілець. - Він неживий.

Едді відвів убік злиплу шерсть і нахилився ближче. На металі були вигравіювані якісь слова. Ерозія майже повністю знищила їх, але Едді зрозумів, що, доклавши певних зусиль, напис можна розібрати.

ПІВНІЧНИЙ ЦЕНТР ПОЗИТРОНІКИ, ЛТД

Гранітне Місто, Північно-східний коридор

Модель 4 ВАРТОВИЙ

Серійний №: АА 24123 СХ 755431297 L 14

Тип/різновид: ВЕДМІДЬ ШАРДИК

****ЗАБОРОНЯЄТЬСЯ ЗАМІНЮВАТИ СУБ'ЯДЕРНІ АКУМУЛЯТОРИ****

- Господи Боже, це робот, - тихо мовив Едді.

- Не може бути, - сказала Сюзанна. - Коли я його підстрелила, в нього кров пішла.

- Можливо, але взагалі-то у ведмедя звичайного бурого не росте на голові антена радара. І наскільки мені відомо, ведмідь звичайний бурий не доживе до двох-трьох ти... - Він затнувся, бо дивився тієї хвили на Роланда. Коли

до Едді знову повернувся дар мови, в його голосі звучала відраза. – Що ти робиш, Роланде?

Роланд не відповів, але в цьому не було потреби. Було цілком очевидно, що він робить: виколює ножом око ведмедеві. Операцію він виконав швидко, охайно й точно. Якусь мить потримавши криваву коричневу кульку слизу на кінчику ножа, він блискавичним рухом викинув її геть. Із пустої очниці вилізли кілька хробаків – і здохли, проповзши трохи вниз до пащі ведмеда.

Стрілець схилювся над очницею Шардика, великого ведмеда-вартового, й зазирнув усередину.

– Підійдіть-но сюди й подивіться, – сказав він. – Я покажу вам диво останніх днів.

– Спусти мене на землю, Едді, – попросила Сюзанна.

Він послухався, і жінка, швидко пересуваючись за допомогою рук і стегон, наблизилася до місця, де над роззявленою широчезною пащею ведмеда сидів навпочіпки стрілець. Приєднавшись до них, Едді зазирнув у прогалину між їхніми плечима. Так вони втрьох і сиділи в цілковитій тиші, яку порушувало тільки каркання круків, що сварилися, кружляючи в небі. Впродовж хвилини жодне не могло вимовити й слова.

Із очниці витекло й швидко засохло кілька струмків крові. Та Едді побачив, що це не просто кров. До неї домішувалася прозора рідина зі знайомим запахом – банановим. Із тендітного плетива сухожиль, що обрамлювали очницю, виростало щось на кшталт павутини зі струн. Позаду них, біля задньої стінки очниці, блимав червоний вогник. Він освітлював крихітну квадратну плату, на якій виднілися сріблясті горбики, що могли бути тільки припоєм.

– Та це не ведмідь, це ж, блін, Sony Walkman[6 – Sony Walkman – популярна марка портативних музичних програвачів.] якийсь, – пробурмотів Едді.

Сюзанна озирнулася на нього зі здивуванням.

– Що?

– Та нічого. – Едді кинув погляд на Роланда. – Як гадаєш, можна залізти рукою всередину? Це безпечно?

Роланд стеноу плечима.

– Мабуть, так. Якщо в цій істоті й сидів демон, то він полетів геть.

Едді просунув у отвір мізинець, готовий будь-якої миті відсмикнути його, якщо відчує щонайменший розряд електрики. Він торкнувся холодної плоти всередині очниці, що за розміром нагадувала бейсбольний м'яч, а потім діткнувся однієї зі струн. Тільки то була не струна, а тонка, як павутинка, сталева нитка. Едді забрав палець і побачив, як крихітний червоний вогник іще раз блимнув та згас навіки.

- Шардик, - пробурмотів Едді. - Я чув це ім'я, але не можу згадати, де й коли. Сьюз, а тобі воно про щось говорить?

Вона заперечно похитала головою.

- Прикол у тому... - Едді безпорадно розсміявся. - Мені воно асоціюється з зайцями. Ну хіба не маячня?

Роланд підвівся. Його колінні суглоби при цьому хруснули так голосно, наче пролунали постріли з револьвера.

- Нам доведеться перенести табір деінде, - сказав він. - Земля тут зіпсована. Інша галявина, та, куди ми ходимо стріляти, буде...

Він зробив два непевні кроки і впав на коліна, опустивши голову й притискаючи долоні до скронь.

10

Едді й Сюзанна обмінялися тривожними поглядами, і Едді одним стрибком опинився біля Роланда.

- Що з тобою? Роланде, що трапилося?

- Хлопчик був, - відсторонено пробурмотів стрілець. А потім, на наступному подихові: - Не було жодного хлопчика.

- Роланде? - поклікала його Сюзанна. Опинившись біля нього, вона обійняла стрільця за плечі й відчула, що він тремтить. - Роланде, що таке?

- Хлопчик, - відповів Роланд, звернувши до неї потьмарений, напівсвідомий погляд. - Це хлопчик. Завжди тільки хлопчик.

- Який хлопчик? - несамовито закричав Едді. - Що за хлопчик?

- Вперед, - сказав Роланд. - Цей світ не єдиний, існують інші. - І зомлів.

11

Тієї ночі вони втрьох сиділи довкола величезного багаття, що його Едді з Сюзанною розклали на галявині, яку Едді називав «тиром». Узимку це місце, відкрите всім вітрам з долини, було б поганим для табору, але поки що тут було затишно. Едді вирішив, що в світі Роланда нині стояв кінець літа.

Над їхніми головами цілими галактиками мерехтіло чорне небесне склепіння. Просто попереду, на півдні, за озером п'ятьми, на яке перетворилася долина, Едді побачив, як над далеким невидимим горизонтом сходить Стара Матінка. Він глянув на скоцюрбленого біля вогнища Роланда, який, попри теплий вечір і жар багаття, загорнувся у три шкури. Неподалік стояла непочата тарілка з іжею. В руках він стискав якусь кістку. Едді знову подивився на небо й згадав історію, яку стрілець розповів ім із Сюзанною одного довгого дня,

коли вони йшли, віддаляючись від узбережжя, через передгір'я, й нарешті потрапили до цього густого лісу, який тимчасово став їм пристановищем.

До початку часів, розповідав Роланд, Стара Зоря й Стара Матінка були юними й пристрасними молодятами. А тоді одного дня між ними сталася страшна сварка. Стара Матінка (яку в ті давно минулі дні знали під справжнім ім'ям – Лідія) застала Стару Зорю (котрого насправді звали Ейпон) з вродливою молодичкою на ім'я Кассіопея. І ці двоє посварилися не на жарт. То була справжнісінька бійка: вони чубилися, тягали одне одного за коси, видряпували очі й били посуд. Так з одного черепка постала земля, з меншого уламку – місяць, а вуглинка з їхньої кухонної печі перетворилася на сонце. Врешті боги не витримали і втрутилися в сварку, аби Ейпон та Лідія в розпалі бійки не знищили всесвіт у зародку. Нахабну повію Кассіопею, через яку, власне, все й почалося («Ага, аякже – завжди в усьому жінка винна», – сказала Сюзанна в цьому місці), на віки-віків прогнали в крісло-качалку, зроблене з зірок. Та це не допомогло. Лідія була не проти почати все знову, але Ейпон виявився гордим і непоступливим («Ну звісно, хто ж винен, як не чоловік», – і собі пробурчав Едді в цьому місці). Тож вони розлучилися і тепер дивляться одне на одне зі змішаною ненавистю й жаданням через всипані зірками руїни, що лишилися після їхнього розлучення. Ейпона й Лідії вже три мільярди років як немає, пояснив їм стрілець. Вони перетворилися на Стару Зорю й Стару Матінку, північ та південь, і тепер прагнуть одне одного, але водночас надто горді, щоб просити примирення... а Кассіопея сидить собі збоку в своєму кріслі й регоче з них обох.

Від м'якого дотику до руки Едді здригнувся. Сюзанна.

– Ходімо, – сказала вона. – Нам треба його розговорити.

Едді відніс її до вогню, обережно всадив праворуч від Роланда, а сам сів з лівого боку. Роланд спершу подивився на Сюзанну й перевів погляд на Едді.

– Як близько до мене ви посідали, – відзначив він. – Наче коханці... чи наглядачі в темниці.

– Час вже тобі з нами поговорити. – Сюзаннин голос був низький, чіткий і мелодійний. – Якщо вже ми твої супутники, Роланде, – а хоч-не-хоч, так воно і є, – то час тобі ставитися до нас як до супутників. Розкажи нам, що трапилося...

– ...і чим ми можемо цьому зарадити, – закінчив Едді.

Роланд глибоко зітхнув.

– Я не знаю, з чого почати, – зізнався він. – У мене вже так давно не було супутників... чи історії, яку можна розповісти...

– Почни з ведмедя, – підказав Едді.

Нахилившись уперед, Сюзанна торкнулася щелепи, яку Роланд тримав у руках. Ця річ лякала її, але вона все одно доторкнулася. – А закінчиш ось цим.

- Так. - Роланд підніс щелепу до очей і якусь мить вивчав її, а потім кинув собі на коліна. - Нам доведеться про неї поговорити, правда ж? Бо вона в основі всього.

Але першим на черзі був ведмідь.

12

- Цю історію мені розповідали, коли я був малим, - почав Роланд. - У ті часи, коли все ще було новим, Великі Древні (то були не боги, а люди, що володіли знанням богів) створили Дванадцятьох Вартових, щоб ті стояли на чатах біля дванадцяти порталів, які вели до нашого світу й за його межі. Час від часу я чув, що ці портали були природними утвореннями, як-от сузір'я в небі чи бездонна тріщина в землі, яку ми називали Могилою Дракона, бо через кожні тридцять-сорок днів звідти валила пара. Та інші люди (одного з них я пригадую особливо добре, то був головний кухар у замку мого батька, чоловік на ймення Гекс) говорили, що ці портали створила не природа, їх зробили самі Великі Древні ще до того, як повісилися на петлі власної гордині й зникли з лиця землі. Гекс часто повторював, що створення Дванадцятьох Вартових було останньою справою Великих Древніх, їхньою спробою спокутувати велику кривду, якої вони завдали одне одному й самій землі.

- Портали, - задумливо мовив Едді. - Тобто двері. Знову ми до них повернулися. Ці двері, що, як ти кажеш, ведуть у світ і за його межі, відкриваються в той світ, з якого прийшли ми зі Сьюз? Як ті, що стояли на узбережжі?

- Не знаю, - відповів Роланд. - На кожне мое окреме знання припадають сотні невідомостей. Вам обом доведеться з цим змиритися. У нас казали: світ зрушив з місця. Коли це сталося, світом наче пройшла велетенська хвиля, залишивши по собі тільки руїни... уламки, що, схоже, часом складаються в карту.

- Ну тоді подумай і спробуй здогадатися! - вигукнув Едді, й нотки неприхованої нетерплячки в його голосі підказали стрільцеві, що Едді ще й досі не розпрощався з думкою повернутися до свого власного (й Сюзанниного) світу. В ньому ще жевріла надія.

- Не чіпляйся до нього, Едді, - сказала Сюзанна. - Він не з тих, хто живе здогадами.

- Неправда, буває й таке, що він гадає, - на їхній подив, відказав Роланд. - Коли, крім здогадів, нічого іншого не лишається, він пробує здогадатися. Моя відповідь - ні. Я не думаю (і не гадаю), що ці портали подібні до дверей на узбережжі. Я не вважаю, що вони ведуть до того місця чи часу, який ми могли б упізнати. По-моєму, двері на узбережжі (ті, що вели до світу, звідки ви прийшли) були наче вісь у центрі дитячої качалки. Знаєте, що це таке?

- Гойдалки? - спитала Сюзанна й для наочності вгору-вниз погойдала рукою.

- Так! - задоволено підтвердив Роланд. - Саме так. На одному боці цієї гойдодалки...

- Гойдалки, - виправив Едді, злегка всміхнувшись.

- Так. На одному боці - мое ка. На іншому - Волтер, чоловік у чорному. Двері розташовувалися в центрі, їх породжувала напруга між двома долями, що вступили в протидію. А портали значно більші й за Волтера, й за мене, й за наше з вами маленьке братство.

- Ти хочеш сказати, - неспіливо спитала Сюзанна, - що ті портали, які охороняють Вартові, перебувають поза межами ка? Що вони зовнішні щодо ка?

- Я хочу сказати, що така моя думка. - Він і собі трохи всміхнувся - в світлі багаття було видно, як губи стрільця розтяглися в подобі півмісяця. - Такий мій здогад.

Якусь хвилю він помовчав, а потім узяв свою палицю. Згрібши вбік товстий килим глици, він накреслив палицею на землі таке коло:

- Ось світ, яким мені його описували, коли я був малий. Знаки X - це портали, що стоять довкола вічного краю світу. Якщо домалювати шість ліній, що попарно з'єднують ці портали... ось так...

Він підвів очі.

- Бачите, ці лінії сходяться в центрі?

Едді відчув, як шкіра на спині й ліктях вкривається сиротами. Зненацька в роті пересохло.

- Це вона, Роланде? Це?..

Роланд кивнув. Та його видовжене вкрите зморшками обличчя залишалося незворушним.

- На перетині цих ліній знаходиться Великий Портал, так звана Тринадцята Брама, що править не тільки цим світом, а взагалі всіма світами. - Він постукав кінчиком палиці по центру кола. - Ось вона, Темна Вежа, яку я шукав усе своє життя.

– Біля кожного з дванадцяти менших порталів Великі Древні виставили по Вартовому, – підсумував Роланд. – У часи свого дитинства я міг би назвати їх усіх, бо від няньки (й кухаря Гекса) вивчив напам'ять віршики про них... та дитинство відійшло в сиву давнину. Ясна річ, то був Ведмідь, і Риба... Лев... Кажан. І Черепаха – вона посідала визначне місце...

Стрілець подивився в зоряне небо. Чоло від глибокої задуми вкрилося зморшками.

А потім неймовірно щаслива посмішка осяяла риси його обличчя, і він прочитав напам'ять віршик:

ЧЕРЕПАХУ здоровенну уяви,
на собі вона тримає світ людвиги.
Думи її приязні
линуть неквапливо,
І до всіх нас ставиться
дуже шанобливо.
Чує всі присяги
на своїй спині,
Знає голу правду,
та не скаже «ні».
Бо вона не в змозі
щось перемінити,
та не забуває
нас на жодну мить.
Любить світ безмежний,
сушу і моря,
І таке ось мале
дитинча, як я.

Роланд ніяково всміхнувся.

– Це мене Гекс навчив. Він співав цю пісеньку, помішуючи глазур для якогось торта, і зрідка простягав мені кінчик ложки, щоб я міг лизнути солодощів. Наша пам'ять дивовижна, чи не так? Та все одно, дорослішаючи, я поступово втрачав віру в існування Вартових і почав вважати їх радше символами, ніж справжніми істотами. Схоже, я помилявся.

– Я назвав його роботом, – сказав Едді, – але це не так. Сюзанна має рацію: єдина кров, яка може витекти з робота, якщо в нього вистрелити, – це машинна олива. Знаєш, Роланде, цього ведмеда в моєму світі називали б кіборгом, істотою, що є почасти машиною, а почасти – організмом з плоті й крові. Було таке кіно... ми ж тобі розповідали про кіно, правда?

Злегка всміхнувшись, Роланд кивнув.

– Так от, цей фільм називався «Робокоп», і його герой не надто відрізнявся від ведмеда, якого вколювала Сюзанна. А звідки ти знав, куди вона має стріляти?

– Це я пригадав зі старих казок, які розповідав мені Гекс. Якби я покладався на байки своєї няньки, то ти, Едді, зараз відпочивав би у ведмедя в пузі. Цікаво, а розгубленим діткам у вашому світі хто-небудь радить обдумувати те, що вони чують?

– Так, – сказала Сюзанна. – Авжеж.

– А ще в нашому світі є один вираз, він походить з оповіді про Вартових. Кажуть, що кожен Вартовий носив зовні ще один мозок. У капелюсі. – Кинувши на них неймовірно зацькований погляд, він знову всміхнувся. – Але ж на капелюх це було не надто схоже, так?

– Так, – відповів Едді, – але, на щастя для нас, казка виявилася досить зрозумілою.

– Зараз я думаю про те, що шукав одного з Вартових від самого початку своєї подорожі, – зізнався Роланд. – Коли ми знайдемо портал, який охороняв Шардик... а це має бути легко – просто підемо тим шляхом, яким він сюди прийшов... то в нас нарешті з'явиться путь. Ми станемо спинами до порталу, а тоді підемо вперед. У центрі кола... Вежа.

Едді розтулив було рота, аби сказати: «Ну що ж, тоді поговоримо про цю Вежу. Давай раз і назавжди з'ясуємо, що воно таке, що воно означає, а найважливіше – що станеться з нами всіма, коли ми туди врешті-решт допхаємось». Але з вуст не злетіло ні звуку, і за мить він стулив рота. Час був невдалий – надто зле зараз Роландові. Тільки не зараз, коли в п'яті жевріє лише іскорка їхнього багаття, і тільки вона тримає ніч на припоні.

– А зараз перейдімо до другої частини, – змучено сказав Роланд. – Я нарешті знайшов свою путь... після всіх тих довгих років знайшов... але, схоже, я починаю втрачати розум. Я відчуваю, як він рипить і кришиться під моїми ногами, наче крутий насип, розмитий дощами. Це моя спокута за те, що дозволив упасти в прірву й розбитися на смерть хлопчикові, якого ніколи не існувало. І в цьому я бачу дію ка.

– Хто цей хлопчик, Роланде? – спитала Сюзанна.

Роланд глянув на Едді.

– Ти знаєш?

Едді заперечно похитав головою.

– Але ж я говорив про нього. Я мав про нього в розпал лихоманки, коли смерть дихала мені в потилицю. – Раптом голос стрільця піднявся на півоктави, і він так гарно відтворив голос Едді, що Сюзанна відчула укол забобонного страху. – «Якщо ти не перестанеш варнякати про того клятого малого, Роланде, я тобі заткну рота твоєю ж сорочкою! Мене вже нудить від нього!» Пам'ятаєш, як ти це сказав, Едді?

Едді замислився. Коли вони вдвох насилу просувалися узбережжям від дверей з написом «В'ЯЗЕНЬ» до дверей з написом «ДАМА ТІНЕЙ», Роланд говорив про

тисячі речей і в своїх підігрітих лихоманкою монологів згадував тисячі імен – Алан, Корт, Джеймі де Керрі, Катберт (це ім'я звучало частіше, ніж усі інші), Гекс, Мартін (а може, Мартен, як тварина), Волтер, Сюзанна, навіть якогось чувака з неймовірним ім'ям Золтан. Едді страшенно втомився від розповідей про всіх цих людей, яких він ніколи не знав (і не мав жодного бажання познайомитися), але, звісна річ, на той час Едді сам мав деякі проблеми – він потерпав від героїнової ламки й грандіозного розладу біоритмів через те, що вони лишилися тільки вдвох. І якщо вже бути чесним, то він здогадувався, що Роландові так само остогидли Абстинентні Казки Едді про їхнє з Генрі дитинство й обопільне перетворення на наркоманів, як і Едді – Роландові байки.

Але він не міг пригадати, щоб казав Роландові, буцімто заткне йому рота сорочкою, якщо той не перестане патякати про якогось хлопця.

– Не пам'ятаєш? – спитав Роланд. – Геть нічого не пригадуєш?

Якийсь спомин наче заворушився всередині. Ледь відчутне ворухіння, наче відчуття дежа-вю, що виникло тоді, коли він побачив рогатку, сховану всередині шматка деревини, який стирчав з пенька. Едді спробував ухопитися за цей спогад, але він зник. І він вирішив, що спогаду взагалі не було – він просто хотів його знайти, аби заспокоїти Роланда, бо той так зле почувався.

– Ні, – сказав він. – Вибач, друже.

– Але я точно казав тобі. – Роландів голос звучав спокійно, але під ним червоною ниткою пульсувала наполегливість. – Хлопчика звали Джейк. Я приніс його в жертву... вбив його... щоб нарешті наздогнати Волтера й змусити його заговорити. Я вбив його в підгірному краї.

Щодо цього Едді вже почувався впевненіше.

– Ну, може, так і було, але ти мені не так усе розповідав. Ти казав, що йшов під горами сам, а деякий час їхав на якійсь ульотній дрезині. Коли ми йшли узбережжям, ти дуже багато про це гомонів, Роланде. Про те, як страшно там було самому.

– Я пам'ятаю. Але я ще розповідав тобі про хлопчика, про те, як він упав з моста в прірву. І різниця між цими двома споминами роздирає мені свідомість.

– Нічого не розумію, – стривожено втрутилася Сюзанна.

– Здається, – сказав Роланд, – я починаю розуміти.

Він підкинув у багаття дров, здійнявши в темне небо стовпи червоних іскор, і знову всівся між Едді й Сюзанною.

– Я розповім вам правдиву історію, – сказав він, – а потім розкажу історію, яка не відповідає дійсності... але мала б бути істинною. У Прайстауні я купив мула, і коли ми з ним нарешті дісталися Талла, містечка на кордоні пустелі, тварина була ще бадьорою...

Так стрілець почав оповідати недавні події, що трапилися з ним на довгому шляху до Вежі. Окремі уривки цієї історії Едді вже чув, але слухав захоплено, так само, як і Сюзанна, для якої вся ця оповідь була новою. Стрілець розповів їм про бар, в кутку якого вічно тривала гра в «Гляньте», про піаніста на ймення Шеб, про жінку зі шрамом на лобі, яку звали Еллі... також про мертвого травоїдника Норта, якого повернув до безрадісного життя чоловік у чорному. Він розповів їм про Сильвію Пітстон, втілення релігійного фанатизму, і останню апокаліптичну бійню, у якій він, Роланд-стрілець, перестріляв усіх чоловіків, жінок і дітей того містечка.

– Ні фіга собі! – тихим тремтливим голосом сказав Едді. – Тепер зрозуміло, чому в тебе лишилося так мало набоїв, Роланде.

– Цить! – цикнула на нього Сюзанна. – Нехай він договорить!

Роланд і далі розповідав так само незворушно, як і перетинав пустелю, проминувши хатину останнього поселянина, молодого чоловіка зі сплутаним волоссям кольору полуниці, що доходило йому мало не до пояса. Він розповів їм про те, як здох його мул. І як Золтан, домашній крук Поселянина, виклював мулові очі.

Розповів про довгі дні й короткі ночі пустелі, про те, як йому слугували дороговказом холодні рештки Волтерових багать і як він, хитаючись і помираючи від спраги, нарешті дістався придорожньої станції.

– Вона стояла порожня. Гадаю, на тій станції було порожньо ще з тих часів, коли он той велетень-ведмідь був іще новим-новісіньким. Я перебув там ніч і рушив далі. Так і було... але зараз я вам розповім іншу історію.

– Ту, яка не сталася насправді, але мала б статися? – спитала Сюзанна.

Роланд кивнув.

– У цій вигаданій історії... у цій небилиці... стрілець на ім'я Роланд зустрів на придорожній станції хлопчика, якого звали Джейк. Цей хлопчик був із вашого світу, і жив він десь між тисяча дев'яtsel вісімдесят сьомим, з якого походить Едді, й тисяча дев'яtsel шістдесят третім роком Одетти Голмс.

Едді від цікавості аж нахилився вперед.

– А в цій історії є двері, Роланде? Двері з написом «ХЛОПЧИК» або що?

Роланд заперечно похитав головою.

– Хлопчик переступив поріг смерті – то були його двері. Коли він ішов до школи, один чоловік... я думав, що це Волтер... зіштовхнув його на дорогу, під колеса машини. Він почув, як цей чоловік сказав щось на зразок «Пропустіть, я священник». Джейк справді бачив цього чоловіка, хай навіть лише одну мить, а потім опинився у моєму світі.

Стрілець замовк, дивлячись на вогонь.

– А тепер я на хвилину хочу облишити цю історію про хлопчика, якого насправді ніколи не було, і повернутися до реальних подій. Згода?

Едді й Сюзанна обмінялися зачудованими поглядами, і Едді зробив жест рукою, що мусив би означати «та будь ласка, не соромся».

– Як я вже казав, придорожня станція стояла порожня. Однак там була справна колонка. Вона стояла в глибині стайні, де тримали поштових коней. Я знайшов її на слух, але навіть якби вона працювала без звуку, то все одно не сховалася б від мене. Я нюхом відчував воду. Провівши досить часу в пустелі, помираючи від спраги, людина здобуває це вміння: чути воду. Тож я напився й заснув. Прокинувшись, знову пив. І хотів одразу вирушати в путь – мене аж лихоманило від потреби йти далі. Ті ліки, які ти мені приніс зі свого світу, той астин – чудова річ, Едді, але існують різновиди лихоманки, не піддатні жодним лікам. І мене спалювала саме така лихоманка. Я знав, що моє тіло потребує спочинку, та довелося зібрати в кулак кожну дрібку сили волі, щоб змусити себе залишитися ще бодай на одну ніч. До ранку я відпочив, тож наповнив свої бурдюки й пішов далі. На станції я не взяв нічого, крім води. Це найважливіше з усього, що сталося насправді.

Сюзанна озвалася до нього своїм найрозсудливішим, найприємнішим голосом – голосом Одетти Голмс.

– Гаразд, це те, що відбулося насправді. Ти наповнив бурдюки і рушив далі. А тепер розкажи нам решту – те, чого не було, Роланде.

Стрілець на мить поклав щелепну кістку на коліна, стис руки в кулаки й потер ними очі. Жест вийшов на диво дитячим. Потім він знову вхопив кістку, наче вона додавала йому хоробрості, й продовжив свою розповідь.

– Я загіпнотизував хлопчика, якого насправді не було, – сказав він. – За допомогою свого патрона. Цього фокуса я навчився багато років тому, і від кого б ви думали? Від Мартена, придворного чарівника мого батька. Хлопчик ідеально для цього підійшов. У трансі він розповів мені про обставини своєї смерті, так, як я їх виклав вам. Я не хотів завдати хлопцеві болю чи змусити нервуватися, тож, розпитавши про все, що зміг, я наказав йому забути все про свою смерть, коли він прокинеться.

– А кому б таке сподобалося? – пробурмотів Едді.

Роланд кивнув.

– Справді, кому? Із трансу хлопчик перейшов просто в стан природного сну. Я теж заснув. А коли ми прокинулися, то я розповів йому, що збираюся впіймати чоловіка в чорному. Він знав, про кого йдеться: Волтер теж зупинявся на придорожній станції. Джейк сховався від нього, бо злякався. Я впевнений: Волтер знав, що він там, але йому було вигідно вдавати, ніби йому не відомо про присутність малого. Він залишив хлопчика, наче пастку на мене. Я запитав його, чи є тут якісь харчі. Мені здавалося, що мусять бути. Хлопчик мав досить здоровий вигляд. Крім того, пустельний клімат ідеально підходить для збереження їжі. У нього виявилось трохи в'яленого м'яса. Ще малий сказав, що там є льох. Але він туди не спускався, бо було

лячно. – Стрілець похмуро подивився на них. – І правильно, що боявся. Там я знайшов харчі... а ще Велемовного Демона.

Едді подивився на щелепу, і його очі повільно розширилися. На її древніх вигинах і зловісних зубах танцювали помаранчеві відблиски полум'я.

– Велемовного Демона? Ти маеш на увазі цю штуку?

– Ні, – сказав він. – Так. І те, і те водночас. Слухай, і ти зрозумієш.

Стрілець розповів їм про нелюдські стогони, що лунали в погребі з-під землі, про струмок піску, що його він побачив між двома старовинними блоками, з яких була складена стіна льоху. Розказав про те, як підходив до отвору, що розширювався в стіні, а Джейк кричав йому «Піднімайтеся!».

Роланд наказав демону говорити... і демон заговорив – голосом Еллі, жінки зі шрамом на лобі, жінки, що тримала бар у Таллі. «Не поспішай, іди повільно повз Буераки, стрільцю. Поки ти мандруєш із хлопчиком, чоловік у чорному тримає твою душу в кишені».

– Буераки? – вражено спитала Сюзанна.

– Так. – Роланд пильно поглянув на неї. – Тобі це слово щось каже, так?

– Так... і ні.

Вона говорила дуже неохоче. Частково, здогадався Роланд, це пояснювалося простим небажанням говорити про речі, які завдавали їй болю. Але він думав, що в основі лежало бажання Сюзанни не робити ще більшої плутанини там, де вона вже є: вона не хотіла казати більше, ніж насправді знала. Він захоплювався цим. Він захоплювався нею.

– Розкажи тільки те, в чому впевнена, – попросив Роланд. – Не більше.

– Добре. Буераки – це місце, про яке знала Детта Волкер. Вона думала про нього. Це жаргонне слівце, підслухане з розмов дорослих, коли вони сиділи на ганку, дудлячи пиво, й згадували минуле. Воно означає недобре місце чи місце, куди викидають різний непотріб, або те й те разом. Було щось таке в цих Буераках – в самій ідеї Буераків, – що притягувало Детту. Що саме – не питаєте, бо, можливо, я колись це знала, а потім забула. А згадувати не хочу.

Детта вкрала в моєї Синьої Тітки порцелянову тарілку (ту, що мої батьки подарували їй на весілля) і віднесла її до Буераків, своїх Буераків, щоб там розбити. То був гравійний кар'єр, куди скидали сміття. Сміттезвалище. Пізніше вона часом зваблювала хлопців у придорожніх закуточках.

Сюзанна схилила голову. Її губи стислися у вузьку смужку. Але за мить вона знову підвела очі й продовжила розповідь.

– Білих хлопців. А коли вони відводили її до своїх автомобілів на стоянці, то вона спочатку розпалювала їх, а потім тікала. Ці стоянки... вони теж були Буераками. Небезпечна гра, але вона була досить молода, моторна й досить зла, щоб грати в цю гру, відриваючись на повну катушку. Ще пізніше, в Нью-

Йорку, вона робила вилазки в магазини й крада різний крам... ну ви знаєте. Обидва знаєте. Завжди лише дорогі магазини – «Мейсі», «Гімбел», «Блумінгдейл» – і красти дрібнички. Готуючись до таких веселощів, вона думала: «Піду сьогодні в Буераки. Поцуплю пару витребеньок для білих. Щось таке особливе стирю і розтрощу на фіг».

Сюзанна замовкла, дивлячись на вогонь. Її губи тремтіли. Коли вона знову роззирнулася, Роланд побачив, що в її очах стоять сльози.

– Я плачу, але нехай це не вводить вас в оману. Я пам'ятаю, як робила всі ці речі, і пам'ятаю, що це давало мені насолоду. Здається, я плачу тому, що знаю: якби все склалося інакше, я б робила це знову і знову.

Схоже, до Роланда частково повернулася його колишня незворушність, його моторшна рівновага.

– У моєму краї є таке прислів'я, Сюзанно: мудрий злодій завжди при грошах.

– Не бачу нічого мудрого в тому, аби красти біжутерію, – відрізала вона.

– А тебе хоч раз упіймали?

– Ні...

Він розвів руками, жестом промовляючи: отож-бо й воно.

– То для Детти Волкер Буераки були недобрими місцями? – спитав Едді. – Так? Бо я відчуваю, що тут щось не те.

– Поганими і добрими водночас. То були осередки сили, місця, де вона... поновлювала сили, мабуть, можна так це назвати... але також то були втрачені місця. Проте все це не стосується Роландового хлопчика-примари, чи не так?

– Можливо, що й так, – відповів Роланд. – Бачте, в моєму світі теж були Буераки. Для нас це слово також було жаргонним, і значення у них дуже подібні.

– А що воно означало для тебе й твоїх друзів? – спитав Едді.

– Значення трохи різнилося залежно від місця й ситуації. Могло означати помийну яму. Будинок розпусти чи місце, куди чоловіки приходили грати в азартні ігри чи пожувати чортового зілля. Але найпоширеніше з відомих мені значень водночас найпростіше.

Він подивився на них обох.

– Буераки – це місце, де панує скорбота, – сказав він. – Буераки – це спустошена земля.

Цього разу дров у вогонь підкинула Сюзанна. Стара Матінка на півдні палала яскравим світлом і не мерехтіла. Ще зі школи Сюзанна знала, що це означає:

то планета, а не зірка. «Венера? – подумала вона. – Чи та сонячна система, до якої належить цей світ, інакша, як і все навколо?»

На неї знову накотило відчуття нереальності – відчуття, що все це, напевно, лише сон.

– Продовжуй, – сказала вона. – Що було після того, як голос попередив тебе про Буераки й хлопчика?

– Я просунув руку в дірку, звідки сипався пісок... мене навчили робити так, якщо станеться щось подібне. І видобув звідти щелепу... та не цю. Та щелепа, яку я витяг зі стіни на придорожній станції, була набагато більшою. Я майже не маю сумнівів у тому, що вона належала комусь із Великих Древніх.

– А що сталося з тією? – тихо спитала Сюзанна.

– Одного вечора я дав її хлопчикові, – сказав Роланд. Вогонь забарвив його щоки в жовтогарячі тони. На обличчі танцювали тіні. – Для захисту, як талісман. А потім зрозумів, що вона відслужила своє, і викинув її геть.

– А чия ж тоді щелепа в тебе в руках, Роланде? – спитав Едді.

Роланд підняв кістку вгору, довго й задумливо її роздивлявся, а тоді впустив на коліна.

– Пізніше, після Джейка... коли він помер... я наздогнав чоловіка, на якого полював.

– Волтера, – сказала Сюзанна.

– Так. Ми побалакали. Я і він... ми довго розмовляли. Аж ось я заснув, а коли прокинувся, Волтер був мертвий. Мертвий уже сотню років, якщо не більше. Від нього не лишилося нічого, крім кісток, що саме по собі відповідало ситуації, бо ми розмовляли в місці для кісток.

– Ого, мабуть, балачка таки була довгою, – сухо сказав Едді.

Почувши це, Сюзанна трохи насупила брови, але Роланд лише кивнув.

– Дуже-дуже довга, – підтвердив він, дивлячись на вогонь.

– То ти вирушив уранці і вже ввечері був біля Західного моря, – сказав Едді. – І тієї ночі повилазили омаромонстри, так?

Роланд знову кивнув.

– Точно. Але, перш ніж залишити місце, де ми з Волтером розмовляли... чи спали... чим би не була наша балачка... я вийняв з його черепа цю кістку. – Він підняв щелепу, і помаранчеве світло знову ковзнуло по зубах.

«Волтерова щелепа, – подумав Едді, і його пройняв холодок. – Щелепа чоловіка в чорному. Пригадай це, любий Едді, наступного разу, коли почнеш думати, що Роланд начебто свій хлопець. Він весь час носив її з собою, наче якийсь... люджерський трофей. Гооосподи».

- Я пам'ятаю, про що подумав, коли взяв її, - сказав Роланд. - Дуже добре пам'ятаю - це єдиний мій спогад з того часу, який мене не підводить. Я подумав: «Дарма я викинув те, що знайшов, коли зустрів хлопчика, це призвело до нещастя. Ось гідна заміна». Але тієї миті я почув сміх Волтера - його неприємний, схожий на хихотіння сміх. І голос його теж долинув до моїх вух.

- Що він сказав? - спитала Сюзанна.

- «Пізно, стрільцю», - відповів Роланд. - Ось що він сказав. «Пізно - відтепер нещастя переслідуватимуть тебе до кінця віків. Це твоє ка».

16

- Гаразд, - нарешті промовив Едді. - Основний парадокс мені зрозумілий. Твоя пам'ять роздвоїлася...

- Не роздвоїлася. Подвоїлася.

- Добре, але ж це майже одне й те саме, хіба ні? - Вхопивши якусь гілочку, Едді накреслив на землі невеличкий малюнок:

Він торкнувся лінії ліворуч.

- Це твоя пам'ять до того, як ти потрапив на придорожню станцію. Суцільна лінія.

Едді торкнувся лінії праворуч.

- А це вона ж після того, як ти вийшов на дальньому боці гір у місці для кісток... в тому місці, де на тебе чекав Волтер. Також суцільна лінія.

- Так.

Тепер Едді спочатку показав на середину малюнка, а потім обвів її нерівним колом.

– Ось що тобі треба зробити, Роланде, – викреслити цю роздвоєну лінію. Побудувати навколо неї загорожу в свідомості, а потім забути. Бо цей період нічого не означає, нічого не може змінити, він минув, він пройдений...

– Але ж ні. – Роланд підняв кістку. – Якщо мої спогади про хлопчика Джейка несправжні – а я знаю, що це так, – то звідки в мене це? Я взяв її замість тієї, яку викинув... проте та, яку я викинув, походила з льоху на придорожній станції, а якщо вже бути до кінця вірним тій лінії оповіді, в достеменності якої я не маю жодних сумнівів, то я ніколи не спускався в льох! Я ніколи не розмовляв із демоном! Я пішов далі сам-один, запасшись прісною водою, та й по всьому!

– Роланде, послухай мене, – наполегливо заговорив Едді. – Якби та щелепа, яку ти зараз тримаєш, була знайдена на придорожній станції, то одне. Але хіба не може бути так, що тобі все примарилося – придорожня станція, хлопчик, Велемовний Демон, – а потім ти, можливо, взяв Волтерову щелепу, бо...

– Нічого мені не примарилося, – сказав Роланд. Він подивився на них обох своїми світло-блакитними очима снайпера, а потім зробив те, чого жодне з них від нього не сподівалося... Едді міг би записатися: Роланд і сам не знав, що він на таке здатен.

Він укинув щелепу в вогонь.

17

Деякий час кістка просто лежала в багатті – білі мощі, вигнуті в примарній напівусмішці. А потім зненацька спалахнула червоним вогнем, заливши всю галявину сліпучо-пурпуровим світлом. Скрикнувши, Едді й Сюзанна позатуляли очі руками, щоб захиститися від того пекучого обрису.

Кістка на очах змінювалася. Не плавилася, а саме змінювалася. Зуби, що стирчали з неї на кшталт могильних каменів, почали зливатися в одне ціле.

М'який вигин верхньої дуги розпрямився й на кінчику став гострим.

Опустивши руки на коліна, Едді з відвислою щелепою дивився на кістку, яка кісткою більше не була. Тепер вона мала колір розпеченої сталі. Зуби набули форми трьох перевернутих літер V, і крайня була більшою за бічні. І тут Едді зрозумів, на що прагне перетворитися щелепа, так само, як побачив рогатку в шматку дерева, який стирчав із пенька.

Йому здалося, що це ключ.

«Ти мусиш запам'ятати його обрис, – гарячково подумав Едді. – Мусиш, мусиш».

Його очі відчайдушно намагалися зберегти відбиток контуру – три літери V, та, що в центрі, більша й глибша за дві збоку. Три зарубки... а та, що найближча до краю, з карлючкою, що нагадувала малу букву s...

Потім обриси предмета в полум'ї знову змінилися. Кістка, яка спершу стала чимось на кшталт ключа, тепер згорнулася досередини й почала розходитися концентричними колами яскравих пелюсток, що перекривали одна одну й складалися, нагадуючи небо влітку опівночі, темне й оксамитове без місяця. На якусь мить перед очима Едді постала троянда – урочиста троянда, що, можливо, розквітла десь на зорі першого дня цього світу. Бездонна краса, непідвладна часові. Очі побачили, і серце розкрилося. Здавалося, з мертвого Роландового артефакту ринули назовні вся любов і все життя світу. Вони були там, у вогні, палаючи переможним полум'ям і дивовижною недовершеною нескореністю, вигукуючи, що відчай – це міраж, а смерть – лиш сон.

«Троянда! – заплутавшись, подумав він. – Спершу ключ, потім троянда! Узри! Узри, як відкривається путь до Вежі!»

З багаття пролунав глухий кашель, і назовні вирвався сніп іскор. Полум'я стрімко зринуло в зоряне небо, а Сюзанна скрикнула й відкотилася від вогню, збиваючи рукою помаранчеві іскри з сукні. Та Едді навіть не поворухнувся. Він сидів, прикутий до місця своїм видінням, захоплений тим пишним і жакливим дивом, і не зважав на розпечений попіл, що танцював на його шкірі. Потім полум'я втихомирилося.

Кістка зникла.

Ключа не було.

Троянда пропала.

«Запам'ятай, – подумав Едді. – Запам'ятай ту троянду... і форму ключа».

Сюзанна схлипувала від шоку й переляку, але він, на якийсь час забувши про неї, підібрав палицю, якою вони з Роландом обидва малювали. Рука тремтіла, але Едді спромігся відтворити на землі обрис:

18

– Навіщо ти це зробив? – врешті-решт спитала Сюзанна. – Навіщо, Бога ради... і що то було?

Минуло п'ятнадцять хвилин. Вогонь ніхто не підтримував, тож багаття зараз горіло слабо. Розкидані вуглинки затоптали, чи вони згасли самі. Едді сидів, тримаючи дружину в обіймах, а Сюзанна обперлася спиною йому на груди. Роланд приліг на бік, підібгавши коліна до грудей, і понуро дивився на помаранчеві жаринки. Наскільки зрозумів Едді, ніхто, крім нього самого, не бачив, як змінилася кістка. І Роланд, і Сюзанна бачили, як вона розгорілася з неймовірною силою, а стрілець ще й бачив вибух (назовні? чи всередину? останнє здалося Едді ймовірнішим, зважаючи на те, що відкрилося його очам), та й по всьому. Можливо, це йому лише здалося – часом Роланд

тримав усе в собі, а коли вирішував розіграти карту, уникаючи ризику, то робив це справді дуже обережно (Едді знав це з власного гіркого досвіду). Поміркувавши над тим, чи не розповісти їм про те, що бачив (або йому так здалося), він вирішив притримати карту. Принаймні поки що.

Від самої щелепи не лишилося й сліду, жодної скалки.

– Я зробив це тому, що в моїй голові пролунав голос, який наказав мені так вчинити, – відповів Роланд. – Голос належав моему батькові. Усім моїм батькам. Зачувши такий голос, ти мусиш негайно підкоритися. Непокора немислима. Мене так виховали. Про те, що це було, нічого не можу сказати... принаймні зараз. Знаю тільки, що кістка сказала своє останнє слово. Я носив її з собою саме для того, щоб його почути.

«Або побачити, – подумав Едді. Й знову: – Запам'ятай. Запам'ятай цю троянду. І форму ключа не забудь».

– Та ми мало не підсмажилися! – Сюзаннин голос звучав втомлено й роздратовано.

Роланд похитав головою.

– Як на мене, то це було більше схоже на ті порохові забавки, які барони часом запускали в небо під час учт на честь кінця року. Яскраві, дивовижні, але нічого небезпечного.

Раптом у Едді з'явилася одна ідея.

– А як роздвоєність у твоїй свідомості, Роланде, – вона зникла? Зникла, коли кістка вибухнула чи що там із нею сталося?

Він був майже впевнений, що так і було. В кіно показували, що шокова терапія практично завжди спрацьовувала. Та Роланд заперечно похитав головою.

Сюзанна поворухнулася в обіймах Едді й змінила положення.

– Ти казав, що починаєш помалу розуміти.

Роланд кивнув.

– Здається, так. Якщо мій здогад правильний, то я боюся за Джейка. Де б він не був, у який би час його не занесло, я боюся за нього.

– Тобто? – спитав Едді.

Роланд підвівся, підійшов до свого згортка шкур і почав їх розстеляти на землі.

– Годі вже на сьогодні історій і хвилювань. Час спати. Вранці ми підемо шляхом, що його лишив по собі ведмідь, і спробуємо знайти портал, який він охороняв. Дорогою я розповім вам усе, що знаю, і про все, що сталося і, по-моєму, відбувається досі.

Сказавши це, він загорнувся в стару ковдру й нову оленячу шкуру, відкотився подалі від багаття і затих.

Едді й Сюзанна вмостилися разом. Впевнившись, що стрілець уже напевно заснув, вони кохалися. Лежачи без сну, Роланд чув, як вони вовтузяться, і чув їхню розмову після любощів. Переважно вона точилася довкола нього. Він лежав тихо і незмигтно дивився в темряву ще довго після того, як вони замовкли і їхнє рівне дихання злилося в одну просту ноту.

Він думав про те, як чудово бути молодим і закоханим. Це прекрасно навіть тут, хоч цей світ і перетворився на цвинтар.

«Радійте, поки можете, – подумав стрілець, – бо попереду на нас знову чекає смерть. Ми опинилися на березі кривавого струмка. І я не маю жодних сумнівів у тому, що він приведе нас до такої самої річки. А ріка впадає в океан. У цьому світі могили роззявили пащі і мертві не сплять спокійно».

Коли на сході почала займатися зоря, він заплющив очі. Трохи заснув. І йому наснився Джейк.

19

Едді теж бачив сон. У цьому сні він був у Нью-Йорку і йшов Другою авеню, тримаючи в руці якусь книжку.

Стояла весна. Тепле повітря міста було насичене пахощами цвіту, і душа Едді защеміла від туги за домом, наче м'яз, у якому глибоко застряг риболовний гачок. «Насолоджуйся цим сном і не дозволяй йому швидко скінчитися, – подумав він. – Смакуй його... бо це єдина твоя можливість потрапити до Нью-Йорка. Ти не можеш повернутися додому, Едді. Це вже минуле».

Він подивився на книжку і був украй здивований, побачивши заголовок – «Ти не можеш повернутися додому», автор Томас Вулф. На темно-червоній обкладинці було витиснено три предмети: ключ, троянду і двері. Едді зупинився, розкрив книгу і прочитав перший рядок. «Пустелею тікав чоловік у чорному, – написав Вулф, – і його переслідував стрілець».

Едді закрив книжку й пішов далі. Зараз близько дев'ятої ранку, визначив він, можливо, дев'ята тридцять. Транспорту на Другій авеню було мало. Таксі сигналізували й перескакували з ряду в ряд, а сонце вигравало в них на лобовому склі й ясно-жовтих боках. На розі Другої й П'ятдесят другої жебрав якийсь волоцюга, й Едді кинув йому на коліна книжку в червоній обкладинці. Він помітив (також без здивування), що жебрак – то Енріко Балазар. Він сидів, схрестивши ноги, перед крамничкою з чаклунським начинням. Вивіска у вітрині проголошувала, що це «ДІМ КАРТ», а на розкладці всередині виднілася вежа, побудована з карт таро. На її верхівці стояв іграшковий Кінг-Конг. На голові у велетенської мавпи росла крихітна антена радара.

Едді неквапом пішов далі, прямуючи до центру міста. Повз нього пропливали дорожні знаки. Щойно побачивши крамничку на розі Другої й Сорок шостої, він зрозумів: йому сюди.

«Так, – подумав Едді, й на нього накотило відчуття колосального полегшення. – Я прийшов. Це саме те місце». Вітрина була вщерть забита підвішеними шматками м'яса й сирами. ВИШУКАНІ ДЕЛІКАТЕСИ ВІД ТОМА ТА ДЖЕРІ – проголошувала вивіска. – МИ ЗНАЄМОСЯ НА ЗАКУСКАХ ДЛЯ ВЕЧІРОК!

Поки Едді стояв, зазираючи всередину, за ріг завернув хтось, кого він знав. То був Джек Андоліні в костюмі-трійці кольору ванільного морозива. В лівій руці Джек тримав чорний ціпок. Половини обличчя в нього не було: її відчахнули клешні омаромонстрів.

«Уперед, Едді, – сказав Джек, проходячи повз нього. – Цей світ не єдиний, існують інші, і той довбаний поїзд їх усі об'їжджає».

«Не можу, – відповів Едді. – Двері замкнені». Він не знав, звідки це знає, але знав. Не було й тіні сумніву, що він знає.

«Дед-е-чам, дад-е-чі, не хвилюйся, у тебе ключ», – сказав Джек, не озираючись. Едді опустив очі й побачив, що справді тримає ключ – на вигляд примітивний, з трьома гострими виїмками, схожими на перевернуті літери «V».

«Увесь секрет – в тій маленькій карлючці на кінці останньої заглибини», – подумав він. Ступивши під навіс «Вишуканих делікатесів від Тома та Джері», Едді вставив ключ в замкову щілину. Він легко повернувся. Едді відчинив двері й, переступивши поріг, опинився на величезному відкритому полі. Він озирнувся через плече і побачив транспорт, який поспішав Другою авеню, і тут двері, хряснувши, зачинилися і впали. Позаду них не було нічого. Геть нічого. Едді роззирнувся, щоб ознайомитись із новим довкіллям, і побачене спершу перелякало його на смерть. Поле було темно-пурпурового кольору, наче на ньому відбулася якась грандіозна битва і земля так просякла кров'ю, що її вже нікуди було всотувати далі.

Але потім він збагнув, що бачить не кров, а троянди.

І його знову охопило змішане відчуття радості й триумфу, від чого серце так шалено закалатало, що Едді перелякався, як би воно не вибухнуло. Він переможно підняв стиснуті кулаки високо над головою... та так і застиг.

Поле простиралося на багато миль і попереду здіймалося на пологий схил. А на обрії бовваніла Темна Вежа. То була колона з глухого каменю, що стриміла в небо, та так високо, що Едді ледве міг розгледіти верхівку. Її фундамент, оточений кричуще-червоними трояндами, був гігантським, титанічним за масою та розмірами, та все ж, в міру того, як Вежа поступово звужувалася вгору, вона виглядала напрочуд витончено. Камінь, з якого вона була збудована, був не чорним, як уявляв собі Едді, а попелястим. Вузькі бійниці марширували по спіралі вгору. Під вікнами, здіймаючись дедалі вище й вище, йшли нескінченні гвинтові сходи з каменю. Вежа була впосадженим у землю темно-сірим знаком оклику, що здіймався над полем криваво-червоних троянд. Небесне склепіння понад нею було блакитним, але по ньому бігли пухкі летючі хмарки, схожі на кораблі під вітрилами. Вони нескінченним виром кружляли понад верхівкою Темної Вежі.

«Яка краса! – захоплено подумав Едді. – Яка краса і дивовижа!» Але відчуття радості й триумфу випарувалося, натомість з'явилася надзвичайна слабкість і передчуття неминучої загибелі. Він подивився навколо і зненацька з жахом зрозумів, що стоїть у тіні Вежі. Ні, не просто стоїть – він живцем у ній похований.

Він закричав, але його крик поглинув гучний золотистий спів якогось величезного рогу. Звук линув з верхівки Вежі. Здавалося, він заповнює собою весь світ. І поки попереджувальна нота ширилася над полем, де він стояв, з усіх вікон, що оперізували Вежу, ринула чорнота. Вихлюпуючись із вікон, вона стрімко пливла в небо довгастими потоками, що сходилися до купи й утворювали чорнильну пляму, яка невпинно росла. На хмару це не було схоже, а більше скидалося на пухлину, навислу над землею. Пляма затулила собою небо, й Едді побачив, що насправді то не хмара і не пухлина, а мара – якийсь понурий циклопічний привид, що летів просто до того місця, де він стояв. Тікати від звіра, що збирався воедино в небі над полем троянд, сенсу не було. Все одно він наздожене, схопить Едді і понесе його геть. Привид ув'язнить його в Темній Вежі, і світло цього світу назавжди згасне для нього.

У темряві утворилися прорізи, і зараз на нього дивилися страховинні очі, що не належали людині. Кожне око було розміром з ведмедя Шардика, який лежав мертвий у лісі. Очі були багряні: багряні, як троянди, багряні, як кров.

У вухах прогримів мертвий голос Джека Андоліні: «Тисяча світів, Едді... десять тисяч!.. і той поїзд об'їздить кожен світ окремо. Якщо ти зможеш його запустити. А навіть якщо зможеш, то вважай, що проблеми в тебе тільки починаються, бо та бляшанка вперта, мов віслук, і весь час прагне заглухнути. – Джеків голос став механічним, монотонним. – Впертий, мов віслук, Едді, прагне заглухнути, краще повір, цей віслук...»

– ВИМИКАЮСЯ! ПОВНА ЗУПИНКА ЧЕРЕЗ ГОДИНУ ШІСТЬ ХВИЛИН!

Уві сні Едді підняв руки, щоб затулити ними очі...

20

...І прокинувся, сидячи рівно, біля згаслого вогнища. Він дивився на світ крізь розчепірені пальці. Той голос досі рокотів у нього в вухах – голос безжального командира загону спецпризначення, який волав у мегафон.

– НЕБЕЗПЕКИ НЕМАЄ! ПОВТОРЮЮ, НЕБЕЗПЕКИ НЕМАЄ! П'ЯТЬ СУБ'ЯДЕРНИХ АКУМУЛЯТОРІВ У СТАНІ СПОКОЮ, ДВА СУБ'ЯДЕРНИХ АКУМУЛЯТОРИ У ФАЗІ ГАЛЬМУВАННЯ, ОДИН СУБ'ЯДЕРНИЙ АКУМУЛЯТОР ПРАЦЮЄ НА ДВА ВІДСОТКИ ВІД ЗАГАЛЬНОЇ ПОТУЖНОСТІ. ЦІ АКУМУЛЯТОРИ НІЧОГО НЕ ВАРТІ! ПОВТОРЮЮ, ЦІ АКУМУЛЯТОРИ НІЧОГО НЕ ВАРТІ! ПОВІДОМТЕ ПРО ЇХ РОЗТАШУВАННЯ В ПІВНІЧНИЙ ЦЕНТР ПОЗИТРОНІКИ, ЛТД! ЗАТЕЛЕФОНУЙТЕ ЗА НОМЕРОМ 1-900-44! КОДОВЕ СЛОВО ДЛЯ ЦЬОГО ПРИСТРОЮ – ШАРДИК. ОБІЦЯНО ВІНАГОРОДУ! ПОВТОРЮЮ, ОБІЦЯНО ВІНАГОРОДУ!

Голос стих. Едді побачив Роланда, що стояв на краю галявини, тримаючи на згині ліктя Сюзанну. Вони вдивлялися туди, звідки лунав голос. Щойно запис

почав прокручуватися знову, Едді нарешті спромігся струсити з себе морозні рештки нічного жакіття. Він підвівся й приєднався до Роланда й Сюзанни, думаючи про те, скільки століть минуло відтоді, як записали це оголошення, запрограмоване на відтворення лише в разі повного виходу системи з ладу.

– ПРИСТРІЙ БУДЕ ВИМКНЕНО! ПОВНА ЗУПИНКА ЧЕРЕЗ ОДНУ ГОДИНУ П'ЯТЬ ХВИЛИН! НЕБЕЗПЕКИ НЕМАЄ! ПОВТОРЮЮ...

Едді торкнувся Сюзанниної руки, й жінка озирнулася.

– Давно це триває?

– Хвилин п'ятнадцять. Ти спав мертвим сн... – Вона замовкла. – Едді, маєш жакхливий вигляд! Тобі зле?

– Ні. Просто сон поганий наснився.

Роланд так пильно на нього подивився, що Едді відчув себе незатишно.

– Часом уві сні можна побачити правду, Едді. Про що був твій сон?

На мить замислившись, Едді похитав головою.

– Не пам'ятаю.

– Щось я в цьому сумніваюся.

Едді знизав плечима і обдарував Роланда подобою усмішки.

– Та сумнівайся на здоров'я, не соромся. А ти як почуваєшся зранку-раненько, Роланде?

– Так само, – сказав Роланд. Він досі свердлив обличчя Едді поглядом блідо-блакитних очей.

– Годі вам, – сказала Сюзанна. Її голос звучав жваво, але Едді почув у ньому нервові нотки. – Припиніть. Для повного щастя мені ще не вистачало дивитися, як ви кружляєте навколо і копаєте один одного в литки, наче пара дітлахів, що бавляться у квача. А надто сьогодні вранці, коли той дохлий ведмідь хоче закричати до смерті цілий світ.

Стрілець кивнув, але не відвів погляду від Едді.

– Гаразд... але ти точно нічого не хочеш мені розповісти, Едді?

Едді всерйоз замислився над тим, чи не розказати йому все. Все, що бачив у вогні, все, що бачив уві сні. Але вирішив цього не робити. Можливо, це був лише спогад про троянду у багатті і про казковий пишний килим троянд, що уві сні вкривав собою ціле поле. Едді знав, що не зможе відтворити на словах усе побачене і пропущене крізь серце, а тільки все зіпсує. А ще (принаймні поки що) він хотів обмірковувати все сам.

«Але запам'ятай, – наказав він собі... тільки голос, що звучав у нього в голові, не був схожий на його власний. Здавалося, він нижчий і старший, цей голос незнайомця. – Запам'ятай троянду... і форму ключа».

– Я не забуду, – пробурмотів він.

– Не забудеш що? – спитав Роланд.

– Розповісти, – викрутився Едді. – Якщо з'явиться щось варте уваги, справді важливе, я тобі розкажу. Вам обом розкажу. Поки що нічого такого на думку не спадає. Тож якщо ми кудись збираємося, Шейне, чуваче, то сідаймо коней.

– Шейн? Хто такий цей Шейн?

– Про це я теж розповім тобі якось іншим разом. А зараз ходімо.

Вони спакували пожитки, які принесли з собою зі свого колишнього, розореного табору, і пішли туди. Сюзанна знову пересіла у візок. Едді чомусь подумав, що їхатиме вона в ньому недовго.

21

Колись давно, ще до того, як Едді підсів на героїн, та так серйозно, що все інше перестало його цікавити, він з парю друзів катався до Нью-Джерсі на концерти кількох спід-метал-гуртів – називалися вони «Ентрекс» і «Мегадес» та грали на стадіоні «Медоулендс». І зараз йому згадалося, що «Ентрекс» начебто звучав трохи гучніше, ніж це невгамовне оголошення з поваленого ведмеда, але на сто відсотків він ручатися не міг. Коли до лісової галявини залишалося півмилі, Роланд зупинив їх і відірвав від старої сорочки шість маленьких шматків. Позапахавши їх у вуха, вони знову рушили вперед. Але ці імпровізовані біруші не надто врятували ситуацію: притлумити невпинне громове бубніння вони не могли.

– ПРИСТРІЙ БУДЕ ВИМКНЕНО! – оголосив ведмідь, коли вони знову ступили на галявину. Він лежав так само, як вони його й залишили, під деревом, на яке видряпався був Едді. Повалений колос, що розкинув ноги, зігнувши їх у колінах, наче вкрита шерстю жінка-велетень, яка померла в пологових муках. – ПОВНА ЗУПИНКА ЧЕРЕЗ СОРОК СІМ ХВИЛИН! НЕБЕЗПЕКИ НЕМАЄ...

«Та ні, е, – подумав Едді, підбираючи розкидані шкури, що не зазнали ушкоджень під час нападу ведмеда і його передсмертної агонії. – Небезпека так і чигає. На мої, блін, вуха». Піднявши Роландову кобуру, він мовчки передав її власникові. Шматок дерева, над яким він працював, лежав тут же. Едді вхопив його і запахав у кишеню на спинці Сюзанниного візка. Стрілець тим часом повільно застебнув на собі широкий шкіряний пояс і затягнув кріплення із сиром'ятної шкіри.

– У ФАЗІ ВИМИКАННЯ ЄМНІСТЬ ОДНОГО СУБ'ЯДЕРНОГО АКУМУЛЯТОРА ВИКОРИСТОВУЄТЬСЯ НА ОДИН ВІДСОТОК. ЦІ АКУМУЛЯТОРИ...

Сюзанна їхала слідом за Едді, тримаючи на колінах містку сумку, яку пошила собі сама. В цю сумку вона й запахала шкури, які простягнув їй Едді. Коли

всі шкури були зібрані й заховані, Роланд торкнувся руки Едді й простягнув йому наплічник. Основним його вмістом була добряче посолена оленина: Роланд знайшов природні поклади солі за три милі звідти, вгорі за течією струмочка. Такий самий згорток стрілець уже почепив собі на плече. Його кошіль був знову напханий різною всячиною й звисав з другого плеча.

На гілляці неподалік висів дивний саморобний ранець. Всі його ремені кріпилися до суцільного шматка зі зшитих клаптів оленької шкіри. Зірвавши цю річ з гілки, Роланд деякий час роздивлявся її, потім нап'яв собі на спину і зав'язав ремінці нижче грудей. Від цих приготувань Сюзанна незадоволено скривилася, і Роланд це помітив. Він навіть не намагався говорити: так близько від ведмеда його не почули б, навіть якби він закричав на повен голос. Стрілець просто знизав плечима у відповідь і розвів руками: «Ти знаєш, це може стати нам у нагоді».

Вона теж знизала плечима: «Знаю, але це не означає, що я в захваті».

Стрілець показав пальцем кудись на протилежний бік галявини. Місце, де Шардик (котрого в цій місцевості колись називали Міром) ступив на неї, позначала пара похилених і розщеплених ялин.

Едді нахилився до Сюзанни, великим і вказівним пальцем утворив кружальце і питально підвів брови: «О'кей?»

Кивнувши на знак згоди, вона затулила вуха долонями: «О'кей, але забираймося звідси, поки я не оглухла».

Утрюх вони перетнули галявину. Едді штовхав Сюзаннин візок, а сама вона тримала на колінах сумку зі шкурами. В кишені на спинці її візка теж було повно різного добра. І серед цих речей лежав шматок дерева, з якого досі не вивільнили більшу частину рогатки.

За їхніми спинами досі горлав ведмідь: він передавав своє останнє послання світові, повідомляючи, що повна зупинка відбудеться за сорок хвилин. Едді вже дочекався не міг, коли ж це станеться. Зламані ялини похилилися одна на одну, утворивши щось на кшталт брами, і Едді подумав: «Ось де починається справжній шлях до Роландової Темної Вежі. Принаймні для нас із Сюзанною».

Він знову згадав свій сон – як із вікон, що спіраллю звивалися довкола Вежі, розгорталися прапори темряви, прапори, що ширилися над полем троянд, наче чорнильна пляма. І тієї миті, коли вони проходили під похиленими деревами, його тіло аж до самих кісток пройняв дроз.

22

Їм пощастило: користуватися візком вдалося довше, ніж розраховував Роланд. Ялини в цьому лісі були дуже старі, й опала хвоя їхніх лапятих гілок утворила глибокий килим, що пригнічував практично всю рослинність. Сюзанна мала міцні руки – міцніші, ніж у Едді (хоча Роланд підозрював, що невдовзі хлопець надолужить), – тож легко просувалася на візку по рівній затіненій землі. Коли вони наблизилися до поваленого ведмедем дерева, Роланд підняв її з візка, а Едді перевіз його через перепону.

З-поза їхніх спин, лише трохи притлумлений відстанню, механічний голос ведмедя на повну потужність мовив, що заряд останнього робочого суб'ядерного акумулятора практично нульовий.

– Сподіваюся, та чортівня у тебе на спині залишатиметься пустою увесь день! – прокричала Сюзанна до стрільця.

Роланд погодився, але минуло менше п'ятнадцяти хвилин, і поверхня землі стала похилою. В цій старезній частині лісу почали з'являтися тонші, молодші дерева: берізки, вільхи, також трапилося декілька низьких кленів, що міцно вчепилися коренями в землю. Хвойний килим потоншав, і колеса Сюзанниного візка почали чіплятися за низькорослі чагарники, що росли в просвітах між деревами. Їхні тонкі гілки торохтіли об сталеві спиці коліс. Едді навалився на ручки, і так вони змогли проїхати ще чверть милі. А потім схил став крутішим, і земля під ногами пом'якшала.

– Пора на спину, леді, – сказав Роланд.

– Давайте спробуємо ще трохи проїхати. Як вам ідея, га? А раптом їхати стане легше.

Але Роланд був невблаганний.

– Якщо ти спробуєш спуститися з того схилу, то ти тойво... як ти це називаєш, Едді? повернешся?

Едді вишкірив зуби й похитав головою.

– Навернешся. Це так називається, Роланде. Слівце з моїх марно згаяних днів, коли я гасав по хідниках.

– Хай там як воно називається, це значить, що ти полетиш сторч головою. Давай, Сюзанно. Мерщій на спину.

– Терпіти не можу бути інвалідом, – пробурчала Сюзанна, але дозволила Едді всадовити її й допомогла зручно себе вмотити в ранці, що його Роланд ніс на спині. Щойно вона опинилася на місці, як торкнулася руків'я Роландового револьвера.

– Віддати тобі цього красунчика? – спитала вона в Едді.

Він тільки головою похитав.

– Ти краще впораєшся. Та ти й сама це знаєш.

Знову щось буркнувши, вона відрегулювала кобуру так, щоб руків'я револьвера було в неї під правою рукою.

– Я вас, хлопці, затримую, і я це добре знаю... та якщо раптом станеться так, що ми доберемося до якогось старого доброго асфальтового покриття, то я вас обох обставлю – кров з носа обставлю.

- Навіть не сумніваюся, - сказав Роланд... і раптом рвучко підняв голову. В лісі настала тиша.

- Братик-ведмедик нарешті здався, - сказала Сюзанна. - Слава Богу.

- А я думав, у нього ще лишалося зо сім хвилин, - мовив Едді.

Роланд відрегулював ремені ранця.

- Мабуть, його годинник за останні п'ять-шість сотень років почав трохи відставати.

- Ти справді гадаєш, що він був аж такий древній, Роланде?

Роланд кивнув.

- Щонайменше. А тепер йому кінець... останньому з Дванадцяти Вартових, наскільки нам це відомо.

- Ага, а тепер спитай мене, чи мені це не до дупи, - сказав Едді, розсмішивши Сюзанну.

- Тобі зручно? - запитав у неї Роланд.

- Ні. Мені вже болить дупа. Але нічого. Просто постарайся не скинути мене на землю.

Роланд кивнув і почав спускатися схилом додолю. Едді не відставав, штовхаючи перед собою візок і намагаючись не надто сильно вдаряти його об камені, що тут і там вигулькували з землі, наче великі білі кісточки пальців. Зараз, коли ведмідь врешті-решт стулив пельку, ліс видався Едді набагато тихішим - тепер він почувався мало не персонажем одного з тих наївних старих фільмів про джунглі, людожерів і здоровенних мавп.

23

Знайти ведмежий слід було легко, проте йти цим слідом виявилось непросто. Миль за п'ять від галявини вони потрапили в низинну грузьку місцевість, що лише трохи відрізнялася від болота. Коли земля нарешті пішла вгору й стала трохи твердішою, Роландові витерті джинси вже просякли водою до колін, і дихав він важко, з довгим присвистом. І все ж він був трохи в кращій формі, ніж Едді, якому боротьба з Сюзанниним візком у рідкому болоті й стоячій воді видалася надто нерівною.

- Час відпочити й перекусити, - сказав Роланд.

- О, дайте їсти! - відсапуючись, видихнув Едді. Він допоміг Сюзанні вибратися з ранця і посадив її на стовбур поваленого дерева, вздовж якого бігли довгі наскісні подряпини, залишені кігтями. А потім сам сів, а точніше - впав коло неї.

- Ти забрюхав мій візок, білявий, - сказала Сюзанна. - Тепер увесь цей бруд залишиться у мене на попi.

Він іронічно підвів брову.

– От буде далі мийка для машин, то я особисто його помию. Та я навіть натру всю цю машинерію воском, щоб блищала. Домовились?

Вона всміхнулася.

– Тоді по руках, любчику.

Довкола пояса в Едді був обв'язаний один із Роландових бурдюків. Едді постукав по ньому пальцем.

– Можна?

– Так, – сказав Роланд. – Але небагато. Щоб лишилося нам усім до наступного джерела. Так нікому не доведеться себе обмежувати.

– Роланд, скаут-орел з країни Оз, – хихотнув Едді, знімаючи бурдюк.

– Що таке Оз?

– Вигадана країна з фільму, – відповіла Сюзанна.

– Ні, все не так просто. Колись мій брат Генрі читав мені книжки. Я розповім тобі якось увечері, Роланде.

– Чудово, – поважно відповів стрілець. – Мені страшенно хочеться дізнатися про твій світ більше.

– Але Оз – це не наш світ. Сюзанна сказала правильно, це несправжнє, вигадане місце...

Роланд роздав їм шматки м'яса, загорнуті в якісь широкі листки.

– Найкращий спосіб вивчити нове місце – це дізнатися, про що воно мріє. Я залюбки послухаю про цей Оз.

– Гаразд, тоді й з тобою домовились. Сюз розповість про Дороті, Тото й Залізного Лісоруба, а я – решту. – Він увігнав зуби в свій шмат м'яса і схвально підкотив очі. М'ясо набралось пахощів листя, в яке було загорнуте, і тепер смакувало неймовірно. Едді проковтнув свою порцію, відчуваючи, що в шлунку весь час працює бурчить. Тепер, трохи віддихавшись, він почувався добре, ба навіть чудово. Тіло почало обростати рівномірною оболонкою м'язів, і кожна його частина зараз перебувала в злагоді з рештою частин.

«Не переживай, – подумав він. – До вечора все знов почне нити. Гадаю, він рватиметься вперед і прискорюватиме ходу, аж доки я не впаду мертвий».

Сюзанна іла охайніше, запиваючи кожен другий-третій шматок ковточком води, повертаючи м'ясо в руках, відкусуючи з зовнішнього боку.

– Закінчи розповідь, яку ти почав учора, – запропонувала вона Роландові. – Ти сказав, що, здається, починаеш розуміти, чому твої спогади ворогують між собою.

Роланд кивнув.

– Так. Гадаю, обидві гілки спогадів відповідають дійсності. Тільки одна з них «дійсніша» за іншу. Втім, це аж ніяк не перекреслює другої.

– Нічого не розумію, – зізнався Едді. – Хлопчик Джейк або був на придорожній станції, Роланде, або його не було.

– Це парадокс – щось існує і водночас його немає. Поки він не розв’яжеться, я буду роздвоєним. Це само по собі погано, але розколина дедалі ширшає. Я просто відчуваю, як вона розширюється. Це... годі передати словами.

– Як ти гадаєш, у чому причина? – спитала Сюзанна.

– Я вже вам казав, що хлопчика штовхнули просто під колеса автомобіля. Штовхнули. А хто з наших спільних знайомих любляв таким займатися?

На її обличчі з’явився проблиск розуміння.

– Джек Морт. Ти хочеш сказати, що це він зіштовхнув малого на проїжджу частину?

– Так.

– Але ж ти казав, що це зробив той чоловік у чорному, – заперечив Едді. – Твій другака Волтер. Ти казав, що хлопчик бачив його – чолов’ягу, схожого на священика. Та й хіба малий на власні вуха не чув, як той назвався священиком? «Дайте дорогу, я священик» – щось типу того?

– О, Волтер був там. Вони обидва там були, і обидва штовхнули Джейка.

– Хто-небудь, принесіть заспокійливе і гамівну сорочку, – гукнув Едді. – У Роланда поїхав дах.

Роланд не звернув на ці слова жодної уваги: він уже почав розуміти, що жартики й кривляння Едді допомагали йому боротися з переляком і напруженням. Катберт був майже такий самий... а Сюзанна по-своєму не надто відрізнялася від Алана.

– Що мене найбільше бісить у цій ситуації, – сказав стрілець, – то це те, що я просто мусив знати. Врешті-решт, я був у Морта в голові і я мав доступ до його думок так само, як свого часу до твоїх, Едді, та до Сюзанниних. Я бачив Джейка очима Морта. Дивився на нього і знав, що Морт збирається його штовхнути під колеса. Більше того – я завадив йому це зробити. Все, що для цього знадобилося, – проникнути в його тіло. Він навіть гадки не мав, що з ним сталося. Так захопився своїм наміром, що вирішив, буцімто я – надокучлива муха, що сіла йому на шию.

До Едді поволі приходило розуміння.

– Якщо Джейка не штовхали на дорогу, то він ніколи не помирав. А якщо він ніколи не помирав, значить, і до цього світу не потрапляв. А якщо його не було в цьому світі, то ти ніколи не зустрічався з ним на придорожній станції. Так?

– Точно. Тоді мені навіть спало на думку, що якщо Джек Морт збирається вбити хлопчика, то мені треба відступити вбік і допустити, щоб він здійснив свій задум. Щоб уникнути парадоксу, який зараз роздирає мене навпіл. Але я не зміг. Я... я...

– Ти ж не міг вбити малого вдруге, так? – обережно спитав Едді. – Щоразу, коли я вже вирішую, що ти машина, мов той ведмідь, ти мене дивуєш якоюсь насправді людською витівкою. Хай йому чорт.

– Едді, припини, – сказала Сюзанна.

Поглянувши на стрільцeve поникле обличчя, Едді зробив гримасу.

– Пробач, Роланде. Моя мати колись казала, що в мого рота погана звичка бігати наввипередки з розумом.

– Та нічого. Один мій друг теж таким був.

– Катберт?

Роланд ствердно кивнув. Він довго дивився на свою праву руку, на якій бракувало пальців, потім стиснув її в болючий кулак і знову поглянув на своїх супутників. Десь удалині, в лісових хащах, пролунав лагідний спів жайворонка.

– Ось що я думаю. Якби я тоді не ввійшов до тіла Джека Морта, він усе одно не штовхнув би Джейка в той день. Тільки не в той день. Чому ні? Ка-тет. Ось так просто. Вперше, відколи загинув останній з моїх друзів, з якими я вирушив у цю подорож, я опинився в центрі ка-тету.

– Квартету? – із сумнівом перепитав Едді.

Стрілець хитнув головою.

– Ка – це слово, яке у вашому світі означає «доля», Едді, хоча його справжнє значення набагато складніше і йому важко дати визначення. Втім, з іншими словами Високої Мови майже те саме. А «тет» означає групу людей, яких об'єднують спільні інтереси й мета. Наприклад, ми трое складаємо тет. Ка-тет – це місце, де доля поєднує багато життів.

– Як у «Мості короля Людовіка Святого», – пробурмотіла Сюзанна.

– А що це? – спитав Роланд.

– Роман про людей, що загинули разом, коли міст, який вони переходили, обвалився. У нашому світі багато хто знає цю історію.

На знак розуміння Роланд кивнув.

– У цьому випадку ка-тет поєднав Джейка, Волтера, Джека Морта й мене. То не була пастка, хоча саме це я спочатку підозрював, коли зрозумів, кого Джек Морт обрав собі за наступну жертву, бо ка-тет неможливо змінити чи підлаштувати згідно з волею якоїсь однієї людини. Але ка-тет можна побачити, пізнати й зрозуміти. Волтер побачив, і Волтер зрозумів. – Стукнувши себе кулаком по стегну, стрілець із запалом вигукнув: – Ох же ж він, мабуть, і підсміювся про себе, коли я його нарешті наздогнав!

– Повернімося до того, що могло б статися, якби ти не втрутився в плани Джека Морта того дня, коли він ішов услід за Джейком, – нагадав Едді. – Кажеш, що як не ти, то хтось чи щось інше спинили б Морта. Я правильно зрозумів?

– Так... бо то не був слушний день Джейкової смерті. До слушного дня лишалося недовго, але тоді час ще не настав. І це я теж відчув. Можливо, перед самим вчиненням задуму Морт би помітив, що на нього хтось дивиться. Або втрутився б ідеальний незнайомець. Або...

– Або коп, – додала Сюзанна. – Він міг побачити поліцейського не в тому місці і не в той час.

– Так. Справжня причина – посередник ка-тету – неважлива. Я з досвіду знаю, що Морт був хитрий, мов той старий лис. Якби він нюхом відчув бодай найменший натяк на несприятливі обставини, то він би миттю заचाївся і вичікував іншого дня.

– Мені відомо ще дещо. Полюючи на свої жертви, він маскувався. Того дня, коли він скинув цеглину на голову Детти Голмс, на ньому була в'язана шапочка і старий розтягнений светр, що був йому завеликий на кілька розмірів. Він хотів бути схожим на п'яничку, бо скидав цеглину з вікна будинку, де гніздилися багато любителів перехилити чарчину. Розумієте?

Вони закивали.

– Через багато років, того дня, коли він зіштовхнув тебе на рейки поїзда, Сюзанно, він був одягнений як робочий-будівельник. На ньому був великий жовтий шолом, який він сам називав «каскою», і фальшиві вуса. У день, коли він справді штовхнув би Джейка під машину, що розчавила його на смерть, Морт удавав би із себе священика.

– Господи, – видихнула Сюзанна. – Чоловік, який штурхонував його в Нью-Йорку, був Джек Морт, а той, кого він бачив на придорожній станції, був типом, на якого ти полював... Волтером.

– Саме так.

– А хлопчик подумав, що це один і той самий чоловік, бо вдягнені вони були в однакові чорні сутани?

Роланд ствердно кивнув.

– Волтер і Джек Морт навіть зовні були подібні. Не те щоб схожі, як дві краплі води, але обидва високі на зріст, з темним волоссям і дуже бліді. А

зважаючи на те, що Джейк уперше і востаннє роздивився Морта, коли вже помирав, а вперше побачивши Волтера, перелякався мало не на смерть, то, гадаю, його помилку можна зрозуміти і пробачити. Якщо на цій картині і є один кретин, то це я, бо не зрозумів усієї правди раніше.

– А Морт би здогадався, що його використовують? – спитав Едді. Згадуючи власні відчуття й шалені думки в той час, коли Роланд вдерся до його свідомості, він не сумнівався, що Морт усе знав... але Роланд заперечливо похитав головою.

– Волтер діяв би надзвичайно обачно, тож Морт вирішив би, що ідея вдягнутися священиком належить йому самому... принаймні, так мені здається. Голосу чужинця – Волтера, – що нашіптував йому з глибин свідомості й підказував, що робити, він би не розпізнав.

– Джек Морт, – здивовано мовив Едді. – Увесь час то був Джек Морт.

– Так... але без Волтерової допомоги тут не обійшлося. Отже, я врешті-решт врятував Джейкові життя. Змусивши Морта зістрибнути з платформи підземки на колію перед поїздом, я змінив хід подій.

– А якщо цей Волтер мав змогу ходити до нашого світу, коли йому заманеться... можливо, у нього були власні двері... то чи не міг він використати когось іншого, щоб штовхнути твого малого під колеса автомобіля? – спитала Сюзанна. – Якщо він підказав Мортові вдягнутися священиком, то так само міг підбурити когось іншого... Що таке, Едді? Чому ти хитаєш головою?

– Бо я сумніваюся, що Волтерові це було потрібно. Волтер хотів саме того, що зараз відбувається... щоб Роланд крихта за крихтою втрачав глузд. Хіба ні?

Стрілець кивнув.

– Волтер не вчинив би так, як ти кажеш, навіть якби йому цього хотілося, – вів далі Едді, – бо Волтер був мертвий задовго до того, як Роланд знайшов двері на узбережжі. Коли Роланд потрапив у голову Джека Морта, старенький Волт уже давно перестав стромляти носа в чужі справи.

Поміркувавши над цим, Сюзанна ствердно кивнула.

– Зрозуміла... здається. Всі ці мандри в часі геть збивають з пантелику, правда ж?

Роланд почав збирати речі й пакувати їх знову.

– Час нам рухатися далі.

Едді підвівся і накинув собі на плечі рюкзак.

– Хоч одне в усій цій історії має тебе тішити, – сказав він, звертаючись до Роланда. – Ти... чи то пак цей ка-тет... зміг врятувати малому життя.

Роланд саме вовтузився з зав'язуванням ранця на грудях. Зачувши це, він підвів очі, й Едді аж сахнувся від їхньої сліпучої ясності.

– Та невже? – різко спитав стрілець. – Справді? Я крапля за краплею втрачаю глузд, намагаючись примиритися з двома варіантами однієї дійсності. Спочатку я сподівався, що той або той почне зникати, але не так сталося, як гадалось. Усе зовсім навпаки: ці дві дійсності галасують у моїй голові гучніше й гучніше, чубляться одна з одною, наче дві ворогуючі кліки, що от-от розв'яжуть війну. Тож скажи мені таке, Едді: як ти гадаєш, що відчуває зараз Джейк? Як, по-твоєму, відчуваєшся, коли знаєш, що ти помер в одному світі, але живеш в іншому?

Знову заспівав жайворон, але жоден із них цього не зауважив. Едді невіддивно дивився в світло-блакитні очі, що палали вогнем на блідому Роландовому обличчі, і не знайшов що відповісти.

24

Того вечора вони стали табором за п'ятнадцять миль на схід від поваленого ведмеда, позасинали мертвим сном (навіть Роланд усю ніч проспав, мов убитий, хоча його сни більше нагадували страхітливий карнавальний поїзд) і наступного ранку на світанні вже були на ногах. Едді, не кажучи ні слова, розпалив невеличке багаття і глянув на Сюзанну, коли десь неподалік у лісі почувся постріл револьвера.

– Сніданок, – сказала вона.

За три хвилини повернувся Роланд, через плече в нього була перекинута шкура, на якій лежав щойно обідраний кролик. Сюзанна приготувала їжу. Всі поснідали й вирушили в дорогу.

Едді весь час намагався уявити, як це – мати спогади про власну смерть. Тому час від часу зупинявся мов укопаний.

25

Невдовзі після того, як перевалило за полудень, вони опинилися в місцевості, де більшу частину дерев було вирвано з корінням, а куші – зрівняно з землею. Усе виглядало так, наче багато років тому тут пройшовся ураган, утворивши посеред знищеного лісу широку гнітючу алею.

– Ми вже близько від місця, яке хочемо знайти, – зазначив Роланд. – Він тут усе попригинав до землі, щоб замести сліди. Наш друг-ведмідь не хотів несподіванок. Він був хоч і величезний, але не самовпевнений.

– А для нас він несподіванок не залишив? – спитав Едді.

– Все може бути, – Роланд злегка всміхнувся і торкнувся плеча Едді. – Але не хвилюйся – несподіванки точно будуть старі.

Крізь цю зону плюндрування вони просувалися повільно. Здебільшого повалені дерева були старезні (багато з них уже майже з'єдналися з землею, яка їх

породила), та все одно створювали істотну перепону на шляху і завдавали подорожнім чимало клопоту. Її подолання виявилось б доволі складним, навіть якби всі трое були фізично здоровими. А з Сюзанною, прив'язаною до стрільцевої спини ремнями, це обернулося вправою на силу і витривалість.

Знищені дерева й зарості підліску таки приховували ведмежий слід, і це також уповільнювало просування вперед. До полудня вони йшли за слідами від кігтів, що виднілися на корі дерев, чіткі, мов зарубки. Але тут, на початку шляху, ведмідь ще не був аж так сильно розлючений і ці прикметні ознаки того, що звір тут проходив, зникли. Роланд просувався повільно, дошукуючись лайна в кущах і жмутів шерсті на стовбурах дерев, через які перелазив ведмідь. Весь час, що залишався до вечора, пішов на те, щоб подолати три милі цього звалища підгнилої деревини.

Щойно Едді змирився з тим, що їм доведеться стати табором тут, у цій моторошній місцині, як почалася вузька смуга вільх. За нею він почув лунке дзюркотіння струмка в камінному річищі. Позаду, за їхніми спинами сідало сонце. Світило осяяло тьманими червоними променями зарості, які вони втрюх щойно подолали, і перетворило повалені дерева на перехресні чорні обриси, подібні до китайських ідеограм.

Роланд оголосив привал і спустив Сюзанну на землю. Випростав спину і трохи понахилився ліворуч-праворуч, вперед і назад, тримаючи руки на поясі.

– На сьогодні все? – поцікавився Едді.

Але Роланд похитав головою.

– Дай Едді револьвер, Сюзанно.

Питально глянувши на стрільця, жінка передала Едді зброю.

– Ходімо, Едді. Потрібне нам місце – на тому боці цих дерев. Треба глянути. Можливо, там на нас чекає невеличка робота.

– Чому ти думаєш...

– Відкрий вуха.

Едді прислухався і зрозумів, що чує машинний гул. А ще збагнув, що цей шум уже якийсь час їх супроводжував.

– Але я не хочу залишати Сюзанну саму.

– Ми недалеко, а голос у неї гучний. До того ж, якщо небезпека й чигає, то вона попереду. Близькими до неї будемо ми.

Едді поглянув на Сюзанну.

– Ідіть, але не баріться там. – Вона задумливо озирнулася туди, звідки вони прийшли. – Не знаю, чи є тут страховиська, але відчуття таке, що є.

– Ми повернемося, доки споночіє, – пообіцяв Роланд. Він рушив до природного щита, який утворювали вільхи, і за мить Едді пішов слідом за ним.

26

Заглибившись у зарості дерев на п'ятнадцять кроків, Едді збагнув, що вони йдуть стежкою, можливо, тією, що її роками протоптував для себе ведмідь. Вільхи згиналися над їхніми головами на кшталт тунеля. Тепер звуки стали гучнішими, і Едді почав їх розрізняти. Один був низький, глибокий, схожий на бурмотіння. Цей шум віддавав у ступні ніг – слабка вібрація, наче під землею невтомно працював якийсь величезний механізм. Його перебивали ближчі й наполегливіші звуки – пронизливі верески, писки, цвірінчання, що перемішувалися, нагадуючи гучне чиркання.

Наблизивши рот упритул до вуха Едді, Роланд сказав:

– Гадаю, зараз нам не зашкодить трохи помовчати.

Вони пройшли ще п'ять кроків, і знову Роланд спинився. Витяг револьвер і дулом відсунув убік гілляку, що згиналася під вагою забарвленого в сонячний колір листя. Крізь відкритий маленький отвір Едді зазирнув на галявину, де так довго жив ведмідь. То була його база, звідки звір часто робив вилазки, пљондруючи все навколо й навіюючи жаж.

Жодної рослинності; земля вже віддавна була втоптана намертво. З-під кам'яної стіни заввишки приблизно п'ятдесят футів витікав струмок і біг через усю галявину, яка формою нагадувала вістря стріли. На тому березі струмка, де зупинилися чоловіки, біля стіни стояла металева будка заввишки близько дев'яти футів. Її вигнутий дах нагадав Едді вхід до метро. Спереду будка була розфарбована навскісними жовтими й чорними смугами. Земля на галявині не була чорною, як верхній шар ґрунту в лісі. Вона мала дивний відтінок сірого, подібний до пилу. Всюди валялися кістки, і за мить Едді збагнув, що саме їх він прийняв за сірий ґрунт – древні кістки, що аж розсипалися на порох.

На землі метушилися, неугавно тріскотіли й верещали якісь створіння – це їх стрілець і Едді чули, наближаючися до галявини. Четверо... ні, п'ятеро. Маленькі металеві пристрої, що з них найбільший за розміром не переважав цуценя коллі. Едді зрозумів, що то чи роботи, чи щось подібне. Вони були схожі між собою – і з ведмедем, якому вони, поза сумнівом, прислужували, – тільки одним: крихітною антеною радара, що несамовито кружляла довкола осі.

«Ще кілька капелюшків-розумак, – подумав Едді. – Господи, та що ж це за світ такий?»

Найбільший із пристроїв трохи скидався на трактор «Тонка», який Едді отримав був на свій шостий чи сьомий день народження. Він іздив по землі, збурюючи гусеницями сірі хмарки кісткової куряви. Другий нагадував щура з іржостійкої сталі. Третій на вигляд здавався змією, зібраною зі з'єднаних сталевих частин, – плазун повзав своєю траєкторією і вигинав спину. Усі вони разом, утворивши на дальньому кінці струмка нерівне коло, невтомно

кружляли по ньому і вже прорили в землі чималий рівчак. Це видовище породило в пам'яті Едді комікси з журналу «Сетедей Івнінг Пост», які його мати чомусь не хотіла викидати і зберігала в передпокої їхнього помешкання. У коміксах знервовані чоловіки з цигарками в зубах, чекаючи, поки їхні дружини народять, протоптували в килимах цілі борозни.

Коли очі призвичаїлися до простої географії галявини, Едді побачив, що на ній значно більше, ніж ці п'ятеро різносортних почвар. Погляд вихопив принаймні дюжину, але за кістковими рештками ведмежих жертв могло ховатися значно більше. Різниця була в тому, що ці інші не рухалися. Члени ведмежого механічного почту впродовж довгих років один по одному вимирали, аж поки їх не лишилося тільки п'ятеро... та й ті, судячи з тріскучих, верескучих та іржавих звуків, були не надто здорові. Особливо причмелений і непевний вигляд мала змія, що накручувала кола слідом за механічним щуром. Час від часу прилад, що ходив за змією (сталевий присадкуватий блок на міцних ніжках), наздоганяв її й давав їй копняка, наче наказуючи «Ворушися, щоб тобі!».

Едді стало цікаво, для чого ж вони призначені. Певно, що не для не захисту. Ведмідь міг захистити себе сам, як і передбачала його конструкція. Едді гадав, що якби вони трое трапилися йому, коли ведмідь був у розквіті сил, то звір би, недовго думаючи, прожував їх і виплюнув. Можливо, ці маленькі роботи були його командою техобслуговування, або розвідниками, або посланцями. Він здогадувався, що вони можуть бути небезпечними, але тільки в тому разі, якщо їм доведеться захищатися... чи захищати господаря. На войовничих вони не були схожі.

У їхньому вигляді взагалі було щось жалюгідне. Більша частина команди вже вимерла, господар загинув. Едді здалося, що вони якимось чином про це довідалися і тепер випромінювали не погрозу, а дивну нелюдську тугу. Старі й майже спрацьовані, вони стривожено крокували, каталися й звивалися своїм шляхом скорботи на цій забутій Богом галявині, й Едді наче відчував, що може прочитати їхні сплутані думки: «Ох лишенько, що ж тепер робити? Кому ми тепер потрібні, тепер, коли його нема? І хто про нас подбає тепер, коли його нема? О-хо-хо, лишенько, лишенько...»

Відчувши, як його хтось смикає ззаду за ногу, Едді мало не закричав від жаху та несподіванки. Він круто розвернувся, зводячи курок Роландового револьвера, і побачив Сюзанну, яка дивилася на нього широко розплющеними очима. Едді з силою видихнув і обережно відпустив курок, дозволивши йому стати на місце. Потім став навколішки, поклав руки Сюзанні на плечі, поцілував у щоку й прошепотів на вушко:

– Я ж мало не всадив кулю в твою дурненьку голівку. Що ти тут робиш?

– Хотіла подивитися, – прошепотіла вона у відповідь, анітрохи не сконфузившись. Роланд також присів коло неї, і Сюзанна перевела погляд на нього. – А ще мені було страшно залишатися там самій.

Після того, як вона проповзла за ними весь шлях через гушавину, на шкірі залишилося чимало подряпинок, але Роланд мусив зізнатися самому собі, що вона, коли забажає, рухається безшумно, мов привид. Принаймні він не почув ні звуку. Із задньої кишені штанів стрілець дістав ганчірку (останній шмат того, що колись було його сорочкою) і обтер Сюзанні з рук маленькі цівки

крові. Оглянувши свою роботу, він наостанок торкнувся неглибокого порізу на її лобі.

– Ось так, – сказав він самими губами. – Гадаю, ти заслужила гарного вигляду.

Однією рукою він відсунув зарості дикого винограду і якихось зелених ягід на рівні Сюзанниних очей, а потім чекав, поки вона зосереджено визирала на галявину. Нарешті вона подалася назад, і Роланд відпустив гілки.

– Мені їх шкода, – прошепотіла вона. – Хіба не божевільня з мого боку?

– Зовсім ні, – також пошепки заперечив Роланд. – Як на мене, то це свого роду творіння великого смутку. А Едді покладе край їхнім стражданням.

Едді одразу ж захитав головою.

– Так, ти це зробиш... звісно, якщо не хочеш сидіти тут, як ти кажеш, навкарачки всю ніч. Цілься в капелюхи. В маленькі верткі штуки.

– А що як промажу? – розлючено зашепотів Едді.

Роланд знизав плечима.

Едді підвівся і неохоче знову звів курок стрільцевого револьвера. Подивився крізь шпарину в кущах на сервомеханізми, що кружляли й кружляли своєю самотньою нікому не потрібною орбітою. «Це наче в цуценят стріляти», – хмуро подумав він. А тоді побачив, як один із них, той, що нагадував ходячий ящик, висунув із себе потворного вигляду пінцет і на мить стиснув ним змію. Змія від несподіванки задзижчала і стрибнула вперед. А ходячий ящик знову втягнув пінцет усередину.

«Ну... може, не такі вони вже й цуценята», – вирішив Едді й знову озирнувся на Роланда. Роланд відповів йому незворушним поглядом, склавши руки на грудях.

«В біса дивний час ти обрав для навчання, друже».

Втім, подумавши про те, як Сюзанна спочатку стріляла ведмедеві в дупу, а потім рознесла на друзки його датчик, коли він мчав на них із Роландом, Едді трохи засоромився. Та його підштовхувало ще дещо: частково він хотів це зробити, так само, як тоді, в «Похилій вежі», частина його «я» схотіла повстати проти Балазара і його банди розбійників. Можливо, це прагнення було нездоровим, але від того не менш привабливим: «Побачимо, кому пощастить... зараз побачимо».

Еге ж, це точно була шиза.

«Уяви, що це просто тир і ти хочеш виграти для своєї коханої плюшевого собачку, – подумав він. – Чи ведмедика». Він взяв на мушку ящик з ногами, але тут Роланд торкнувся його плеча, і Едді роздратовано озирнувся.

– Повтори свій урок, Едді. І будь щирим.

Сердитий, що його відвернули, Едді нетерпляче цикнув крізь зуби, але Роланд не відвів погляду, тож Едді глибоко вдихнув і спробував очистити свій розум від усього: від тріскотняви приладів, яким давно вже час на заслужений відпочинок, від болю в тілі, від думки про те, що Сюзанна тут, спирається на долоні й спостерігає за ним, від подальшої думки, що вона найближче з усіх до землі і виявиться найвірогіднішою жертвою, якщо раптом він промаже й котрась із бляшанок вирішить помститися.

– Я стріляю не рукою. Той, що стріляє рукою, забув обличчя свого батька.

Та це якийсь жарт, подумав він. Свого старого він би не впізнав, навіть якби наштотхнувся на нього на вулиці. Але відчував, що ці слова справляють свій магічний вплив – очищають мізки й заспокоюють нерви. Він не знав, чи сам зроблений із того тіста, з якого ліплять стрільців. Ця думка здавалася йому малоймовірною, навіть попри те, що він досить пристойно тримався під час стрілянини в Балазаровому нічному клубі. Але в душі любив той холодок, що опановував його після прочитання слів старого-престарого катехизму, якого навчив їх стрілець; холодок і те, як захоплювало дух від ясності й прозорості, якої набувало все навколо. Але була ще й інша частина його, котра розуміла – це лише черговий смертоносний наркотик, який не надто відрізняється від героїну, що звів у могилу Генрі та й його самого мало не вбив. Проте на отримання витонченої напруженої насолоди від моменту це ніяк не впливало. Вона вібрувала в ньому, наче туго натягнуті дроти на вітрі.

– Я цілюся не рукою. Той, що цілиться рукою, забув лице свого батька. Я цілюся оком. Я вбиваю не з револьвера. Той, що вбиває з револьвера, забув обличчя свого батька. – А тоді, несподівано для самого себе, він вийшов із прихистку дерев і заговорив до деренчливих роботів, що кружляли на дальньому боці галявини: – Я вбиваю серцем.

Нескінченне кружляння спинилося. Один із них тоненько задзижчав, що могло означати сигнал тривоги. Антени радарів, кожна завбільшки з половинку шоколадного батончика, повернулися на звук його голосу.

І Едді відкрив вогонь.

Один за одним вибухали, наче глиняні голуби, датчики. Жаль полишив серце Едді. Зараз у ньому панував тільки той холод і знання, що він не зупиниться, не зможе зупинитися, поки завдання не буде виконане.

Грім пострілу прорізав повітря сутінкової галявини і відбився від камінної стіни з гострими виступами, що стояла на ширшому краї. Сталева змія двічі перевернулася, і її тіло, смикаючись, опинилося на землі. Найбільший механізм (той, що нагадав Едді трактор «Тонка» з його дитинства) спробував порятуватися втечею. Та щойно він смикнувся вбік зі своєї наїждженої колії, Едді кулею відправив його антену в небуття. Пристрій упав квадратним носом униз, і зі сталевих очниць, у яких містилися його скляні очі, вирвалися тоненькі язички синього полум'я.

Єдиний датчик, у який він не влучив, належав сталевому щурові. Та куля з тонким комариним писком одскочила від металевої спини робота. Щур вистрибнув із колії, обійшов півколом штуківину в формі коробки, яка ходила за щуром, і з дивовижною швидкістю помчав уперед галявиною. Робот

сердито деренчав, і в міру наближення Едді зміг роздивитися, що в нього є рот із довгими гострими виступами. На зуби це не було схоже. Це було схоже на голки швейної машини, що ходором ходили вгору і вниз. Ні, цуценятам до цих штук далеко, вирішив Едді.

– Вбий його, Роланде! – відчайдушно заволав він, але, швидко зиркнувши в бік стрільця, побачив, що Роланд досі стоїть зі схрещеними на грудях руками, а вираз його обличчя незворушний і відсторонений. Можливо, він обмірковував ходи в шахах або старі любовні листи.

Зненацька антена на щурячій спині перестала обертатися. Вона трохи змінила напрям і задзижчала просто на Сюзанну Дін.

«Лише одна куля, – подумав Едді. – Якщо я не влучу, воно відкусить їй обличчя».

Замість стріляти він виступив уперед і щосили садонув щура ногою. Черевики він нещодавно замінив парю мокасинів із оленьчої шкіри, тож тепер відчув, як віддача од удару пройшла ногою аж до коліна. Щур іржаво заскрипів, полетів сторч головою на землю і приземлився на спину. Едді побачив, як заходили ходором десяток спиць, що нагадували механічні ноги. На кінчику кожної була гостра металева лапа. Ці лапи оберталися на шарнірах розміром із гумку для олівців.

Із середньої частини робота вистромився сталевий стрижень і знову перевернув його на ноги. Едді опустив Роландів револьвер, не зважаючи на миттєве імпульсивне бажання врівноважити його вільною рукою. Можливо, так вчили стріляти поліцейських у його світі, але тут усе робилося інакше. Роланд казав їм, що до справжньої вправності можна наблизитися лише тоді, коли забудеш про пістолет у руці і здаватиметься, що стріляєш пальцем.

Едді натиснув на гачок. Крихітна тарілка, що знову почала було обертатися в пошуках ворогів, зникла у полум'ї синього спалаху. Щур здушено клацнув – хрряп! – і звалився на бік мертвий.

Відчуваючи, як відбійним молотом калатає серце в грудях, Едді повернувся. Таким розлюченим він не був відтоді, коли зрозумів, що Роланд збирається тримати його в цьому світі доти, доки не отримає чи не втратить свою трикляту Вежу... інакше кажучи, ймовірно, до того часу, поки їх усіх не зжеруть черви.

Він наставив дуло порожнього револьвера Роландові на груди й заговорив хрипким голосом, у якому ледве впізнавав свій власний.

– Якби тут лишилася ще одна куля, ти міг би зараз перестати нервуватися через ту свою срану Вежу.

– Едді, припини! – різко кинула йому Сюзанна.

Він перевів погляд на неї.

– Між іншим, ця штука летіла просто на тебе, і вона планувала зробити з тебе фарш.

- Але ж не встигла. Ти в неї влучив, Едді. Влучив.

- А от йому нема за що дякувати. - Зібравшись було вкласти револьвер у кобуру, Едді, вже й так до краю роздратований, раптом зрозумів, що вкладати його нікуди. Кобура була на Сюзанні. - Йому і його урокам. Йому і його довбаним урокам. - Він повернувся до Роланда. - Знаєш що?

Вираз легкого зацікавлення в очах Роланда різко змінився. Погляд майнув до якоїсь точки над лівим плечем Едді.

- ЛЯГАЙ! - заволав стрілець.

Едді не змусив просити себе двічі. Увесь гнів і все спантеличення миттю випарувалися. Вже падаючи на землю, він побачив, як стрільцева ліва рука стрімко, що аж обриси розпливалися, опустилася до стегна. «Нічого собі, - подумав він під час падіння, - НЕ МОЖЕ він бути таким швидким. Ніхто не може так швидко рухатися. У мене непогана швидкість, та порівняно з Сюзанною я незграбний. Але поряд із ним Сюзанна - мов та черепаха, що повзе вгору шматком скла...»

Щось пролетіло в нього просто над головою, щось крикливе, сердите й механічне, і це щось вирвало в Едді жмут волосся. А тоді стрілець відкрив вогонь від стегна - три швидкі постріли, подібні до гуркоту грому, і вереск стих. І між тим місцем, де зараз лежав Едді, і тим, де коло Роланда стояла навколішки Сюзанна, гепнулася на землю істота, схожа на великого механічного кажана. Поцятковане іржею крило на шарнірах квола стукнуло по землі, наче від безсилої люті через прогавлений шанс, і більше не рухалося.

Роланд пішов до Едді, легко ступаючи в старих тріснутих чоботях. Простягнув руку. Взявшись за неї, Едді з Роландовою допомогою зіп'явся на ноги. Він ледве дихав і зрозумів, що говорити не зможе. «Мабуть, так буде краще... щоразу, як розтулю рота, то там наче моя триклята нога опиняється».

- Едді! Як ти там? - Сюзанна вже прямувала через галявину до того місця, де він стояв, похиливши голову й тримаючи руки на стегнах, та намагався віддихатися.

- Норма. - Замість слова вийшов здушений хрип. Едді через силу випростався. - Щоправда, трохи підстригся.

- Воно сиділо на дереві, - м'яко сказав Роланд. - Спершу я й сам його не помітив. О цій порі дня світло підступне. - Він замовк, а тоді додав таким самим спокійним тоном: - Едді, їй нічого не загрожувало.

Едді кивнув. Тепер він знав, що Роланд міг запросто з'їсти гамбургер і випити молочний коктейль, а тоді вже витягати револьвер. Ось такий він був спритний.

- Добре. Просто знай, що твої методи навчання мені не до вподоби, о'кей? Але перепрошувати я не збираюся, навіть і не сподівайся.

Нахилившись, Роланд підняв Сюзанну й почав її обтрушувати. Він робив це з якоюсь безсторонньою любов'ю, наче мати, що обчищає свого малюка, який тільки-но навчився ходити і вже забрюхався на задньому підвір'ї.

– Вибачатися не потрібно. Два дні тому у нас із Сюзанною вже була подібна розмова. Правда, Сюзанно?

Вона підтвердила кивком голови.

– Роланд вважає, що стрільцям-учням, які не кусають руку, що їх годую, час від часу треба давати доброго прочухана.

Едді озирнувся на уламки й почав поволі струшувати кістковий порошок зі штанів та сорочки.

– А якби я сказав тобі, що не хочу бути стрільцем, друже Роланде?

– Я відповів би, що твої бажання не надто важать. – Роланд уже дивився на металеву буди, що стояла біля кам'яної стіни. Схоже, розмова його більше не цікавила. Едді вже бачив таке раніше. Коли балачка повертала до умовного способу, Роланд майже завжди втрачав до неї інтерес.

– Ка? – спитав Едді. В його голосі вчувалася застаріла неприязнь.

– Саме так. Ка. – Підійшовши до буди, Роланд провів рукою по жовто-чорних смугах, якими вона була розмальована спереду. – Ми знайшли один із дванадцяти порталів, що стоять уздовж краю світу... одну з шести доріг до Темної Вежі.

І це теж ка.

27

Едді пішов по Сюзаннин візок. Його ніхто не просив – просто йому хотілося трохи побути на самоті, щоб знову опанувати себе. Тепер, коли стрілянина скінчилася, кожен м'яз у його тілі, здавалося, був натягнутий і бринів, мов тятиву. Едді не хотів, щоб супутники бачили його в такому стані, – не тому, що вони могли помилково прийняти це за страх, а тому, що хтось один із них чи обидва зрозуміли б, у чім насправді річ: у надмірному збудженні. І це йому подобалося. Подобалося навіть укупі із кажаном, котрий мало не зняв із нього скальп.

«Це маячня, хлопче. І ти це знаєш».

Біда була в тому, що насправді він не знав. Він зіткнувся з відчуттям, яке Сюзанна пережила після того, як убила ведмеда: він міг скільки завгодно розводитися про те, що не хоче бути стрільцем, що не хоче бродити в цьому шизонутому світі, де, схоже, крім них трьох, не лишилося людей, патякати про те, що понад усе йому хочеться стояти зараз на розі Бродвею і Сорок другої вулиці, клацати пальцями, жувати хот-дог під соусом чилі і слухати, як у навушниках розривається рок-банда «Криденс Кліавотер Ривайвл», спостерігаючи, як повз нього пропливають нью-йоркські кралі, невимовно сексуальні, ротики в них – просто відпад, а довгі ноги ледь прикриті

коротесенькими спідничками. Він міг до посиніння торочити про всі ці речі, але його душа вважала інакше. В душі він знав, що насолоджувався, розбебехуючи електронний звіринець, принаймні поки тривало це шоу і Роландів револьвер правив йому за власну ручну грозу. Він з величезним задоволенням садонув ногою роботошура, навіть попри весь біль у нозі й смертельний переляк. Дивовижно, але без цієї частини – переляку – втіха насправді була б неповноцінною.

Усе це саме по собі було дуже погано, але в душі він знав щось гірше: якби зараз, цієї миті, перед ним розчинилися двері до Нью-Йорка, то, він, можливо, не захотів би повертатися. Принаймні доти, поки на власні очі не побачить Темну Вежу. Тепер він схилився до думки, що Роландова хвороба передалася і йому.

Продираючись із Сюзанним візком крізь хащі тоненьких вільх і кленучи гілля, що шмагало йому обличчя й силкувалося повиколювати очі, Едді зрозумів, що може визнати принаймні деякі з цих відчуттів, і це визнання трохи охолодило йому кров. «Я хочу побачити, чи справді вона така, якою я бачив її уві сні, – подумав він. – Побачити щось подібне... Ото була б дивовижа».

І тут у ньому озвався інший голос. «Не сумніваюсь, що його друзі – ті, в яких імена, наче в рицарів Артурового Круглого столу, – жодних сумнівів, що вони почувалися так само, Едді. І всі вони мертві. Всі до одного».

Мимоволі Едді впізнав цей голос. Він належав Генрі, і через це було важко вдавати, буцімто його не чуєш.

28

Тримаючи Сюзанну на правому коліні, Роланд стояв перед металевою будкою, що нагадувала зачинений на ніч вхід. Едді залишив візок на краю галявини й підійшов до них. Дорогою він відчував, як гучнішає ненастанне бурмотіння й тремтіння землі під ногами. Машинерія, від якої йшов весь цей гамір, була розміщена або в будці, або під нею, зрозумів Едді. Здавалося, він чув шум не вухами, а надрами мозку й нутроців.

– Отже, це один із дванадцяти порталів. А куди він веде, Роланде? До Диснейленду?

Роланд похитав головою.

– Не знаю, куди він веде. Можливо, в нікуди... або всюди. У моєму світі багато невідомого для мене. Авжеж, ви й самі вже це збагнули. А ще існують речі, які раніше були мені відомі, а тепер змінилися.

– Бо світ зрушив з місця?

– Саме так. – Роланд зиркнув на нього. – Тут цей вираз має пряме, а не переносне значення. Світ справді не стоїть на місці, і зсув його відбувається дедалі швидше і швидше. Водночас усе в ньому зношується... розпадається... – Аби продемонструвати, що має на увазі, він копнув ногою механічний труп ящика на ніжках.

Едді згадав приблизне зображення порталів, яке Роланд намалював на піску.

– Це що, край світу? – трохи наполохано спитав він. – Тобто не надто вже він і відрізняється від інших місць. – Він тихо засміявся. – Якщо десь там урвище, то я його не бачу.

Роланд знову заперечно похитав головою.

– Це не того штибу край. Це місце, де починається один із Променів. Принаймні, так мені розповідали під час навчання.

– Променів? – перепитала Сюзанна. – Яких Променів?

– Великі Древні не створювали світ – вони його переробили. Деякі казкарі розповідали, що Промені врятували його, інші казали, що з Променів почалося руйнування світу. Великі Древні створили Промені. Це, так би мовити, лінії... лінії, що зв'язують... і утримують...

– Ти говориш про магнетизм? – обережно спитала Сюзанна.

Його обличчя просяяло, від чого різкі риси й глибокі зморшки зазнали дивовижного перетворення. І тієї миті Едді уявив собі, як виглядатиме Роланд, коли дійде до своєї Вежі.

– Так! Але магнетизм – це лише частина... як і сила земного тяжіння... і належне врівноваження простору, розміру і виміру. Промені – це сили, що поєднують усі ці речі.

– Ласкаво просимо на відкритий урок фізики в божевільні, – тихо мовив Едді.

Проте Сюзанна не звернула на нього уваги.

– А Темна Вежа? Це якийсь генератор, так? Центральне джерело живлення для цих променів?

– Я не знаю.

– Але тобі відомо, що це пункт А, – сказав Едді. – Якщо ми підемо навпростець, то через певний, достатньо довгий проміжок часу прийдемо до іншого portalу... назвімо його пунктом В... на іншому краю світу. Але перед тим ми потрапимо в пункт Б. Він у нас центральний. Темна Вежа.

Стрілець кивнув.

– І довго нам так іти? Не знаєш?

– Ні. Але знаю, що це дуже далека подорож, і з кожним прожитим днем відстань зростає.

Едді саме нахилився, щоб оглянути ящик на ніжках. Але, почувши це, випростався і вп'явся поглядом у Роланда.

– Цього не може бути. – Він говорив, як людина, котра намагається пояснити маленькій дитині, що в її шафі немає бабая, що його просто не може там бути, бо бабая не існує в природі. – Роланде, світи не ростуть.

– Та невже? Коли я був малий, Едді, у нас були карти. Одну з них я пам'ятаю особливо добре. Вона називалася «Великі королівства Західної Землі». На ній було нанесено мій край, який тоді звався йменням Гілеад. На ній були Низинні Баронії, сплюндровані під час повстання й громадянської війни того року, коли я здобув свої револьвери, і пагорби, й пустеля, й гори, й Західне море. Від Гілеаду до Західного моря було неблизько – тисяча миль чи навіть більше. Але цю відстань я долав двадцять років.

– Не може бути, – швидко проговорила Сюзанна, вочевидь налякана. – Навіть якби ти йшов пішки, то двадцять років – це занадто.

– Ну, не забувай про зупинки, коли він відсилав листівки й пив пиво, – пожартував Едді, але вони обоє його проігнорували.

– Більшу частину шляху я не йшов, а їхав верхи, – сказав Роланд. – Час від часу мене... скажімо так, затримували... але переважно я рухався вперед. Подалі від Джона Фарсона, який очолив повстання, що перевернуло з ніг на голову світ, де я виріс, і який хотів настромити мою голову на палю й поставити на подвір'ї свого замку. Гадаю, в нього були вагомі причини, бо ж ми з моїми співвітчизниками спричинилися до смерті багатьох його послідовників... а ще я вкрав дещо надзвичайно для нього дороге.

– А що то було? – поцікавився Едді.

Роланд заперечно похитав головою.

– Цю історію я розповім вам якось іншим разом... а може, й зовсім не розповім. А поки що подумайте про інше: я пройшов не одну, а багато тисяч миль. Бо світ росте.

– Такого просто не може бути, – не здавався Едді, але ці слова вразили його до глибини душі. – Траплялися б якісь землетруси... повені... цунамі... ну ще там щось таке...

– Розплющ очі! – розлючено мовив Роланд. – Просто подивися навкруги! Що ти бачиш? Це світ, що вповільнюється, наче дитяча дзига, але водночас прискорюється й рухається далі, і ніхто з нас не розуміє, як це відбувається. Подивися на свої жертви, Едді! Заради свого батька, подивися!

Двома широкими кроками він опинився біля струмка, підняв сталеву змію, швидко її оглянув і кинув Едді, який впіймав робота лівою рукою. Змія розвалилася на два шматки.

– Бачиш? Вона вичахла. Усі істоти, яких ми тут знайшли, були вичахлі. Якби ми не нагодилися, вони б все одно невдовзі померли. І так само помер би ведмідь.

– Ведмідь був хворий, – сказала Сюзанна.

Стрілець кивнув.

– Паразити напали на живі тканини його тіла. Але чому вони раніше цього не робили?

Сюзанна не відповіла.

Тим часом Едді роздивлявся змію. На відміну від ведмедя, вона виявилася повністю штучною, виготовленою з металу, мікросхем і багатьох ярдів (або навіть миль) надтонкого дроту. І все ж плями іржі проступали не лише на поверхні половинки змії, яку Едді досі тримав у руках, а й у її металевих нутрошах. Там, де протікала олива чи просочувалася вода, утворилася мокра пляма. Волога попсувала деякі дроти, а на кількох мініатюрних платах розміром не більше нігтя росло щось зелене, схоже на мох.

Едді перевернув змію. Сталева табличка засвідчувала, що це виріб «Північного Центру Позитроніки, Лтд». На ній стояв серійний номер, але імені не було. «Мабуть, надто дрібна ти для імені, – подумав хлопець. – Просто собі складний механічний дивайс, призначений спеціально для того, щоб ставити Братіку Ведмедику клізму, щоб він регулярно випорожнювався, чи робити щось не менш огидне».

Він кинув змію на землю і витер руки об штани.

Роланд тим часом підняв маленький трактор і потягнув за одну з гусениць. Вона знялася легко, але на землю між чоботами стрільця ринула хмара іржі. Гусеницю він викинув.

– Усе в цьому світі або зупиняється навіки, або розвалюється на шматки, – заявив він. – Та водночас сили, що поєднуються і надають світові злагодженості... у часі, розмірі й просторі... ці сили слабнуть. Ми це знали навіть у дитинстві, але гадки не мали, яким буде час кінця. Та й звідки нам було знати? Втім, зараз я живу саме в такі часи. І, як на мене, то не тільки мій світ зазнав їхнього впливу. Вони і на ваш світ впливають, Едді та Сюзанно, і, можливо, на мільярди інших світів. Промені слабнуть. Я не знаю, чи це причина, чи тільки чергова ознака. Але я знаю, що це правда. Підійдіть! Наблизьтеся! Послухайте!

Наближаючись до металевої будки з навскісними лініями, де жовта фарба змінювалася чорною і навпаки, Едді відчув, як у пам'яті зринає невідпорний і неприємний спогад. Уперше за багато років він упіймав себе на тому, що думає про руїни будинку у вікторіанському стилі в Датч-Гіл, за милю від того району, де вони з Генрі провели дитинство. Перед руїнами на Райнголд-стрит, які дітвора з району називала Маетком, лежав порослий бур'яном газон, за яким ніхто не доглядав. Едді думав, що в районі навряд чи знайшовся б такий малий, що не чув моторошних історій про Маеток. Перехняблений будинок з крутим дахом наче набурмосено зорив на перехожих з-під піддашся, де клубочилися тіні. Шибок у вікнах, ясна річ, не було (дітлахи могли спокійно жбурляти у вікна камінням, не підходячи надто близько до будинку). Але й фарбою з балончиків його стіни ніхто не розмальовував, і на місцину для трахання чи на тир його теж не перетворили. Найдивовижнішим було те, що він досі існує: ніхто не підпалив Маеток, щоб отримати гроші за страховим полісом чи просто подивитися, як він горить. Звісно, діти казали, що в ньому є привиди. Коли одного дня

Едді стояв на хіднику разом з Генрі (вони спеціально прийшли сюди, аби побачити цей сумнозвісний предмет пліток, хоча Генрі набрехав матері, буцімто вони просто йдуть із друзями по морозиво «Худсі» до Дальберга), йому справді здалося, що там водяться примари. Хіба він не відчував, як крізь старі тінисті вікторіанські вікна, вікна, що начебто вп'ялися в нього нерухомим поглядом небезпечного психа, просочується якась чужа, ворожа сила? Хіба він не відчував, як невловний вітерець ворухить волосся на руках і потилиці? Хіба перед його очима не постала тоді чітка картина: варто лише переступити поріг цього будинку – і край, двері хряснуть за спиною, і стіни посунуть на нього, перетираючи на порошок скелети дохлих мишей, прагнучи так само потрошити і його кістки?

Потойбіччя. Привиди.

Зараз, коли Едді підходив ближче до металевої будки, до нього повернулося давно забуте відчуття таємниці й небезпеки. Шкіра на ногах і руках взялася сиротами. Волосся на потилиці стало сторч і нагадувало тепер шерсть на загривку тварини. Його наче обдував той самий ледь відчутний вітерець, хоча листя на деревах, що оточували галявину, не ворухилося.

Проте він невпинно йшов до дверей (бо, звісна річ, це були ще одні двері, хоча цей вхід був зачинений і завжди опиратиметься таким, як Едді) і не зупинявся, аж поки вухо не притислося до металу.

Відчуття було таке, наче півгодини тому він закинув собі пігулку справді потужної кислоти, а пробирати почало тільки зараз. У п'ятні за очними яблуками пропливали дивні кольори. Йому здавалося, що з камінних глоток довгих коридорів, тьмяно освітлюваних електричними світильниками, до нього долинає бурмотіння голосів. Колись смолоскипи модерної доби яскраво палахкотіли, освітлюючи все навколо, але тепер від них лишилися тільки сумні цятки синього світла. Він відчував порожнечу... спустошення... відчуження... смерть.

Механізми невтомно бурмотіли, але чи не з'явився в цьому звуку інший, грубий призвук? Край, де під гуготінням машин пульсує відчай, наче аритмія хворого серця? Враження, що механізми, від яких іде цей звук, хоча й набагато складніші навіть за самого ведмеда, виходять з ладу і вже не працюють як слід?

– Усе мовчить у коридорах смерті, – прошепотів Едді. Голос зривався і ставав дедалі слабшим. – Усе забуте в камінних коридорах смерті. Узріть сходи, що виступають у п'ятні, узріть покої в руїнах. Це коридори мертвих, де плетуть павутину павуки і згасають великі електронні плати, одна за одною.

Грубим ривком Роланд відтягнув його назад, і Едді подивився на нього напівпритомним поглядом.

– Годі вже, – сказав стрілець.

– Що б там не стояло, воно не надто добре працює, правда ж? – почув Едді власний тремкий голос – здавалося, він долинає десь здалеку. Хлопець досі відчував силу, що йшла від будки. Вона кликала його до себе.

- Правда. У ці часи жодна річ в моєму світі не працює так, як треба.

- Хлопці, якщо ви плануєте отаборитися тут на ніч, то на мое приємне товариство можете не розраховувати, - сказала Сюзанна. У сірому світлі сутінків її обличчя здавалося розмитою плямою. - А я піду собі десь подалі. Мені моторошно від цієї штуки.

- Ми всі підемо десь подалі, - сказав Роланд. - Ходімо.

- Гарна думка, - озвався Едді. Вони йшли, і шум машин ставав дедалі слабшим. Едді відчув, що вхід помалу втрачає свою владу над ним, хоча він і досі кличе, запрошує звідати тьмяно освітлені коридори, сходи, що виступають з темряви, покої в руїнах, де плетуть павутину павуки й один за одним згасають пульси керування.

29

Тєї ночі Едді знову бачив сон про те, як він іде Другою авеню до «Вишуканих делікатесів від Тома та Джері», що на розі Другої й Сорок п'ятої. Він проминув музичну крамницю, де з гучномовців базили «Ролінг Стоунз»:

Я бачу червоні двері й хочу пофарбувати їх у чорний,
Ніяких інших кольорів, я хочу тільки чорний,
Я бачу, як проходять дівчата у літньому вбранні,
Я повертаю голову, аж у очах темніє...

Едді йшов далі, повз крамницю, що називалася «Твої відображення», між Сорок дев'ятою і Сорок восьмою. В одному з дзеркал, якими була прикрашена вітрина, він побачив себе. І подумав, що виглядає краще, ніж будь-коли за багато років. Волосся трохи задовге, але сам він засмаглий і має здоровий, підтягнутий вигляд. Але одяг... ну й лажа, чуваче. Мотлох якийсь. Синій піджак, біла сорочка, брунатна краватка, сірі штани... та блін, у нього в житті не було такого прикиду зразкового хлопчика.

Хтось торсав його за плече.

Едді спробував ще глибше зануритися в сон. Він не хотів прокидатися. Принаймні поки не дійшов до крамниці делікатесів і не відімкнув своїм ключем двері, за якими - трояндове поле. Едді хотілося ще раз побачити це видовище - нескінченне червоне укривало, небесне склепіння понад ним, де пропливають великі білі хмари-кораблі, і Темну Вежу. Він боявся чорноти, що жила в тій жаскій колоні, чатуючи на кожного, хто наважиться підійти надто близько, щоб його пожерти. Та все одно йому хотілося побачити Вежу. Він конче мусив її побачити.

Однак рука, що його торсала, не здавалася. Сон почав темнішати, і запахи автомобільних викидів на Другій авеню поступилися аромату диму, що йшов від дерева (ледь відчутному, бо багаття майже догоріло).

Сюзанна. Виглядала вона налякано. Едді всівся й обійняв її. Вони стали табором на дальньому краю вільхової діброви, там, де було чути дзюркіт струмка на всипаній кістками галявині. З іншого боку табірної багаття, що

ледь жевріло, спав Роланд. Спалося йому тривожно. Ковдру стрілець із себе скинув і лежав, підібгавши коліна мало не до грудей. Без чобіт ступні здавалися білими, вузькими і вразливими. На правій бракувало великого пальця, жертви омара-вбивці, який відгриз стрільцеві ще й частину правої руки.

Роланд весь час стогнав щось нерозбірливе. Трохи послухавши, Едді зрозумів, що це слова, які він вимовив перед тим, як упасти непритомним на галявині, де Сюзанна підстрелила ведмедя. «Вперед. Цей світ не єдиний, існують інші». На секунду стрілець замовк, а потім почав кликати хлопчика на ім'я: «Джейку! Де ти? Джейку!»

І стільки скорботи й відчаю було в його голосі, що Едді відчув, як у душу заповзає страх. Його рука обвила Сюзанну, і він міцно притис дружину до себе. Попри те, що ніч була тепла, жінка вся тремтіла.

Стрілець перекоївся на спину, і розплющені очі зблиснули під сяйвом зірок.

– Джейку, де ти? – гукнув він кудись у ніч. – Повернися.

– О Боже, він знову марить. Що нам робити, Сьюз?

– Не знаю. Але це було настільки нестерпно, що я не змогла далі слухати сама. Він наче так далеко. Так далеко від усього.

– Вперед, – пробурмотів стрілець, знову перевертаючись на бік і підтягуючи коліна, – цей світ не єдиний, існують інші. – Якусь мить він лежав мовчки. А тоді його груди здійнялися, і з них вирвався протяжний крик, від якого кров холола в жилах, – стрілець викрикнув хлопчаче ім'я. З лісу за їхніми спинами, сухо тріпочучи крилами, з'явився якийсь великий птах і полетів шукати собі спокійнішої місцини.

– Як ти гадаєш, – з мокрими від сліз і широко розплющеними очима спитала Сюзанна, – може, розбудити його?

– Не знаю. – Едді побачив стрільцевий револьвер, той, який Роланд носив на лівому стегні. Зброя в кобурі лежала на охайно складеному квадратному клапті шкіри неподалік того місця, де спав Роланд. Простягнути до неї руку було справою однієї секунди. – Навряд чи я наважуся, – повагавшись, додав Едді.

– Це доводить його до сказу.

На знак згоди Едді кивнув.

– Що нам робити? Едді, що робити?

Едді не знав. Пеніцилінові ліки вбили інфекцію, занесену величезним омаром, але тепер Роланд знову потерпав від зараження. І Едді сумнівався, що на світі існує антибіотик, здатний вилікувати цю хворобу.

– Не знаю. Ляж коло мене, Сьюз.

Едді накинув на неї й на себе шкуру, і через деякий час вона перестала тремтіти.

– Якщо він збожеволіє, то може на нас напасти, – сказала вона.

– Та я знаю. – Ця неприємна думка навіяла спрогад про ведмедя – червоні, осатанілі від ненависті очі (та хіба в цих багряних глибинах не було іскри спантеличення?) і смертоносні лапи з гострими, мов бритва, пазурами. Погляд Едді помандрував до револьвера, що лежав так близько до лівої неушкодженої руки стрільця, і він знову пригадав, як блискавично Роланд вихопив зброю, помітивши, що на них пікірує механічний кажан. Так швидко, що не видно було руки. Якщо стрілець збожеволіє і вся його ненависть обернеться проти них із Сюзанною, то шансів вижити у них не буде. Жодного шансу.

Едді притиснувся обличчям до теплої заглибинки на жінчиній шиї і заплющив очі.

Невдовзі Роланд перестав бурмотіти. Едді підвів голову і глянув на нього. Здавалося, стрілець знову поринув у природний сон. Едді подивився на Сюзанну і побачив, що вона теж заснула. Він ліг коло неї, ніжно поцілував опуклість грудей і сам заплющив очі.

«Е, ні, хлопче, ти не спатимеш довго-предовго».

Втім, вони йшли вже два дні, і Едді геть знесилився. Він поплив... поринув у сон.

«Назад у сон, – подумав він, занурюючись. – Я хочу назад на Другу авеню... назад до Тома й Джері. Так, хочу».

Однак тієї ночі омріяний сон так і не повернувся.

30

Поки сходило сонце, вони нашвидкуруч поснідали, спакували речі, розподілили спорядження і повернулися на галявину, за формою схожу на клин. У прозорому ранковому світлі це місце виглядало не дуже моторошно, та все одно вони втрюх намагалися триматися подалі від металевої будки з її попереджувальними чорно-жовтими лініями. Якщо Роланд і пам'ятав свої кошмари минулої ночі, то зовні цього не виказував. Вранці він порався, як завжди, не порушуючи задумливої, відстороненої мовчанки.

– Як ти збираєшся знайти ту пряму лінію, якою нам треба звідси йти? – спитала в стрільця Сюзанна.

– Якщо легенди не обманюють, то з цим не буде клопотів. Пам'ятаєш, як ти спитала про магнетизм?

Вона кивнула.

Покопирсавшись у глибинах кошелю, він видобув звідти шматочок старої м'якої шкіри, в який була вколота довга срібна голка.

- Компас! - вигукнув Едді. - Та ти й справді скаут-орел!

Роланд заперечно похитав головою.

- Це не компас. Звісно, я знаю, які вони з себе, але нині я визначаю напрям за сонцем і зірками. Навіть зараз вони мене не підводять.

- Навіть зараз? - трохи занепокоєно перепитала Сюзанна.

Він кивнув.

- Сторони світу також потроху змінюють напрям.

- Боже, - мовив Едді. Він спробував уявити світ, у якому північ хитро прокрадається на схід чи захід, і майже одразу відмовився від спроби. Йому стало трохи зле. Таке відчуття накочувало щоразу, коли він дивився з верхівки високої будівлі.

- Це просто голка, але вона сталава і послужить нам незгірше за компас. Наш шлях тепер визначається Променем, і голка на нього вкаже. - Він знову поліз до кошеля і витяг глиняну чашку грубої роботи. Один її бік тріснув. Колись, знайшовши цю річ на місці старого табору, Роланд склеїв її сосною живицею. Зараз він підійшов до струмка, занурив у нього чашку і поніс туди, де у візку сиділа Сюзанна. Обережно поставив її на бильце візка і, коли поверхня води знову стала рівною, вкинув туди голку. Голка пішла на дно.

- Ого! - саркастично вигукнув Едді. - Неймовірно! Я б упав перед тобою на коліна, Роланде, та не хочу штани м'яти.

- Це ще не все. Сюзанно, тримай чашку міцно.

Вона послухалася, і Роланд поволі почав штовхати візок через галявину. Коли до дверей залишалося футів дванадцять, він обережно розвернув коляску і поставив її спинкою до входу.

- Едді! - вигукнула Сюзанна. - Глянь-но!

Він нахилився над глиняною чашкою, побіжно зауваживши про себе, що крізь тріщину, яку так-сяк замазав Роланд, уже просочується вода. Голка повільно спливала на поверхню. І вигулькнула так само спокійно, як це зробив би корок. Її кінці показували на портал за їхніми спинами і на старий дрімучий ліс.

- Очманіти... голка плаває. Тепер мене вже нічим не здивуєш.

- Тримай чашку, Сюзанно.

Жінка міцно стискала чашку в руках, а Роланд тим часом штовхав візок далі на галявину, під прямими кутами до будки. Голка знову заколивалася на поверхні води, а потім опустилася на дно чашки. Та коли Роланд повернув візок на те місце, де голка вказувала шлях, вона знову піднялася.

- Якби в нас була залізна стружка і аркуш паперу, - сказав стрілець, - то можна було б розсипати стружку на папері і побачити, як вона збирається в суцільну лінію і вказує в той самий бік.

- І це не зникне, навіть якщо ми підемо геть від Порталу? - спитав Едді.

Роланд кивнув.

- Але це ще не все. Ми справді можемо побачити Промінь.

Сюзанна озирнулася через плече і ненароком зачепила чашку. Вода в ній хлюпнула, і голка безцільно закрутилася... і знову непорушно стала на місце, вказуючи напрям.

- Не туди, - сказав Роланд. - Опустіть очі. Едді, ти дивись на ноги, а ти, Сюзанно, - собі на коліна.

Вони послухалися.

- Коли я скажу підвести голови, дивіться просто вперед, туди, куди показує голка. На щось інше не дивіться, просто довіртеся очам, нехай вони бачать те, що буде перед ними. А тепер... підведіть голови!

Вони так і зробили. Якусь мить погляд Едді не вловлював нічого, крім лісу. Він спробував розслабити очі... і раптом побачив, так само, як побачив обриси рогатки в деревному виступі на пеньку, і зрозумів, чому Роланд наказував не дивитися на щось інше. Промінь впливав на все, що лежало на його шляху, але ефект був ледь помітний. У його напрямку настовбурчилася хвоя сосен і ялин. Кущі зелених ягід росли трохи похило, і нахил цей був якраз у напрямку Променя. На замасковану стежину (якщо Едді не помилявся, вона пролягала на південний схід) попадали не всі ті дерева, що їх повалив ведмідь, щоб краще бачити довкола, але більша частина лягла в тому напрямку, неначе сила, що йшла з металевої будки, штовхала їх туди під час падіння. Найліпшим доказом було те, як лежали на землі тіні. Звісно, коли сонце підіймалося на сході, вони вказували на захід, але коли Едді глянув на південний схід, то побачив грубий малюнок «у ялинку», що лежав лише вздовж тієї лінії, яку показувала голка в чашці.

- Може, я щось і бачу, - невпевнено промовила Сюзанна, - та...

- Подивися на тіні! На тіні, Сьюз!

Її очі широко розплюшилися, і Едді зрозумів, що Сюзанна бачить.

- Боже! Он він! Там! Наче проділ у волоссі!

Один раз побачивши, Едді вже не зміг відвести очей. У неохайних нетрях довкола галявини утворився тьмянний прохід, пряма дорога для Променя. Раптом Едді подумав, яка, мабуть, потужна та сила, що зараз тече повз нього (а може, й пронизує його, як рентгенівські промені), і притлумив у собі бажання відступити вбік, байдуже - праворуч чи ліворуч.

- Роланде, а воно часом мене не стерилізує?

Слабо всміхнувшись, Роланд знизав плечима.

– Це наче ложе ріки, – дивувалася Сюзанна. – Таке засохле й поросле травою, що його ледь видно... але воно є. І малюнок тіней не зміниться, поки ми перебуватимемо на шляху Променя, правда ж?

– Ні, – відповів Роланд. – Ясна річ, напрямок, куди вони падають, змінюватиметься, поки сонце мандрує небом, але шлях Променя ми будемо бачити весь час. Не забувайте, що Промінь світить у цьому напрямку вже тисячі, а може, й десятки тисяч років. Погляньте-но на небо!

Едді й Сюзанна підвели голови й побачили, що тоненькі баранці хмар уздовж Променя теж вклялися у «ялинку»... і ці хмари пливли швидше, ніж ті, що були обабіч смуги його сили. Їх штовхало на південний схід. У бік Темної Вежі.

– Бачите? Навіть хмари впокорені.

Назустріч їм наближалася зграйка птахів. Потрапивши на шлях Променя, птаство змінило напрямок польоту і якийсь час летіло на південний схід. Едді дивився й очам не вірив. Коли птахи перетнули вузький коридор зони впливу Променя, то знову лягли на попередній курс.

– Так. Здається, нам час іти, – сказав він. – Довжелезна подорож на тисячу миль починається, блін, з першого кроку тощо, тощо.

– Зажди. – Сюзанна подивилася на Роланда. – Тисячею миль цей шлях не обмежується, так? Тепер уже не обмежується. Наскільки він довгий, Роланде? П'ять тисяч миль? Десять?

– Не можу сказати. Але дорога дуже довга.

– То як, в біса, ми збираємося туди дістатися, якщо ви двоє везтимете мене в цій чортопхайці? Нам ще пощастить, якщо зможемо долати три милі на день крізь тамті Буераки. І ви це знаєте.

– Шлях знайдено, – терпляче сказав Роланд. – Поки що цього досить. Можливо, Сюзанно Дін, настане час, коли ми мандруватимемо швидше, ніж тобі цього хотілося б.

– Та невже? – Вона виклично на нього подивилася, й обое чоловіків побачили небезпечний вогник у її очах, очах Детти Волкер. – У вас там у куцах машина для перегонів? Якщо так, то непогано було б ще мати й дорогу, на якій можна розігнатися!

– Земля і наш спосіб пересування нею змінюватимуться. Так буває завжди.

Сюзанна махнула на нього рукою – мовляв, говори-говори.

– Моя старенька матуся казала: «Господь подбає». Ти мені зараз її нагадуєш.

– А хіба Він не дбає? – поважно спитав Роланд.

Якусь мить вона дивилася на нього в німому здивуванні, а потім задерла голову і розсміялася в небо.

– Ну, все залежить від того, як до цього ставитися. Я тобі так скажу, Роланде: якщо це і є Божа турбота, то я боюся навіть уявити, що буде, коли Він вирішить залишити нас без обіду.

– Та ходімте вже, – втрутився Едді. – Забираймося звідси. Мені тут не подобається. І це була чистісінька правда, але не вся. Ним оволоділо глибинне бажання рвонутися вперед цим прихованим шляхом, цим невидимим шосе. Кожен крок наближав до поля троянд і Вежі, що височіла над ними. Едді збагнув (і сам із цього здивувався), що сповнений рішучості побачити Вежу... чи померти на шляху до неї.

«Вітаю, Роланде, – подумав він. – Тобі це вдалося. Тепер я один з адептів. Хто-небудь, скажіть "Алілуйя"».

– Але, перш ніж ми вирушимо, треба дещо зробити. – Роланд нахилився і розв'язав сиром'ятну мотузку довкола лівого стегна. Потім поволі почав розстібати кобуру.

– Що за дурня? – спитав Едді.

Знявши пояс, Роланд простягнув йому.

– Ти знаєш, навіщо я це роблю, – спокійно сказав він.

– А ну одягни назад! – Едді відчув, що всередині піднімається буревій суперечливих емоцій. Пальці, міцно стиснуті в кулаки, тремтіли. – Що це ти таке робиш?

– Мало-помалу божеволію. Поки ця рана в моїй душі не загоїться... якщо таке взагалі можливо... я не годен його носити. І ти це знаєш.

– Візьми, Едді, – тихо сказала Сюзанна.

– Якби вчора на тобі не було цієї херні, коли на мене напав той кажан, то нині я був би вже мертвий!

Замість відповіді стрілець і далі простягав свій останній револьвер Едді. Його постава промовляла, що він готовий цілий день так простояти, якщо буде треба.

– Гаразд! – викрикнув Едді. – Хай тобі грець, добре!

Він вихопив кобуру в Роланда і рвучко пов'язав її собі на поясі. Взагалі-то він мусив відчувати полегшення. Хіба ж він не дивився на цей револьвер серед ночі, коли він лежав біля Роланда, і думав про те, що може статися, якщо у Роланда справді поїде дах? Хіба Сюзанна не думала про те саме? Але полегшення не прийшло. Був тільки страх, почуття провини і дивний болісний смуток, надто глибокий для сліз.

Без револьверів стрілець виглядав дуже дивно.

Якось неправильно виглядав.

- Все? Тепер, коли новоспечені учні мають зброю, а вчитель залишився без неї, можна вже йти? Якщо з кущів вистрибне якась велика тварюка, Роланде, ти завжди зможеш швиргнути в неї ножем.

- А, так, - пробурмотів він. - Мало не забув. - Видобувши з кошеля ніж, він простягнув його Едді руків'ям уперед.

- Та це просто дурість! - заволав Едді.

- Саме життя - це дурість.

- Ага, напиши це на листівці і надішли у «Друг читача», трясця його матері. - Едді застромив ножа за пояс штанів і виклично глянув на Роланда. - А тепер уже нарешті можемо йти?

- Є ще одне, - сказав Роланд.

- Боже милосердний!

Роландові вуста знову розтулилися в посмішці.

- Жартую, - сказав він.

В Едді відвисла щелепа. Сюзанна знову розсміялася, і веселі дзвіночки її сміху розігнали ранкову тишу.

31

Майже весь ранок вони долали смугу руйнування, яку влаштував собі для захисту велетенський ведмідь. Втім, іти шляхом Променя було трохи легше. А щойно бурелом і зарості підліску лишилися позаду, непроглядний ліс знову вступив у свої права, і тепер мандрівники могли рухатися швидше. Праворуч від них весело дзюркотів струмок, який витікав зі скелі на галявині. У нього впадали кілька менших потічків, і тепер плюскіт води став поважнішим. Тварин тут було більше: вони шурхотіли у лісі, поспішаючи у своїх справах. Двічі Роланд, Едді та Сюзанна бачили невеликі стада оленів. Один із них, самець із розложистими рогами на шляхетно посаженій голові, на вигляд важив фунтів триста, ба навіть більше. Коли вони знову почали сходження нагору, ручай звернув із їхнього шляху вбік. День уже хилився до вечора, аж раптом Едді щось помітив.

- Може, станемо тут? Трохи відпочинемо.

- Що таке? - спитала Сюзанна.

- Так, - озвався Роланд. - Давайте зупинимось.

Раптом Едді знову відчув присутність Генрі: наче важкий тягар ліг йому на плечі. «Ой, гляньте, дівчисько! Дівчисько щось там побачило у девеві? Дівчисько хоче щось вирізьбити? Еге ж? О-хо-хо... ну хіба не краса?»

- Нам не конче зупинятися. Тобто нічого такого. Просто я...

- ...дещо побачив, - закінчив за нього Роланд. - Хай що воно таке, припини п'яткати і візьми це.

- Та нічого такого. - Едді відчув, що шаріється. Тепла кров підступила до обличчя. Він намагався не дивитися на ясень, що привернув його увагу.

- Неправда. Це те, що тобі потрібно, і, далєбі, не можна казати, що це «нічого такого». Якщо тобі це потрібно, Едді, то нам також. От хто нам точно не потрібен, то це хлопець, який не може позбутися мотлоху своїх спогадів.

Тепла кров стала гарячою. Едді ще трохи постояв, втупившись поглядом у свої мокасини, розпашілі щоки палали, а сам він відчував, ніби Роланд своїми світлими очима снайпера зазирнув просто йому в душу, де коїлося щось незрозуміле.

- Едді? - зачудовано покликала Сюзанна. - Що таке, котику?

Її голос додав йому хоробрості. На ходу виймаючи Роландового ножа з-за пояса, Едді підійшов до стрункого ясеня.

- Може, й нічого, - пробурмотів він, а потім змусив себе додати: - А може, багацько. Якщо я все не зіпсую, то може вийти щось дуже навіть непогане.

- Ясень - шляхетне дерево, в ньому міститься велика сила, - зауважив Роланд десь у нього за спиною, та Едді не дослухався. Глузливий голос Генрі замовк, а разом з ним випарувався і сором. Він думав лише про ту гілку, яка полонила його увагу. Біля стовбура вона була товща і трохи випиналася. Саме ця товщина дивної форми й потрібна була Едді.

Йому здалося, що в товщі ховаються обриси ключа - того ключа, який він на мить побачив у полум'ї перед тим, як охоплені вогнем залишки щелепи знову змінили форму і з них постала троянда. Три перевернуті літери V, середня V глибша й ширша за інші дві. І маленька карлючка з краю. У ній - весь секрет.

Подих сну знову торкнувся його пам'яті: «Дед-е-чам, дад-е-чі, не хвилюйся, у тебе ключ».

«Можливо, - подумав Едді. - Але цього разу я матиму все. Не вдовольнюся більшою частиною».

Дуже обережно він відтяв гілку од дерева й обрізав вузький кінець так, щоб залишився товстий шмат ясеня завдовжки близько дев'яти дюймів. Він важко лежав на долоні, сповнений соків життя і готовий поділитися своїми таємницями, оголити приховані обриси... перед чоловіком, що виявиться досить вправним, аби виманити їх звідти.

Чи був він тим чоловіком? Та й чи мало це значення?

Едді Дін подумав, що на обидва питання може відповісти ствердно.

Неушкодженою лівою рукою стрілець накрив праву долоню Едді.

– Здається, тобі відома якась таємниця.

– Можливо.

– Розповіси?

Він тільки головою похитав.

– Гадаю, ліпше не розповідати. Ще не час.

Трохи поміркувавши, Роланд кивнув.

– Добре. Тільки одне питання, і ми облишимо цю тему. Може, тобі відкрилися якісь знання щодо моєї... моєї проблеми?

«І це все, на що він спроможний... це весь показ відчаю, який ість його живцем», – подумав Едді.

– Не знаю. Поки що не можу сказати напевно. Але я сподіваюся, приятелю. Я щиро на це сподіваюся.

Роланд кивнув і відпустив руку Едді.

– Дякую тобі. До темряви ще дві години. Чом би ними не скористатися?

– Я тільки за.

І вони пішли далі. Роланд віз Сюзанну, а Едді крокував попереду, стискаючи шмат дерева з ключем, захованим глибоко всередині. Він наче випромінював своє власне тепло, потаємне і потужне.

32

Того вечора, після їжі, Едді дістав з-за пояса стрільців ніж і почав різьбити. Ніж був навдивовижу гострий і наче ніколи не затуплявся. Едді повільно і обережно працював у світлі багаття: крутив деревинку в руках, спостерігав, як з-під довгих упевнених рухів ножа виходять завитки тирси гладенького дерева.

Сюзанна лежала, підклавши під голову руки, і дивилася на зорі, що неквапом мандрували чорним небом.

Роланд відійшов подалі від багаття і стояв тепер на краю місця, яке вони обрали собі для табору, недосяжний для відблисків полум'я, дослухаючись до голосів божевілья, що перекрикували один одного в його зболеній, пошматованій свідомості.

Хлопчик був.

Не було ніякого хлопчика.

Був.

Не було.

Був...

Він заплющив повіки, притулив холодну долоню до лоба, під яким пульсував біль, і замислився, скільки часу ще потрібно для того, аби він луснув, наче затуго натягнута тятива.

«Ох, Джейк, – подумав він. – Де ти? Де ти?»

А над ними трьома зійшли Стара Зоря й Стара Матінка. Вони зайняли свої місця в небі й роздивлялися одна одну через зоряне череп'я свого древнього шлюбу.

Розділ 2

Ключ і троянда

1

Цілих три тижні Джон «Джейк» Чемберз відважно боровся з божевіллям, що поволі заповзало в його душу. Увесь цей час він почувався, наче остання людина на борту океанського лайнера, що йде на дно: відкачував воду з трюмів, щоб урятувати собі життя, намагався втримати корабель на плаву, доки не вщухне буря, небо не проясниться і не надійде допомога... будь-яка допомога. Від будь-кого. Тридцять першого травня тисяча дев'ятсот сімдесят сьомого року, за чотири дні до шкільних канікул, він остаточно переконався, що допомоги не буде. Час здаватися, падати в обійми шторму.

Останньою краплею до чаші терпіння став екзаменаційний твір з англійської мови.

Джон Чемберз, тобто Джейк для трьох-чотирьох хлопців, що були майже його друзями (якби батько довідався про цей «фактик», то це б його точно розлютило), закінчував свій перший рік у школі Пайпера. Йому вже виповнилося одинадцять, і він ходив до шостого класу, але був надто дрібним для свого віку. І люди, що зустрічалися з ним уперше, думали, що він набагато молодший. І взагалі, не так давно (десь рік тому) його ще часто вважали дівчинкою, поки він не влаштував батькам істерику, і мама нарешті зглянулася над ним та дозволила підстригтися коротко. Батько, ясна річ, не мав нічого проти стрижки. Він просто вишкірив зуби в жорсткій залізній посмішці і сказав: «Малий хоче бути схожим на морпіха, Лорі. Це піде йому на користь».

Батько ніколи не називав його Джейком, лише Джоном, та й то дуже рідко. Для батька він зазвичай був просто «малим».

Минулого літа (на двохсотліття Незалежності – суцільні прикраси, прапори, і повно високих кораблів у Нью-Йоркській затоці) тато сказав йому, що школа Пайпера – це просто Найкраща, Трясця Її Матері, Школа в Країні Для Хлопця Твого Віку. І той факт, що Джейка туди прийняли, не має нічого спільного з грошима, наполегливо пояснював Елмер Чемберз. Він несамоовито пишався цим, хоча навіть десятирічний Джейк підозрював, що це неправда, що насправді це лише брехня, яку батько перетворив на факт, аби час від часу ненароком вставляти у розмову за обідом чи на вечірці з коктейлями: «Як мій малий? Та він ходить до школи Пайпера. Найкращої, Трясця Її Матері, Школи в Країні Для Хлопця Його Віку. Туди за гроші не потрапиш. У школі Пайпера цінують тільки клепку, от що».

Джейк чудово розумів, що в палахкотючій печі свідомості Елмера Чемберза грубе вугілля бажань і власної думки дуже часто сплавлялося у тверді діаманти, які він називав фактами... а за менш офіційних обставин «фактиками». «Факт у тому, що...» – це була його улюблена фраза, котру він промовляв дуже часто, і шанобливо, і за будь-якої нагоди.

«Факт у тому, що до школи Пайпера просто так, за гроші не беруть, – сказав йому батько влітку на Двохсотліття, коли небо було синім-синім, і все навкруги прикрашене прапорами, і Високі Кораблі стояли у затоці. У Джейковій пам'яті це літо закарбувалося в золотистих тонах, бо тоді він ще не почав божеволіти і всі турботи були тільки про те, чи добре він себе зарекомендує у школі Пайпера, бо вона здавалася якимось гніздом, де висиджували геніїв. – До такого місця, як школа Пайпера, тобі допоможе потрапити тільки те, що в тебе ось тут. – Простягнувши руку над письмовим столом, Елмер Чемберз постукав сина по лобі твердим, вкритим плямами від нікотину пальцем. – Ясно, малий?»

Джейк кивнув. Розмовляти з батьком було не обов'язково, бо він ставився до всіх (разом із дружиною) так само, як до підлеглих на телебаченні, де він відповідав за складання телепрограми і вважався визнаним майстром «розправ», боротьби з конкурентами за успіх у глядача. Все, що вимагалось, – слухати його, кивати в потрібних місцях, і через деякий час він відпускав на волю.

«Добре, – сказав батько, запалюючи одну з вісімдесяти сигарет «Кемел», своєї добової норми. – Тоді вважатимемо, що ми порозумілися. Тобі доведеться добряче намуляти собі сідниці, але ти все зможеш. Якби не міг, то нам би не надіслали ось це. – Взявши зі столу лист про прийняття до школи Пайпера, він переможно стис його в руці. Жест цей чимось нагадував тріумф дикуна, наче лист був убитою на полюванні твариною, звіром, котрого він зараз обдере і з'їсть. – Тож працюй сумлінно. Заробляй гарні оцінки. Зроби так, щоб мама і татко пишалися тобою. Якщо ти закінчиш рік на відмінно, то поїдеш до Диснейленду. Заради цього можна й погарувати, правда ж, хлопчику мій?»

І Джейк заробляв гарні оцінки – з усіх предметів мав «відмінно». До останніх трьох тижнів. Мабуть, йому вдалося стати предметом гордості мами й татка, хоча вони так рідко бували вдома, що Джейк нічого не міг сказати напевно. Зазвичай, коли він повертався додому, там нікого не було, крім куховарки Грети Шоу, тож урешті-решт він показував свої роботи, написані на «відмінно», їй. Після цього вони опинялися в темному кутку його

кімнати. Часом Джейк їх роздивлявся і думав про те, чи є в них якийсь сенс. Йому б цього хотілося, та сумніви не полишали його думок.

Джейк не думав, що влітку поїде до Диснейленду, навіть якщо закінчить рік на відмінно.

Вірогіднішим варіантом видавалася божевільня.

О 8:45 тридцять першого травня, коли він переступав через поріг подвійних дверей школи Пайпера, перед його внутрішнім зором постало жахливе видіння. Хлопчик побачив свого батька: той сидів у своєму кабінеті в Рокфелер-плаза, 70, схилившись над письмовим столом. У кутику рота стирчала сигарета «Кемел», дим кільцями оповивав йому голову. Перед батьком стояв один із підлеглих. За спиною в Елмера Чемберза з великої висоти було видно, мов на долоні, весь Нью-Йорк, але від його гамору надійно захищали два шари термостійкого скла.

«Факт у тому, що до Санівейлського санаторію просто так, за гроші не беруть, – тоном похмурого вдоволення вичитував тато своїй «шістці». Простягнувши руку, він постукав підлеглого по лобі. – Єдине, що допоможе тобі потрапити в таке місце, – це коли тут, у черепушці, щось грандіозне перестане працювати як слід. З малим так і сталося. Але він, трясця його матері, вже всі сидниці собі намуляв. Кажуть, що краще за всіх плете ці трахані кошики. А коли його випустять – якщо випустять, – він поїде. Поїде до...

– ...придорожньої станції, – пробурмотів Джейк і торкнувся лоба рукою, що прагнула затремтіти. Голоси поверталися. Крикливі, сварливі голоси, що доводили його до сказу.

Ти мертвий, Джейку. Тебе переїхала машина, і тепер ти мертвий.

Не клей дурника! Дивися – бачиш той плакат? ЗАПАМ'ЯТАЙ ПІКНІК СВОГО ПЕРШОГО РОКУ – написано на ньому. Хіба на тому світі іздять на пікніки всім класом?

Не знаю. Знаю тільки, що тебе переїхала машина.

Ні!

Так. Це сталося вранці, дев'ятого травня, о 8:25. Ти помер швидко, навіть хвилини не минуло.

Ні! Ні! Ні!

– Джоне?

Спохопившись, він злякано роззирнувся навкруги. Перед ним стояв містер Бісет, учитель французької, вигляд у нього був стурбований. За спиною в нього потік інших учнів уже вливався в Залу Скликань на ранкове зібрання. Майже ніхто не розбишакував, і криків теж не було чути. Мабуть, іншим учням так само, як і Джейкові, батьки втовкмачували, що їм страшенно пощастило потрапити до школи Пайпера, куди беруть не за гроші (хоча річна плата становила 22 тисячі доларів), а за тямущість. І мабуть, багатьом із

них пообіцяли, що вони кудись пойдуть, якщо навчатимуться добре. Мабуть, батьки деяких щасливчиків навіть дотримають обіцянки. Мабуть...

- Джоне, з тобою все гаразд? - спитав містер Бісет.

- Авжеж, - сказав Джейк. - Все гаразд. Просто я сьогодні трохи заспав. І ще не до кінця прокинувся.

Обличчя містера Бісета розслабилося, і він усміхнувся.

- Нічого, таке трапляється навіть із найкращими з нас.

- Тільки не з моїм татком. Майстер «розправ» ніколи не проспить.

- Ти підготувався до іспитової роботи з французької? - поцікавився містер Бісет. - Voulez-vous faire l'examen cet apris-midi?

- Гадаю, так, - відповів Джейк. Насправді він не знав, готовий він до іспиту чи ні.

І навіть не міг пригадати, чи готувався до письмової з французької.

Нині ніщо, крім голосів у голові, не мало особливого значення.

- Ще раз наголошую, що мені дуже сподобалося працювати з тобою, Джоне. Я хотів сказати про це твоїм батькам, але вони не прийшли на батьківський вечір...

- Вони дуже зайняті, - пробурмотів Джейк.

На знак розуміння містер Бісет кивнув.

- Ну, все одно мені приємно, що ти був моїм учнем. Ось і все, що я хотів сказати... а ще я сподіваюся побачити тебе наступного року на заняттях з поглибленого вивчення французької.

- Дякую, - відповів Джейк і подумав: а якої б заспівав містер Бісет, якби почув від нього «але навряд чи я вивчатиму наступного року французьку, хіба що ви надсилатимете мені матеріали до старого доброго Санівейла»?

У проході Зали Скликань з посрібленим дзвіночком у руці з'явилася Джоана Френкс, шкільний секретар. У школі Пайпера у дзвінок завжди калатала чиясь рука. Джейк подумав, що, напевне, це було ще однією принадою для батьків. Спогади про маленький червоний шкільний будиночок і таке інше. Сам він почував до цього відразу. Звук того дзвінка наче пронизував його голову...

«Я так довго не витримаю, - подумав він у відчаї. - Шкода, але я божеволію. Правда-правда, я божеволію».

Містер Бісет помітив міс Френкс, повернувся було до неї, але потім знову глянув на Джейка.

- Джоне, з тобою точно все гаразд? Ці останні кілька тижнів ти був якийсь заклопотаний. Навіть стурбований. Тебе щось тривожить?

У голосі містера Бісета звучала така непідробна доброта, що Джейк мало не розповів йому все. Але спохватився, уявивши вираз обличчя вчителя, коли він скаже: «Так. Мене щось тривожить. Один такий маленький гидотний фактик. Бачте, я помер і перейшов до іншого світу. А там знову помер. Ви скажете, що такого не може бути, і, звісно, матимете рацію. Частково я теж так думаю, але більша частина мого розуму каже, що ви помиляєтеся. Це сталося насправді. Я помер».

Якби він розповів щось подібне, то містер Бісет негайно кинувся б телефонувати Елмерові Чемберзу. І Санівейлський санаторій видався б Джейкові казковим курортом після того потоку слів, який виверг би із себе батько з приводу хлопців, у яких виникають глюки перед іспитовим тижнем. Хлопців, які виробляють таке, про що не розповіси під час обіду чи вечірки з коктейлями. Хлопців, Які Підводять Своїх Батьків.

Джейк вичавив із себе посмішку і глянув на містера Бісета.

– Просто я трохи нервуюся перед іспитами.

Містер Бісет підморгнув йому.

– Ти впораєшся, все буде добре.

І тут міс Френкс затрясла дзвіночком, скликаючи всіх на зібрання. Кожен удар язичка об стінку дзвоника ножем врізався у Джейкові вуха і маленькою ракеткою проносився у голові.

– Ходімо, – сказав містер Бісет. – А то спізнимося. Адже не можна запізнюватися в перший день іспитового тижня, правда?

Вони проминули міс Френкс із її тріскучим дзвіночком, і містер Бісет попрямував до ряду сидінь, який називали Вчительськими Хорами. Хитромудрих назв, подібних до цієї, в школі Пайпера взагалі було чимало. Актова зала звалася Залю Зібрань, обідня перерва – Обідом, учні сьомих-восьмих класів – Старшими Хлопчиками й Дівчатками, і, звісно, складані стільці біля піаніно (на якому міс Френкс невдовзі почне тарабанити так само немилосердно, як калатала в дзвоник) були не більше й не менше, ніж Вчительські Хори. Усе це частина традиції, подумав Джейк. Якщо, скажімо, ти один із батьків, чия дитина ходить на поважний Обід до Зали Зібрань замість глитати бутерброди з тунцем у кафетерії, то ти можеш бути спокійний і впевнений, що якість освіти в цій країні – на належному рівні.

Він непомітно прослизнув на сидіння в задній частині зали й там затих, пропускаючи повз вуха ранкові оголошення. У голові безперестану клубочився жах, змушуючи хлопчика почуватися загнаним шуром у колесі. Він намагався зосередитися на чомусь позитивному, на світлому прийдешньому, але бачив попереду тільки темряву.

Корабель його здорового глузду потопав.

На кафедру зійшов директор Школи, містер Гарлі, й урочисто виголосив коротеньку промову про важливість Іспитового Тижня і те, що здобуті оцінки стануть черговим кроком на Великій Дорозі Життя. Він сказав, що школа

покладається на них, він сам особисто на них дуже покладається і батьки теж покладаються. Бракувало тільки того, щоб доля цілісінького вільного світу залежала від них, але директор прозоро натякав, що це взагалі-то можливо. Наприкінці промови він повідомив, що на час Іспитового Тижня всі дзвінки скасовуються (і це була єдина приємна новина з усього, що Джейк почув того ранку).

Міс Френкс, котра давно вже зайняла своє місце за піаніно, вдарила по клавішах, беручи кличний акорд. Учні – сімдесят хлопчиків і п'ятдесят дівчаток, усі в охайних строгих вбраннях, що свідчили про гарний смак і стабільне фінансове становище батьків, – піднялися як один, і заходилися співати шкільний гімн. Джейк теж розтуляв рота, вдаючи, ніби співає, а сам тим часом думав про те місце, де прийшов до тями після смерті. Спочатку йому здалося, що це пекло... а коли з'явився чоловік у чорній сутані з каптуром, він у цьому впевнився.

А потім, ясна річ, прийшов той, інший. Чоловік, якого Джейк майже полюбив.

Але він допустив, щоб я впав. Він убив мене.

Джейк відчув, як на потилиці і між лопатками виступають краплі поту.

Прославляєм школу Пайпера,
Вище прапор піднімаємо;
Слався, наша альма матер,
«Вмри, але зроби» – навіки запам'ятаємо!

Боже, ну й гидотна пісня, подумав Джейк, і йому тут же спало на думку, що його таткові вона, мабуть, припала б до смаку.

2

На першому уроці була англійська, єдиний предмет, де не було письмового іспиту в класі. Завдання написати іспитовий твір їм дали додому. То мусив бути друкований текст обсягом від тисячі п'ятисот до чотирьох тисяч слів, і його тема, яку продиктувала їм міс Ейвері, звучала так: «Що таке правда і як я її розумію». На іспитовий твір припадало двадцять п'ять відсотків семестрової оцінки.

Увійшовши до класу, Джейк сів на своє місце в третьому ряду. Усього цей предмет відвідувало одинадцять учнів. Джейк пригадав, як минулого вересня у них був День ознайомлення і містер Гарлі сказав їм, що в школі Пайпера «кількість учителів і учнів – у найкращій пропорції з-поміж усіх приватних середніх шкіл». Щоб надати своїй думці особливої ваги, він кілька разів постукав кулаком по кафедрі в Залі Зібрань. На Джейка ця інформація справила не надто колосальне враження, та він переказав її батькові. Думав, що таткові таке неодмінно сподобається, і не помилився.

Він розстебнув блискавку на рюкзаці й обережно видобув звідти синю течку, в якій лежав Іспитовий Твір. Поклав її на парту, збираючись переглянути востаннє, аж раптом його увагу привернули двері, що були у класі з лівого боку. Вони вели до роздягальні, але сьогодні стояли зачинені, бо в Нью-Йорку було сімдесят за Фаренгейтом і всі учні вдяглися легко. Там було

порожньо, тільки ряд мідних гачків для пальт тягнувся вздовж стіни та довгий гумовий килимок – для чобіт – лежав на підлозі. У дальньому кутку зберігалось кілька коробок зі шкільною всячиною (крейдою, зошитами для іспитових робіт і подібним).

Нічого особливого.

Та все одно Джейк встав з місця, покинувши нерозкрити течку на парті, й подався до дверей. Він чув, як тихо гомонять однокласники, гортаючи сторінки Іспитових Творів у пошуках неправильно сформульованих речень чи розпливчастих фраз, але ці звуки долинали наче здалека.

Всю його увагу полонили двері.

Останні десять днів чи десь так, поки голоси у нього в голові лунали дедалі гучніше й гучніше, Джейк почав усерйоз цікавитися різними дверима... всіма без винятку. Лише за останній тиждень, він, мабуть, п'ять сотень разів відчиняв двері, що вели з коридору на горішньому поверсі до його кімнати, а двері до ванної – так взагалі тисячу. І щоразу відчував, як у грудях напинається тугий клубок надії й сподівання, наче розв'язання його турбот лежало десь за цими чи тими дверима, і він неодмінно його знайде... врешті-решт. Втім, щоразу перед очима з'являвся лише коридор, або ванна, або підвір'я, або що.

Минулого четверга він повернувся додому зі школи, впав на ліжко і заснув. Схоже, відтепер сон став його єдиним прихистком. Та минуло три чверті години, і він прокинувся, стоячи в дверях до ванної і напівпритомно витріщаючись на такі цікавинки, як унітаз і раковина. На щастя, його ніхто не бачив.

Зараз, наближаючись до дверей роздягальні, Джейк відчув той самий сліпучий спалах надії, певність у тому, що двері відчиняться не в темну гардеробну, де навіки оселилися запахи зими – фланелі, гуми й вологої вовни, а до якогось іншого світу, в якому він знову зможе стати цілісним. На підлогу класної кімнати трикутником проллється сліпуче гаряче світло, трикутник ставатиме більшим, і Джейк побачить, як у світло-блакитному небі ширяють птахи, у небі кольору

(його очей)

старих потертих джинсів. Пустельний вітер зачесав йому волосся назад і висушить піт, що від хвилювання виступив на лобі.

Він ступить через поріг і зцілиться.

Джейк повернув ручку й відчинив двері. В середині на нього чекали лише п'ятьма й ряд блискучих мідних гачків. Біля стосів зошитів у кутку лежала чиясь з давніх-давен забута рукавичка.

Серце впало, і зненацька Джейкові захотілося просто прокрастися до цієї темної кімнати з її запахами зими й крейдяного пилу. Він посує рукавичку вбік і сяде в кутку під гачками для пальт. Він сяде на гумовому килимку, куди взимку зазвичай ставлять чоботи. Він сяде, засуне собі до рота великого пальця, підтягне коліна до грудей, заплющить очі і... і...

І просто поступитися.

Ця думка і полегшення, яке вона обіцяла, були неймовірно принадними. Настане кінець страхів, розгубленості й безладу. Найгіршим був безлад – це постійне відчуття, що життя перетворилося на дзеркальний лабіринт божевільні.

Та, попри все, Джейк Чемберз, подібно до Едді та Сюзанни, мав у собі глибоко заховане сталеве осердя. І зараз воно спалахнуло в темряві, осяявши її синім світлом маяка-дороговкази. Жодних поступок. Нехай у нього в душі вирує божевілля і врешті-решт воно переможе, але Джейк нещадно з ним боротиметься. І нехай його грім поб'є, якщо він поступиться.

«Ніколи! – люто подумав він. – Ніколи! Нік...»

– Джоне, якщо ти вже все шкільне приладдя в гардеробній перелічив, то, коли твоя ласка, приєднайся до нас, – сухим культурним тоном сказала в нього за спиною міс Ейвері.

І поки Джейк відвертався від дверей, рядами учнів розлігся смішок. Міс Ейвері стояла за своїм столом, злегка спираючись на нього пальцями, і зі спокійним інтелігентним виразом обличчя дивилася на хлопця. Сьогодні на ній був синій костюм, а волосся зачесане в звичний вузол. З-за її плеча на Джейка похмуро зирив портрет Натаніеля Готорна.

– Вибачте, – пробелькотів Джейк і причинив двері. Непереборний потяг відчинити їх знову, подивитися ще раз, а раптом там є інший світ з його розпеченим сонцем і пустелею, накотив на хлопчика, але він не піддався і пішов на місце. Петра Джессерлінг вже пускала йому бісики. – Наступного разу візьми мене з собою, – прошепотіла вона. – Тоді хоч подивитися буде на що.

Джейк неуважно всміхнувся і всівся на місце.

– Дякую, Джоне, – мовила міс Ейвері своїм безмежно спокійним тоном. – А зараз, перш ніж ви здасте іспитові твори... а я впевнена, що всі вони будуть гарними, дуже охайними і в чомусь неповторними... я роздам програмний список рекомендованої літератури на літо. Про деякі з цих чудових книжок я розповім...

Говорячи це, вона передала Девідові Суррі стосик друкованих брошур. Девід почав їх роздавати, а Джейк розкрив течку, щоб востаннє глянути на те, що написав на тему «Що таке правда і як я її розумію». Цікавість була непідробною, бо ж він не пам'ятав, чи писав іспитовий твір, так само, як не пригадував підготовки до іспиту з французької.

Одного погляду на титульний аркуш виявилось достатньо, щоб у ньому почала наростати тривога. В центрі аркуша стояв охайний друкований напис «ЩО ТАКЕ ПРАВДА І ЯК Я ЇЇ РОЗУМІЮ, Виконав Джон Чемберз». І все було б гаразд, якби він з якогось дива не приліпив унизу дві фотографії. На одній з них були двері (мабуть, це двері будинку №10 на Даунінг-стріт у Лондоні, подумав Джейк), а інша зображувала поїзд на залізниці. Кольорові знімки вирізано, поза сумнівом, з якогось журналу.

Навіщо я це зробив? І цікаво коли?

Він перегорнув аркуш і втупився в першу сторінку іспитового твору, не вірячи власним очам і не розуміючи, що перед ним. А потім, коли крізь первинний шок почало пробиватися розуміння, Джейк відчув, як його охоплює жах. Нарешті це сталося. Нарешті він дійшов до такої межі, коли інші помітять, що він несповна розуму.

3

ЩО ТАКЕ ПРАВДА І ЯК Я ЇЇ РОЗУМІЮ

Виконав Джон Чемберз

Я покажу вам страх у жмені землі.

Т. С. «Бутч» Еліот

Спочатку я подумав: він бреше безсоромно.

Роберт «Санденс» Браунінг

Правда – це стрілець.
Правда – це Роланд.
Правда – це В'язень.
Правда – це Дама Тіней.
В'язень і Дама одружені. Ось правда.
Правда – це придорожня станція.
Правда – це Велемовний Демон.
Ми йшли під горами, і це правда.
У підгірному краї були монстри. Це правда.
Один з них мав газову колонку «Амоко» між ніг
і вдавав, буцімто це його пеніс. Це правда.
Роланд допустив, щоб я помер. Ось правда.
Я досі його люблю.
Ось правда.

– Надзвичайно важливо, щоб ви всі прочитали «Володаря мух», – говорила міс Ейворі чистим, але якимось невиразним голосом. – А прочитавши, маєте поставити собі деякі питання. Часом гарний роман нагадує низку загадок у загадках, а цей роман – дуже гарний, один з найкращих у літературі другої половини двадцятого століття. Тож спершу спитайте в себе, яке символічне значення може мати мушля. По-друге...

Далеко. Дуже-дуже далеко. Тремтячою рукою Джейк відкрив другу сторінку іспитового твору, залишивши на першій пляму від поту.

Коли двері перестають бути дверима?
Коли їх розчиняють, ось у чому правда.
Блейн – це правда.
Блейн – це правда.
Що це таке – на чотирьох колесах і смердить?
Сміттезбиральна машина, і це правда.
Блейн – це правда.
З Блейном треба завше бути наготові.
Блейн – негідник, ось у чому правда.
Я впевнений на всі сто, що Блейн небезпечний,
ось у чому правда.
Що це таке – чорно-біло-червоне?
Це зебра зашарілася, ось у чому правда.
Блейн – це правда.
Я хочу повернутися, ось у чому правда.
Я мушу повернутися, ось у чому правда.
Якщо я не повернуся, то схибнуся, ось у чому правда.
Я не зможу вернутися додому, якщо не знайду камінь
троянду двері, ось у чому правда.
Чух-чух, ось у чому правда.
Чух-чух. Чух-чух.
Чух-чух. Чух-чух. Чух-чух.
Чух-чух. Чух-чух. Чух-чух. Чух-чух.
Мені страшно. І це правда.
Чух-чух.

Джейк поволі підвів очі. Серце калатало так сильно, що він бачив перед собою яскраве світло, наче відбиток спалаху, світло, що пульсувало, наближаючись і віддаляючись із кожним титанічним ударом його серця.

Перед його внутрішнім зором постала картина: ось міс Ейвері віддає його твір матері й батькові. Коло міс Ейвері зі скорботним виглядом стоїть містер Бісет. Джейк почув, як міс Ейвері промовляє своїм чистим безбарвним голосом: «Ваш син потребує невідкладної допомоги лікарів. Якщо вам потрібен доказ, погляньте на цей іспитовий твір».

«Останні три тижні Джон ходив сам не свій, – додає містер Бісет. – Часом він якийсь наляканий і постійно перебуває в якомусь заціпенінні... так, наче думками він десь далеко... якщо ви розумієте, про що мені йдеться. Je pense que John est fou... comprenez-vous?[7 – Гадаю, Джон схибнувся... розумієте? (фр.)]

Знову міс Ейвері: «Можливо, ви тримаєте вдома якісь психотропні ліки і він їх знайшов?»

Про психотропні ліки Джейк нічого не знав, а от кілька грамів кокаїну точно лежали в нижньому ящику батькового стола в кабінеті. Тато б неодмінно вирішив, що синочок туди заліз.

– А зараз кілька слів про «Пастку-22», – сказала міс Ейвері зі свого чільного місця в класній кімнаті. – Це дуже непроста книжка, як для учнів

шостих-сьомих класів, але якщо ви зумієте відчутти її неповторний шарм, то вже не зможете відірватися. Якщо вам так більше сподобається, то можете вважати цей роман комедією сюрреалізму.

Кінець ознакомительного фрагмента.

Текст предоставлен ООО «ЛитРес».

Прочитайте эту книгу целиком, купив полную легальную версию (https://www.litres.ru/pages/biblio_book/?art=51131007&lfm=362673004) на ЛитРес.

Безопасно оплатить книгу можно банковской картой Visa, MasterCard, Maestro, со счета мобильного телефона, с платежного терминала, в салоне МТС или Связной, через PayPal, WebMoney, Яндекс.Деньги, QIWI Кошелек, бонусными картами или другим удобным Вам способом.

notes

1

«Кентерберійські оповідання» – незакінчена збірка прозових і віршованих оповідок, написаних Джефрі Чосером у XIV столітті. – Тут ідалі прим. пер.

2

«Таємниці Едвіна Друда» – детективний роман Чарльза Діккенса, який письменник не встиг закінчити, бо його спіткала смерть.

3

Modus operandi – спосіб дії (лат.).

4

Форшлаг (муз.) – мелодійна прикраса з одного чи кількох коротких звуків, що передує основному звукові мелодії.

5

Лінія Дью (DEW) – американо-канадська система радарних установок; використовувалася для виявлення радянських бомбардувальників під час холодної війни.

6

Sony Walkman – популярна марка портативних музичних програвачів.

7

Гадаю, Джон схибнувся... розумієте? (фр.)